

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială

Raport anual 2022

Raport anual al
Comitetului Național
pentru Supravegherea
Macroprudențială
pentru anul 2022

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.
Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

<http://www.cnsmro.ro/>

ISSN 2601-8144
ISSN-L 2601-8144

Cuprins

Organizare	5
Sinteză	6
1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2022	8
1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană	8
Caseta A. Politica macroprudențială și politica monetară în contextul actual	11
1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM	13
Caseta B. Măsurile fiscale adoptate pentru depășirea crizei generate de pandemia COVID-19 – bilanț final și provocări viitoare	14
Caseta C. Suprapunerea amortizoarelor de capital cu alte cerințe minime aplicate instituțiilor de credit	18
1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM	22
1.3.1. Grupul de lucru privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare	22
1.4. Colaborarea autorităților membre ale CNSM cu autoritatea macroprudențială europeană	24
2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare	27
2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional	27
2.2. Principalele provocări la nivel național	29
2.2.1. Sectorul bancar	35
Caseta D. Recomandarea BNR privind restricțiile aplicabile distribuirilor de dividende în cazul unor instituții de credit din România	44
2.2.2. Piețele financiare nebankare	45
3. Măsurile implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale	56
3.1. Amortizoarele de capital	59
3.1.1. Amortizorul anticiclic de capital	59
Caseta E. Utilizarea indicatorului <i>Credit-to-GDP</i> gap în adoptarea deciziilor de majorare a CCyB	65
3.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică	70
3.1.3. Amortizorul de capital pentru risc sistemic	77

Caseta F. Experiența UE cu privire la amortizorul pentru risc sistemic aplicat sectorial (sSyRB)	81
3.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare	86
3.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre	86
3.2.2. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital	90
3.2.3. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală	93
4. Implementarea politicii macroprudențiale	97
Anexă	101
Abrevieri	110
Listă tabele	113
Listă figuri	113
Listă grafice	114

Organizare

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM) este compus din:

Banca Națională a României. BNR are un rol intrinsec în menținerea stabilității financiare, date fiind responsabilitățile sale, ce rezultă din ipostaza multiplă de autoritate monetară, prudențială, de rezoluție și de monitorizare a sistemelor de plăți. Atribuții subsumate obiectivelor de stabilitate financiară sunt exercitate atât prin reglementarea, supravegherea prudențială și rezoluția instituțiilor aflate sub autoritatea sa, cât și prin formularea și transmiterea eficientă a măsurilor de politică monetară și supravegherea funcționării în condiții optime a sistemelor de plăți și de decontare de importanță sistemică.

AUTORITATEA DE SUPRAVEGHERE FINANCIARĂ

Autoritatea de Supraveghere Financiară. ASF contribuie la consolidarea unui cadru integrat de funcționare și supraveghere a piețelor financiare non-bancare, a participanților și operațiunilor pe aceste piețe.

Ministerul Finanțelor. MF se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice.

Sinteză

Războiul declanșat de Rusia în Ucraina, cel mai mare conflict militar european de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost subiectul care a dominat anul 2022. După doi ani marcați de incertitudine extraordinară ca urmare a pandemiei, apariția unui război de asemenea proporții în Europa a surprins economia mondială încă vulnerabilă pe fondul politicilor adoptate pentru a contracara efectele crizei sanitare, iar undele de șoc, în special din piața energetică și agroalimentară, au pus presiuni suplimentare asupra procesului de revenire și relansare economică la nivel global.

Saltul record al cotației gazelor naturale a activat reminiscențele crizelor energetice din anii '70. În pofida faptului că România beneficiază de o poziție privilegiată în arhitectura energetică a Europei, majoritatea cererii de gaze interne fiind asigurată din producție proprie, o materializare a unor astfel de scenarii negative care includeau suspendarea temporară a furnizării sau raționalizarea energiei către populație sau industrie ar fi putut avea un impact semnificativ asupra economiilor europene, principalii parteneri comerciali ai României. Aceste turbulențe s-au suprapus unui context deja caracterizat de un nivel ridicat al inflației, alimentat în special de o piață energetică tensionată de probleme antebelice.

Degradarea tabloului general al riscurilor sistemice la nivel european a condus la o reanalizare și re poziționare din partea autorităților naționale cu privire la politicile și instrumentele avute la dispoziție pentru a întări reziliența economiilor și a sectoarelor financiare.

România s-a alăturat, prin decizia de majorare a ratei amortizorului anticiclic de capital (CCyB) – aprobată în octombrie 2021, statelor europene care au evaluat drept oportună ridicarea nivelului de prudență pentru perioada imediat următoare. Declanșarea războiului câteva luni mai târziu, accentuarea crizei energetice și a episodului inflaționist au confirmat ulterior necesitatea adoptării conduitei prudente a politicii macroprudențiale din România. De altfel, anul 2022 a marcat o premieră și din partea Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS), care a decis publicarea unui avertisment în luna septembrie prin care îndemna autoritățile naționale competente să fie pregătite pentru materializarea unor scenarii adverse extreme și să adopte o atitudine proactivă prin utilizarea din timp a instrumentelor disponibile pentru mitigarea efectelor unui eventual episod de șoc.

Pentru a continua întărirea politicii macroprudențiale și ca răspuns la amplificarea riscurilor și vulnerabilităților, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a decis, pentru al doilea an consecutiv, majorarea succesivă a ratei amortizorului anticiclic de capital, care urmează să ajungă la 1 la sută, începând cu octombrie 2023.

Experiența crizei pandemice a evidențiat nevoia de a constitui rezerve suplimentare de capital și de a avea o conduită preventivă a politicii macroprudențiale. Frecvența în creștere

a anunțurilor privind noi măsuri care vizează întărirea politicii macroprudențiale din partea statelor europene denotă un consens la nivelul continentului în legătură cu soluțiile potrivite pentru a răspunde proliferării riscurilor naționale și transnaționale, confirmat și de cel mai nou val de majorări ale ratei amortizorului anticiclic de capital în țările UE.

Pe parcursul anului 2022, CNSM a emis 5 recomandări cu privire la calibrarea amortizoarelor de capital, patru în urma analizelor trimestriale aferente amortizorului anticiclic de capital și o recomandare anuală pentru amortizorul O-SII:

- ➡ Rata amortizorului anticiclic de capital (CCyB) va fi majorată la 1 la sută, începând cu data de 23 octombrie 2023, ca urmare a agravării incertitudinilor generale, a unei accelerări a activității de creditare pe parcursul anului 2022 – evoluție care plasează România între primele state europene la acest capitol –, dar și a persistenței tensiunilor la nivelul echilibrelor macroeconomice, în vreme ce nivelurile înalte de lichiditate și profitabilitate pot susține activitatea de creditare pentru debitorii eligibili (Recomandarea CNSM nr. R/4/2022);
- ➡ Pentru anul 2023, în cazul amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică O-SII au fost identificate 9 instituții de importanță sistemică, cărora li se aplică o rată a amortizorului O-SII cuprinsă între 0,5 la sută și 2 la sută (Recomandarea CNSM nr. R/5/2022);

În plus, pe lângă cele două amortizoare care au făcut obiectul recalibrării în anul 2022, instituțiile de credit din România aplică un amortizor de conservare, a cărui rată de 2,5 la sută este stabilită uniform prin legislația europeană, și un amortizor de capital pentru riscul sistemic (SyRB), calibrat în funcție de specificul național, care poate avea valori cuprinse între 0 la sută și 2 la sută, în funcție de rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane. De-a lungul anilor, introducerea și aplicarea amortizorului s-a dovedit oportună, după ce România s-a apropiat de media UE, în cazul ratei creditelor neperformante, și chiar a urcat în vârful ierarhiei europene în ceea ce privește gradul de acoperire cu provizioane. Aceste evoluții au condus la o scădere treptată a cerințelor SyRB, ca urmare a ameliorării semnificative a indicatorilor vizați.

De asemenea, Consiliul general al CNSM a aprobat pe parcursul anului 2022 recomandarea privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare (Recomandarea CNSM nr. R/3/2022) și recomandarea privind conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică (Recomandarea CNSM nr. R/7/2022).

Creșterea sustenabilă a intermedierei financiare reprezintă un subiect deosebit de important și o prioritate pentru România. În prezent, România se situează pe ultimul loc în clasamentul statelor membre în privința nivelului de intermediere financiară, iar o eventuală îmbunătățire a indicatorului ar putea contribui semnificativ la potențialul creșterii economice.

1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2022

1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană

După perioada de debut a pandemiei COVID-19, când politica macroprudențială a avut o tendință de relaxare pe plan european, ca parte a unui mix de politici pentru susținerea sectorului real, revenirea economică și avansul accelerat al creditării, observate începând cu anul 2021, suprapuse cu identificarea unor vulnerabilități sectoriale, îndeosebi pe sectorul imobiliar, au condus la o schimbare de conduită a acesteia, în sensul (re)constituirii amortizoarelor de capital sau implementării unor instrumente specifice destinate accesului debitorilor la produsele de creditare. Majoritatea deciziilor au fost argumentate prin evoluțiile recente favorabile atât din perspectiva macroeconomică, cât și din cea a indicatorilor de profitabilitate și solvabilitate ai instituțiilor de credit, care permit o conservare a capitalului, în condițiile necesității adoptării unei atitudini prudente ca urmare a unor vulnerabilități în creștere și a unor perspective de materializare a unor scenarii adverse în perioada următoare. Totodată, deciziile de recalibrare au fost marcate și de modificările recente, apărute în domeniul politicii macroprudențiale, respectiv:

- transpunerea în legislația națională a prevederilor CRD V. Principalele modificări cu efecte asupra deciziei de recalibrare a amortizoarelor de capital vizează amortizoarele structurale, respectiv: (i) extinderea flexibilității amortizorului SyRB prin posibilitatea aplicării acestuia și la nivel sectorial, prin raportare directă la anumite categorii/subcategorii de expuneri – în urma acestui amendament anumite state membre au decis aplicarea unui amortizor sectorial pentru expunerile imobiliare, (ii) precizarea clară a rolului diferit al SyRB și a amortizorului O-SII și (iii) cumularea obligatorie a amortizoarelor SyRB și O-SII, respectiv majorarea ratelor maxime aplicabile – statele membre care anterior au utilizat amortizorul SyRB, în completarea amortizorului O-SII, pentru abordarea riscului aferent instituțiilor de dimensiuni mari, au recurs la recalibrarea ratelor celor două amortizoare;
- expirarea recomandărilor CERS¹ privind nedistribuirea de dividende la 30 septembrie 2021 – în acest context, creșterea ratelor aferente amortizoarelor de capital are rolul

¹ Recomandarea CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile în perioada pandemiei COVID-19 și Recomandarea CERS/2020/15 de amendare a Recomandării CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile de dividende în perioada pandemiei COVID-19.

de a substitui într-o oarecare măsură această recomandare prin preservarea unei părți a profiturilor obținute sau prin includerea rezervelor voluntare de capital în cerința referitoare la amortizorul de capital combinat;

- experiența recentă care a demonstrat necesitatea constituirii din timp a unor rezerve de capital care să poată fi eliberate în condițiile materializării unui șoc, abordare susținută de CERS, respectiv a restructurării cerințelor privind amortizoarele de capital printr-o mai bună echilibrare a raportului dintre amortizoarele care vizează riscurile de natură ciclică (CCyB) și cele care au o componentă structurală – la debutul pandemiei o mică parte a statelor membre utilizau o rată pozitivă a amortizorului CCyB, iar cerințele aferente acestuia aveau o pondere scăzută în amortizorul combinat.

Asigurarea faptului că băncile sunt capabile și dispuse să utilizeze rezervele de capital pentru a sprijini creditarea și a absorbi pierderile în cazul unei crize a fost identificată ca un deziderat la nivel european. Experiența COVID-19 a adus problematica gradului de utilizare a amortizoarelor în prim-plan și a declanșat o discuție asupra cadrului de funcționare a acestora: dacă este optim conceput să asigure nu numai reziliență suplimentară, ci și pentru a acționa anticiclic, inclusiv prin menținerea capacității băncilor de a credita în situația apariției unui șoc cu efecte macrofinanciare adverse.

Totodată, sistemul de reglementare în domeniul macroprudențial, din care fac parte amortizoarele de capital, a devenit mai complex odată cu introducerea cerinței minime a efectului de levier (LR) de la jumătatea anului 2021 și a cerinței minime pentru fonduri proprii și datorii eligibile (MREL), cu o țintă intermediară în 2022 și o țintă finală în 2024. În timp ce LR și MREL fac sistemul financiar mai rezilient și mai sigur, implementarea lor alături de cadrul prudențial ponderat în funcție de risc a crescut, de asemenea, multitudinea interacțiunilor de reglementare.

În acest context, s-a adus tot mai des în discuție: (i) necesitatea de a dispune de amortizoare care să poată fi utilizate în situații de criză, alături de implementarea unui astfel de cadru, date fiind (ii) apetitul limitat al băncilor de a utiliza flexibilitatea oferită de reglementarea europeană în domeniu² și (iii) suprapunerea anumitor cerințe legale, care poate restricționa *de facto* gradul de utilizare și, implicit, eficiența/eficacitatea amortizoarelor de capital.

Discuțiile au fost impulsionate de procesul de revizuire a cadrului macroprudențial al UE pentru sectorul bancar, declanșat de Comisia Europeană³, unul dintre principalele subiecte asupra cărora s-a cerut opinia părților interesate relevante fiind acela al îmbunătățirii aplicării amortizoarelor de capital. În urma solicitării de consultare (*Call of Advice*) primite din partea

² Literatura de specialitate menționează că disponibilitatea sau capacitatea băncilor de a utiliza amortizoarele de capital CBR poate fi limitată de mai mulți factori, inclusiv limitări ale distribuțiilor (conform mecanismului Sumei maxime distribuibile – MDA), presiunea pieței și stigmatizarea.

³ Comisia Europeană (CE) a lansat în data de 30 noiembrie 2021 o consultare publică referitoare la cadrul macroprudențial al UE pentru sectorul bancar, având în vedere revizuirea legislativă menționată în articolul 513 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012, cu modificările ulterioare.

CE adresate CERS, BCE și ABE, instituțiile europene au venit cu propuneri și puncte de vedere asupra modului în care arhitectura cerințelor de capital la nivelul sectorului bancar ar trebui regândită în așa fel încât gradul de suprapunere dintre acestea și cerințele minime să fie diminuat, iar modul de utilizare a amortizoarelor să devină mai eficient. Potrivit CERS⁴, prioritățile setului de instrumente macroprudențiale pentru bănci sunt: (i) asigurarea faptului că băncile se finanțează cu suficient capital pentru a face față riscurilor sistemice ciclice și structurale, (ii) sporirea gradului de utilizare și a folosirii eficiente a rezervelor de capital, (iii) eliminarea lacunelor în setul de instrumente, în special prin includerea măsurilor adresate debitorilor și (iv) asigurarea utilizării consecvente a instrumentelor de politică macroprudențială în întreaga UE. În plus, CERS menționează faptul că mai mult capital care să poată fi eliberat în situații de criză, ce s-a dovedit a fi deosebit de util la debutul pandemiei, poate fi obținut prin creșterea ratei amortizorului anticiclic de capital (CCyB) mai devreme și într-un mod mai orientat înspre perspectiva apariției șocurilor exogene de amploare, și nu neapărat legat de faza ciclului financiar.

Totodată, la finalul lunii septembrie 2022, Comitetul European pentru Risc Sistemic a publicat o avertizare (*Warning of the European Systemic Risk Board of September 2022 on vulnerabilities in the EU financial system*⁵), prin care subliniază necesitatea ca UE și autoritățile de supraveghere să acționeze prudent în evaluările efectuate astfel încât să se asigure reziliența instituțiilor financiare și a infrastructurilor pieței financiare aflate în sarcina lor, în eventualitatea materializării unor scenarii negative ce au o probabilitate mai mică de apariție.

În cadrul avertismentului, CERS subliniază că, în pofida faptului că sistemul financiar al UE a fost unul rezilient până în prezent, în fața tensiunilor geopolitice și a incertitudinilor economice în creștere, probabilitatea materializării scenariilor de risc sever a crescut. Astfel, riscurile la adresa stabilității financiare, dar mai ales conjugarea acestora se pot dovedi deosebit de problematice pentru economia europeană.

Mesajul principal al avertismentului CERS se referă la încurajarea folosirii instrumentelor micro și macroprudențiale în vederea întăririi rezilienței sistemului financiar, autoritățile naționale fiind îndemnate să acționeze în concordanță cu propriile caracteristici și condiții structurale preexistente episodului de stres actual. La nivel macroprudențial, CERS reliefează că rezervele de capital contribuie la atenuarea riscurilor ciclice tot mai mari și la consolidarea rezilienței sectorului bancar. Crearea spațiului de manevră pentru politica macroprudențială prin construirea de rezerve macroprudențiale înainte ca riscurile să se materializeze ar permite autorităților să elibereze aceste rezerve atunci când vor apărea evoluții adverse.

Importanța construirii într-o manieră prudentă și a utilizării amortizoarelor pentru a atenua impactul șocurilor interne și externe a fost subliniată și de Comitetul de la Basel având în

⁴ Review of the EU macroprudential framework for the banking sector – Concept Note, CERS, 31 martie 2022.

⁵ <http://www.cnsmro.ro/avertismentul-comitetului-european-pentru-risc-sistemic-privind-vulnerabilitatile-din-sistemul-financiar-al-uniunii-cers20227/>

vedere potențialul de apariție a unor noi riscuri și constatările din raportul său de evaluare *Buffer usability and cyclical in the Basel framework*, publicat pe 5 octombrie 2022. De asemenea, în Buletinul informativ⁶ publicat la aceeași dată, Comitetul menționează sprijinul său față de abordarea adoptată de unele autorități naționale, care au stabilit o rată pozitivă neutră la risc a amortizorului anticiclic de capital, pentru a crește rezervele de capital care pot fi eliberate în mod explicit în cazul unor șocuri neașteptate, inclusiv cele care nu au legătură cu ciclul creditului, cum ar fi impactul pandemiei COVID-19.

Totodată, relația dintre politica monetară și politica macroprudențială este un subiect dezbătut intens încă de la introducerea instrumentelor macroprudențiale, mediul economic incert, evoluția activității de creditare și presiunile inflaționiste din ultima perioadă subliniind rolul și interacțiunea dintre acestea. Deși cele două politici au obiective specifice, acestea se pot influența reciproc, în principal ca urmare a efectelor asupra canalului creditării (Caseta A).

Caseta A. Politica macroprudențială și politica monetară în contextul actual

Majoritatea lucrărilor științifice notează⁷ faptul că o conlucrare a politicii monetare și a politicii macroprudențiale este mai eficientă în atingerea obiectivelor specifice, deși nu toți autorii au avut în vedere aceleași tipuri de instrumente și aceleași obiective. În plus, aranjamentul instituțional contează și el în coordonarea politicilor⁸.

În funcție de faza ciclului financiar și a ciclului economic, cele două politici, deși urmăresc obiective finale diferite, pot acționa sincron sau în contradicție. Având în vedere că atât amortizoarele de capital, cât și rata dobânzii de politică monetară influențează canalul creditării, dar în moduri diferite, în primul caz pe partea ofertei, iar în cel de al doilea, pe partea cererii, mixul acestora devine și mai important. Ultimii doi ani au marcat o creștere pronunțată a PIB în Europa, concomitent, în cele mai multe cazuri, cu o creștere susținută a creditării, așadar există indicii asupra unui grad ridicat de sincronizare a ciclului economic cu cel financiar. Renormalizarea politicii monetare prin creșterile succesive ale ratelor de dobândă și deciziile majorității statelor europene de a întări baza de capital prin ajustarea în sens ascendent a amortizorului anticiclic de capital, principalul amortizor la care au apelat statele membre în perioada analizată, dat fiind modul de construcție a acestui instrument (a se vedea Secțiunea 3.1.1), reprezintă un experiment interesant în studierea modului în care statele au ales să își calibreze cele două tipuri de politici.

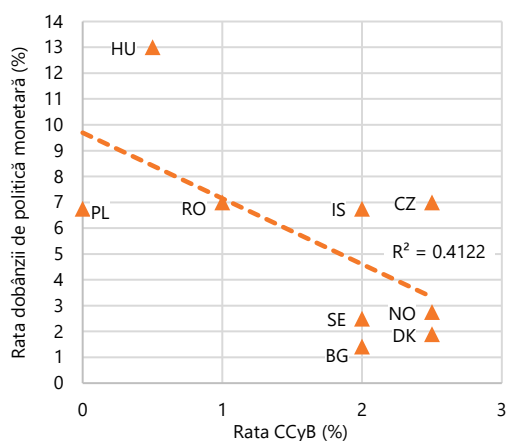
⁶ Newsletter on positive cycle-neutral countercyclical capital buffer rates, BCBS, 5 octombrie 2022

⁷ Angelini, P., Neri, S., & Panetta, F. – „The interaction between capital requirements and monetary policy”, *Journal of Money, Credit and Banking*, 46(6), 2014, pp. 1073-1112
Altavilla, C., Laeven, L., & Peydró, J. L. – „Monetary and macroprudential policy complementarities: Evidence from European credit registers”, *Working Paper Series 2504*, European Central Bank, 2020
Van der Groot, A. – „Interactions and coordination between monetary and macroprudential policies”, *American Economic Journal: Macroeconomics*, 13(1), 2021, pp. 1-34

⁸ În unele state, banca centrală poate utiliza ambele politici, având rol atât de autoritate monetară, cât și de autoritate macroprudențială, pe când în alte state, politica macroprudențială cade în sarcina unei alte instituții sau a unui comitet. Debaterea asupra celui mai bun mod de a stabili autoritatea macroprudențială națională rămâne deschisă, existând avantaje și dezavantaje pentru ambele tipuri de organizare.

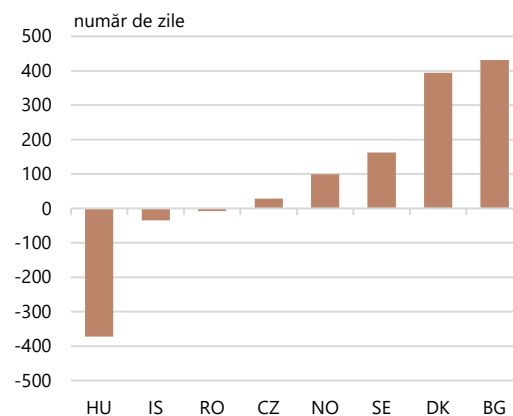
Printre țările SEE care nu au adoptat moneda euro, așadar care au politică monetară independentă, deși ambele politici au avut o conduită restrictivă, se remarcă, în general, o relație inversă între ajustările în termeni absoluți ale instrumentelor de politică monetară sau macroprudențială (Grafic A.1). La nivel particular se remarcă trei tendințe: (i) state care s-au bazat mai mult pe majorarea ratei dobânzii de politică monetară (Polonia, Ungaria), (ii) state care au ales să crească mai mult cerințele macroprudențiale (Suedia, Norvegia, Danemarca, Bulgaria) și (iii) state care au înăsprit concomitent ambele politici (Islanda și Cehia). România prezintă o rată semnificativ mai mare a dobânzii de politică monetară față de grupul de state menționat anterior la punctul (ii) și un nivel CCyB mai mare față de Ungaria și Polonia, dar mai mic decât în Islanda și Cehia.

Grafic A.1. Rata amortizorului anticiclic de capital și rata dobânzii de politică monetară, decizii anunțate până la 31 ianuarie 2023

Sursa: CERS, Refinitiv Datastream

Grafic A.2. Diferența între momentul începerii majorării CCyB și momentul declanșării ciclului de întărire a politicii monetare în perioada 2021-2022

Sursa: CERS, Refinitiv Datastream

De interes este și momentul adoptării măsurilor, deși între cele două politici există o diferență semnificativă de temporalitate: majorarea ratei de dobândă se realizează cu efect imediat, pe când majorarea amortizorului anticiclic de capital intră în vigoare după aproximativ 12 luni de la momentul anunțării deciziei. Se observă că majoritatea statelor non-euro au început ciclul de majorare a CCyB mai devreme decât cel de întărire a politicii monetare, cu întârzieri de peste un an remarcându-se Danemarca și Bulgaria (Grafic A.2). La polul opus este Ungaria, care a adoptat o strategie de întărire a politicii monetare în trepte multiple și a majorat CCyB la aproximativ un an după prima măsură monetară. România se remarcă drept statul cu cel mai înalt grad de sincronizare a momentului declanșării măsurilor anticiclice.

Un caz interesant este și cel al statelor din zona euro. Având politica monetară centralizată, acestea se pot baza preponderent pe politica macroprudențială pentru stabilizarea sistemului financiar național. BCE a majorat rata dobânzii de politică monetară la 2,5 la sută în 2022, însă doar nouă state din zona euro au majorat CCyB în ultimii doi ani,

considerând și Croația, care a efectuat majorările anterior momentului aderării oficiale. De asemenea, rata maximă a amortizorului anticiclic de capital al acestor state este de 1,5 la sută, în cazul Estoniei și Slovaciei, pe când majoritatea statelor non-euro au anunțat rate peste această valoare.

Trebuie menționat că amortizorul anticiclic de capital reprezintă doar o componentă a politicii macroprudențiale, statele putând avea poziții stricte pe alte instrumente înainte de intrarea în ciclul prezent de întărire. Cu toate acestea, relația între creșterea ratelor dobânzilor și creșterea CCyB rămâne relevantă și pentru situația de ansamblu a politicii macroprudențiale. Prin înlocuirea ratei CCyB cu nivelul maxim cumulat al amortizoarelor anticiclice de capital, legătura se menține cvasineschimbă, ba chiar întărește concluziile enunțate anterior. Motivele pentru care statele au optat pentru respectivul mix de politici sunt complexe și necesită o analiză amănunțită, care depășește scopul acestui *Raport*.

1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM

Pe parcursul anului 2022, președintele CNSM a convocat, potrivit legislației în vigoare, patru ședințe ale Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în 31 martie, 28 iunie, 20 octombrie și 15 decembrie. Desfășurarea ședințelor în procedură scrisă a continuat și în primul trimestru din anul 2022 (ședința din 31 martie), dar ca urmare a ridicării restricțiilor în privința pandemiei COVID-19, restul ședințelor s-au desfășurat cu prezență fizică.

În cadrul celor patru ședințe, au fost dezbătute, analizate și adoptate măsuri și prezentate lucrări care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic la adresa stabilității financiare din România.

Prima ședință ordinară din anul 2022 a avut pe ordinea de zi teme precum: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) proiectul *Raportului anual* al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială aferent anului 2021 și (iii) aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Olanda și de Lituania. De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) posibilele implicații ale conflictului dintre Rusia și Ucraina asupra sectorului bancar românesc, (ii) riscurile sistemice identificate în cadrul sistemului financiar național, (iii) implementarea Recomandării CERS/2020/8 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19 (subiectul este detaliat în Caseta B), (iv) rezultatele exercițiului macroprudențial de testare la stres a solvabilității sectorului bancar T1 2021 – T4 2023 și (v) impactul pachetului de reglementare *CRR Quick Fix* asupra sectorului bancar românesc. În cadrul ședinței, au fost adoptate următoarele măsuri ce vizează politica macroprudențială:

- Recomandarea CNSM nr. R/1/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin intermediul căreia s-a recomandat Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0,5 la sută, începând cu data de 17 octombrie 2022, și să continue monitorizarea evoluției situației economice și a creditării, în contextul unui nivel ridicat de incertitudine, atât pe plan național, cât și internațional.
- Decizia CNSM nr. D/2/2022 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Țările de Jos și de Lituania, prin care s-a stabilit nerecunoașterea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de cele două țări, având în vedere expunerile eligibile nesemnificative ale sectorului bancar românesc față de aceste state.

Totodată, a fost aprobat *Raportul anual* al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială pentru anul 2021 (Decizia CNSM nr. D/1/2022).

Caseta B. Măsurile fiscale adoptate pentru depășirea crizei generate de pandemia COVID-19 – bilanț final și provocări viitoare

Măsurile fiscale adoptate în contextul pandemiei COVID-19 au avut un impact pozitiv semnificativ asupra stabilității financiare a statelor ce au apelat la pachete ample de sprijinire a agenților economici. La această concluzie au ajuns numeroase lucrări de cercetare și *Rapoarte* ale unor instituții economice, printre care și CERS, care a urmărit atent evoluția măsurilor fiscale pandemice prin intermediul Recomandării CERS/2020/08 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19. Într-un Raport recent publicat pe această temă⁹, CERS subliniază că măsurile fiscale au contribuit semnificativ la reziliența sistemului financiar și au asigurat continuitatea procesului de intermediere financiară, prevenind apariția unui val de insolvențe a firmelor și acumularea de pierderi masive.

Majoritatea programelor de măsuri fiscale care au avut ca scop depășirea situației pandemice au expirat pe parcursul anului 2022. Cu toate acestea, apariția unor noi șocuri exogene, coroborată cu utilitatea demonstrată a măsurilor fiscale, au făcut ca unele state, printre care și România, să adopte noi programe de măsuri fiscale de același tip sau să prelungească vechile programe sub o altă formă. Dat fiind caracterul ieșit din comun al măsurilor, calibrarea viitoare a acestora este foarte importantă pentru a evita intrarea într-o stare în care excepția devine regulă, iar agenții economici își adaptează comportamentul la măsurile de suport, cu potențiale consecințe nefaste pe termen lung.

⁹ Fiscal support and macroprudential policy – Lessons from the COVID-19 pandemic, CERS, 2022

Moratoriul de plată a creditelor¹⁰ a reprezentat una dintre cele mai accesate măsuri fiscale adoptate în perioada pandemică. Conform datelor BNR extrase din raportările băncilor, în punctul de maxim al acestuia, sumele amânate totalizau 42,9 miliarde lei, aproximativ 4 la sută din PIB înregistrat înainte de pandemie. Programul s-a încheiat oficial la sfârșitul anului 2021, în total fiind peste 550 de mii de persoane fizice și juridice beneficiare. În ultimul trimestru de funcționare, doar 81 de mii de lei mai constituiau sume aflate încă în stare de amânare. Marea majoritate a debitorilor și-au reluat plățile după moratoriu fără a întâmpina probleme suplimentare, fapt demonstrat de modificarea redusă a ratei de neperformanță la nivelul sectorului bancar. Un nou moratoriu de acest tip a fost adoptat de Guvern în 2022¹¹ cu scopul protejării debitorilor de creșterea accelerată a prețurilor pe fondul șocului energetic și al conflictului militar din Ucraina. Datele BNR indică un grad de utilizare mai scăzut al celui de-al doilea program, la 30 septembrie 2022 fiind înregistrate 6 605 solicitări, aferente unor expuneri de circa 895 de milioane lei (aproximativ 2 la sută din sumele consemnate moratoriului pandemic).

O altă parte importantă a ajutoarelor oferite de guverne pentru depășirea șocului pandemic au reprezentat-o programele de garanții de stat pentru creditare. Până la momentul șocului COVID-19, experiența României cu acordarea de garanții de stat s-a concentrat pe împrumuturile imobiliare ale persoanelor fizice prin programele „Prima Casă” și „Noua Casă”. În schimb, în timpul pandemiei, noile programe de garanții de stat au vizat creditarea companiilor, în special a IMM. Cel mai important program adoptat în acest sens a fost „IMM INVEST ROMÂNIA”¹², în cadrul căruia, de la debutul din anul 2020 și până la data de 30.06.2022, au fost emise un număr de 56 543 de garanții în valoare de 31,80 miliarde lei. Acest tip de măsură a reprezentat un factor esențial în relansarea creditării companiilor nefinanciare în perioada recentă, România înregistrând printre cele mai înalte ritmuri de creștere pe acest palier din Europa în ultimele trimestre. Conform estimărilor BNR, aproximativ 81 la sută din suma creditelor noi către societăți nefinanciare din 2020 au fost acordate prin programele de garanții de stat „IMM INVEST”, 54 la sută în 2021 și 66 la sută în primul semestru din 2022.

Eficiența alocării acestor fonduri este un subiect de dezbatere empirică, ce va deveni vizibilă în perioada următoare, însă este important de menționat că alegerea unor condiții de eligibilitate prudent calibrate este necesară pentru asigurarea unui proces optim de intermediere financiară. Altfel, poate să apară riscul de hazard moral, debitorii putând acționa mai riscant, știind că statul le garantează împrumutul, profitând și de condițiile de creditare mai favorabile impuse prin aceste programe. De asemenea, predispoziția băncilor către acordarea împrumuturilor garantate, cu risc de credit mai

¹⁰ OUG nr. 37/2020 privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori, cu modificările și completările ulterioare.

¹¹ OUG nr. 90/2022 privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori

¹² OUG nr. 110/2017 privind Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie – „IMM INVEST ROMÂNIA”, cu modificările și completările ulterioare.

scăzut, crește în mod indirect expunerea sectorului bancar către stat, capitol la care România se remarcă deja negativ la nivel european. Până la data de 30.06.2022, 208 IMM care au accesat programele de garanții de stat au intrat în procedură de insolvență, iar Ministerul Finanțelor a efectuat plăți în contul valorii de executare a garanției pentru un număr de 179 de IMM, în sumă totală de 51,27 milioane lei.

De asemenea, în cursul anului 2022 a fost aprobată finanțarea unor programe de garantare în domeniile prioritare¹³ care au ca obiectiv deblocarea accesului la finanțare al beneficiarilor care se confruntă cu dificultăți generate de pandemia COVID-19, în vederea realizării proiectelor de investiții și asigurării continuității în desfășurarea activității acestora. Programele guvernamentale de acordare de garanții de stat au fost prelungite ulterior în baza Cadrului temporar de criză, adoptat de Comisia Europeană în contextul invaziei Ucrainei de către Rusia și vor fi valabile până la 31 decembrie 2023. Schema de ajutor de stat „IMM INVEST PLUS”¹⁴ și componentele acesteia – „IMM INVEST ROMÂNIA”, „AGRO IMM INVEST”, „IMM PROD”, „GARANT CONSTRUCT”, „INNOVATION” și „RURAL INVEST” – reprezintă continuatoarele programelor adoptate în contextul pandemiei COVID-19. Valoarea garanțiilor acordate prin programele de stat se regăsește în Tabelul B.1. O orientare a programelor de garantare către firmele din domenii cu valoare adăugată superioară și sustenabile din punct de vedere climatic ar putea fi oportună în contextul atingerii țelului de transformare structurală a economiei României, așa cum este menționat și în Analiza grupului de lucru CNSM pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare¹⁵.

Tabel B.1. Numărul de garanții și valoarea garanțiilor acordate prin schemele de garantare a creditelor

Program	Perioada	Număr de garanții	Valoarea garanțiilor – miliarde lei
Scheme adoptate în contextul pandemiei COVID-19			
IMM INVEST ROMÂNIA	2020 – iunie 2022	51 172	28,05
AGRO IMM INVEST	2020 – iunie 2022	4 831	3,75
IMM PROD	mai-iunie 2022	539	1,13
RURAL INVEST	mai-iunie 2022	588	0,9
GARANT CONSTRUCT pentru IMM	mai-iunie 2022	241	0,41
GARANT CONSTRUCT pentru UAT	mai-iunie 2022	1	0,005
INNOVATION	mai-iunie 2022	0	0

¹³ OUG nr. 24/2022 privind aprobarea și finanțarea unor programe de garantare în domenii prioritare pentru economia românească.

¹⁴ Aprobat prin OUG nr. 99/2022 privind aprobarea schemei de ajutor de stat „IMM INVEST PLUS” și a componentelor acesteia – „IMM INVEST ROMÂNIA”, „AGRO IMM INVEST”, „IMM PROD”, „GARANT CONSTRUCT”, „INNOVATION” și „RURAL INVEST”.

¹⁵ Analiza Grupului de lucru CNSM pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare, CNSM, 2022.

Program	Perioada	Număr de garanții	Valoarea garanțiilor – miliarde lei
Scheme adoptate în contextul războiului din Ucraina și al crizei energetice			
IMM INVEST ROMÂNIA	octombrie-decembrie 2022	4 929	5,14
AGRO IMM INVEST	octombrie-decembrie 2022	160	0,20
IMM PROD	octombrie-decembrie 2022	603	0,74
RURAL INVEST	octombrie-decembrie 2022	1 008	0,9
GARANT CONSTRUCT pentru IMM	octombrie-decembrie 2022	809	0,91
GARANT CONSTRUCT pentru UAT	octombrie-decembrie 2022	1	0,009
INNOVATION	octombrie-decembrie 2022	3	0,003

Sursa: MF

Nu în ultimul rând, acordarea de granturi directe către companii a constituit un alt palier major de asistență acordată sectorului real de către stat. În România au fost activate 3 astfel de programe pe perioada pandemiei: (i) microgranturi sub 2 000 de euro, (ii) granturi pentru capital de lucru¹⁶ de maximum 150 000 de euro și (iii) granturi pentru firmele din HoReCa¹⁷ în valoare de maximum 20 la sută din pierderea de venituri consemnată în 2020 față de 2019. Conform ultimelor date publicate de Ministerul Economiei, valoarea sumelor acordate prin intermediul acestor măsuri a atins 6,3 miliarde lei (date la T4 2021). Problematika condițiilor de eligibilitate este stringentă pentru acest tip de măsură, dar potențialul negativ, în caz de alocare necorespunzătoare a resurselor, este mai redus din punct de vedere al sistemului financiar, întrucât nu implică în mod direct băncile.

Pe lângă acestea, alte tipuri de măsuri adoptate în România cu un impact important asupra economiei au fost facilitățile fiscale, prin amânări și scutiri de taxe și impozite pentru anumite tipuri de contribuabili, cel mai notabil pentru cei din sectorul HoReCa, dar și măsura de șomaj tehnic, de care a beneficiat un număr însemnat de angajați, în special în primul an de pandemie.

Cea de-a doua ședință a Consiliului general al CNSM din anul 2022 a vizat următoarele: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) aplicarea prin

¹⁶ Aprobata prin OUG nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene.

¹⁷ Aprobata prin OUG nr. 10/2021 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 224/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar pentru întreprinderile din domeniul turismului, structuri de cazare, structuri de alimentație și agenții de turism, a căror activitate a fost afectată în contextul pandemiei COVID-19, precum și privind unele măsuri fiscale.

reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Belgia, precum și (iii) analiza Grupului de lucru CNSM pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare. Consiliul general al CNSM a fost, de asemenea, informat cu privire la: (i) rezultatele analizei periodice referitoare la amortizorul de capital pentru risc sistemic, (ii) riscurile sistemice identificate în cadrul sistemului financiar național, (iii) modul de implementare de către destinatari a recomandărilor emise de CNSM în anul 2021, precum și a celor emise în perioada anterioară și (iv) suprapunerea amortizoarelor de capital cu alte cerințe minime aplicate instituțiilor de credit (a se vedea Caseta C). Ședința CNSM din cel de-al doilea trimestru al anului 2022 s-a încheiat cu adoptarea următoarelor recomandări și decizii:

- Recomandarea CNSM nr. R/2/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0,5 la sută, începând cu data de 17 octombrie 2022, și să continue monitorizarea evoluției situației economice și a creditării, în condițiile înmulțirii factorilor de incertitudine la nivel regional și global.
- Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare, prin care sunt adresate Băncii Naționale a României, Autorității de Supraveghere Financiară și Guvernului o serie de 11 recomandări cu scopul majorării intermedierei financiare.
- Decizia CNSM nr. D/3/2022 prin care a fost aprobat Nomenclatorul arhivistic al documentelor create și deținute de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială.
- Decizia CNSM nr. D/4/2022 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale adoptate de Belgia, potrivit căreia măsura macroprudențială adoptată de autoritățile din Belgia, prevăzută prin Recomandarea CERS/2022/03, nu se recunoaște, ținând cont de expunerile eligibile nesemnificative ale sectorului bancar românesc față de această țară.
- Decizia CNSM nr. D/5/2022 privind evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, potrivit căreia nu au fost identificate state terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc.

Caseta C. Suprapunerea amortizoarelor de capital cu alte cerințe minime aplicate instituțiilor de credit

Legislația europeană (CRD V/CRR II și BRRD II/SRMR II) include trei cadre paralele care privesc cerințele de capital aplicabile băncilor, respectiv: (i) un cadru al cerințelor determinate în funcție de risc (*risk-weighted framework*), ce vizează reziliența băncilor în funcție de riscul asumat, în care sunt cuprinse și amortizoarele de capital, (ii) cadrul indicatorului efectului de levier (*leverage ratio framework*), ce limitează acumularea

îndatorării, fiind un complement al primului prin considerarea expunerilor bilanțiere și extrabilanțiere neajustate în funcție de risc și (iii) cadrul de redresare și rezoluție (*recovery and resolution framework*). Dacă primele două sunt cerințe de reglementare cu scop prudential, statuate prin CRD V și CRR II, care au ca scop principal asigurarea rezilienței atât la nivelul fiecărei instituții, cât și la nivelul sectorului bancar pe ansamblu în UE, ultima categorie de cerințe, cele de reglementare pentru rezoluție (BRRD II/SRMR II), au ca obiectiv asigurarea faptului că instituțiile din UE au suficiente fonduri pentru a absorbi pierderile și a se recapitaliza, iar în caz de rezoluție să asigure continuitatea funcțiilor critice, să evite posibilele efecte adverse asupra stabilității financiare, să protejeze fondurile publice prin minimizarea posibilităților de apelare la sprijin financiar din partea statului și să protejeze deponenții, precum și fondurile sau activele clienților.

Suprapunerea cerințelor este relevantă, în special în ceea ce privește utilizarea/eliberarea amortizoarelor de capital, un element definitoriu al modului de funcționare a acestora, utilizare care faptic ar putea să nu aibă loc, întrucât aceleași elemente de fonduri proprii de nivel 1 de bază (CET1), care au fost utilizate pentru îndeplinirea cerințelor privind amortizoarele de capital, sunt folosite și pentru acoperirea unor cerințe minime de capital privind efectul de levier sau cerințe MREL (Tabel C.1)¹⁸. Într-o astfel de situație, doar acea parte a rezervelor de capital aferente amortizoarelor, care nu este folosită pentru îndeplinirea altor cerințe minime, este utilizabilă. Cu alte cuvinte, folosirea acelorași elemente de CET1 în scopuri multiple poate afecta în mod direct atât capacitatea băncilor de a-și utiliza amortizoarele de capital, cât și eficiența instrumentelor macroprudențiale, în cazul în care alte cerințe acționează ca o constrângere.

Tabel C.1. Prezentare generală a cadrelor paralele stabilite de legislația europeană

Cerința de reglementare	Scopul	Numitorul raportului pentru determinarea cerințelor de reglementare	Numărătorul raportului pentru determinarea cerințelor de reglementare
Cerința de capital ponderată la risc (RW)	Prevenirea instituțiilor din a-și asuma mai multe riscuri pentru creșterea profitabilității, fără a deține un nivel adecvat de fonduri proprii pentru acoperirea riscului	Totalitatea expunerilor ponderate la risc	Fonduri proprii de nivel 1 de bază (CET1), fonduri proprii de nivel 1 suplimentare (AT1) și fonduri proprii de nivel 2 (T2)
Cerința de capital privind efectul de levier (LR)	Limitarea acumulării unui grad ridicat de îndatorare în faza de expansiune a ciclului și atenuarea riscurilor care pot decurge din cerințele de capital subestimate, determinate pe baza modelelor interne	Totalitatea expunerilor	Fonduri proprii de nivel 1 (T1): CET 1 și AT1

¹⁸ Dacă cerințele minime trebuie respectate de instituțiile de credit pe baze permanente, inclusiv în cazul materializării unor scenarii adverse, amortizoarele pot fi, în principiu, utilizate atunci când este necesar, atât ca urmare a (i) deciziilor proprii instituțiilor de credit, sub rezerva aplicării unor restricții automate privind distribuiri de sume asimilate fondurilor proprii (de ex.: dividende, bonusuri variabile, plăți de cupoane) în cazul neîndeplinirii cerințelor amortizorului combinat (CBR), cât și ca urmare a (ii) deciziei autorității desemnate de eliberare/diminuare a cerințelor, ca politică anticiclică în timpul perioadelor de recesiune sau a crizelor financiare.

Cerința de reglementare	Scopul	Numitorul raportului pentru determinarea cerințelor de reglementare	Numărătorul raportului pentru determinarea cerințelor de reglementare
Cerințe privind fondurile proprii și datoriile eligibile (MREL)	Permite instituțiilor de credit absorbția pierderilor în caz de rezoluție și recapitalizarea după implementarea acțiunilor prevăzute în planul de rezoluție	Totalitatea expunerilor ponderate la risc (MREL-RW) și totalitatea expunerilor (MREL-LR)	Fonduri proprii (CET1, AT1, T2) și datorii eligibile (datorii eligibile subordonate și alte datorii eligibile)

Sursa: prelucrare BNR

Impedimentele în calea utilizării amortizoarelor pot afecta negativ oferta de creditare pentru economia reală atunci când este cel mai necesar, provocând astfel o amplificare prociclică a șocurilor. Din acest motiv, este deosebit de important ca autoritățile macroprudențiale să aibă o privire de ansamblu asupra cerințelor de capital și a eventualelor interacțiuni dintre acestea, care ar putea diminua eficiența și eficacitatea amortizoarelor de capital.

În acest sens, în ședința din data de 28 iunie 2022, BNR a înaintat Consiliului general al CNSM o notă în cadrul căreia a fost analizat dacă există o suprapunere între cele trei tipuri de cerințe amintite anterior, atât din perspectivă teoretică, cât și empirică, în cazul instituțiilor de credit din România.

Agenda reuniunii din data de 20 octombrie 2022 a supus atenției Consiliului general al CNSM subiecte precum: (i) rezultatele analizei periodice referitoare la amortizorul de capital pentru risc sistemic, (ii) impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală sau (iii) riscurile sistemice identificate în cadrul sistemului financiar național. De asemenea, în cadrul ședinței au fost supuse analizei și deciziei lucrări precum analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital și a amortizorului de capital pentru instituțiile de importanță sistemică. Un punct important de pe agenda ședinței CNSM l-a reprezentat dezbateră avertismentului emis de CERS privind riscurile și vulnerabilitățile sistemului financiar al Uniunii Europene în contextul incert de deteriorare a condițiilor macroeconomice. Au fost adoptate următoarele măsuri de natură macroprudențială:

- Recomandarea CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care s-a recomandat Băncii Naționale a României să majoreze rata amortizorului anticiclic de capital cu 0,5 puncte procentuale, începând cu data de 23 octombrie 2023, pe fondul acumulării suplimentare de riscuri la adresa stabilității financiare, alături de persistența vulnerabilităților asociate deficitelor gemene, ce reclamă o conduită precaută din partea instituțiilor de credit, inclusiv prin întărirea bazei de capital.
- Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 privind modul de implementare în cursul anului 2023 a amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică, prin care s-a

recomandat Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2023, la cel mai înalt nivel de consolidare, un amortizor de capital pentru băncile identificate ca având un caracter sistemic.

- Decizia CNSM nr. D/6/2022 privind aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Germania, prin care membrii Consiliului general al CNSM au decis neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale a acestui stat, ținând cont de expunerile eligibile nesemnificative ale sectorului bancar românesc.
- Decizia CNSM nr. D/7/2022, prin care s-a aprobat Regulamentul CNSM nr. 1/2022 pentru modificarea Regulamentului Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, prin care au fost abrogate o serie de prevederi referitoare la amortizoarele de capital aplicabile Societăților de Servicii de Investiții Financiare în scopul armonizării cu dispozițiile cuprinse în Directiva (UE) 2019/2034.

În cadrul ultimei ședințe CNSM din anul 2022 au fost supuse analizei și deciziei lucrări care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic, respectiv analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital sau conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12. De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) riscurile sistemice identificate în sistemul financiar național, (ii) măsurile macroprudențiale adoptate de statele membre ale Spațiului Economic European (SEE) în anul 2022 și (iii) evoluția creditării, inclusiv creditarea imobiliară. Ședința CNSM s-a încheiat prin aprobarea următoarelor măsuri de politică macroprudențială:

- Recomandarea CNSM nr. R/6/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care s-a recomandat Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 1 la sută, începând cu data de 23 octombrie 2023.
- Recomandarea CNSM nr. R/7/2022 privind conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică, prin care se recomandă Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară să se conformeze cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de la data la care vor exista instituții relevante (instituții de tip G-SII) în cadrul jurisdicției lor.
- Decizia CNSM nr. D/8/2022 privind intenția de conformare a CNSM cu prevederile Ghidului Autorității Bancare Europene EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică, conform căreia vor fi preluate prevederile Ghidului în practicile CNSM, de la data la care va exista o instituție relevantă (instituție de tip G-SII) în jurisdicția sa.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în cursul anului 2022, publicând, pe website-ul propriu, comunicate de presă după încheierea fiecărei ședințe. Textul comunicatelor de presă a fost discutat, agreat și aprobat de membrii Consiliului general al CNSM în cadrul ședințelor.

1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM

1.3.1. Grupul de lucru privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare

Activitatea Grupului de lucru privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare s-a finalizat în anul 2022 prin publicarea unui *Raport*¹⁹. Acesta analizează factori structurali importanți cu rol major în determinarea evoluției intermediarii financiare în România. Aspectele discutate în cadrul *Raportului* sunt: (i) rolul sistemului financiar în cofinanțarea proiectelor din fonduri europene, (ii) digitalizarea serviciilor bancare și rolul *FinTech* în creșterea intermediarii financiare, (iii) factori, atât de natura cererii, cât și a ofertei, care determină nivelul contribuției sistemului financiar în creditarea firmelor, (iv) nivelul educației financiare a antreprenorilor și a pregătirii profesionale a salariaților din sistemul financiar și (v) rolul sistemului financiar în schimbarea structurală a economiei spre una cu valoare adăugată superioară: sprijinirea finanțării sectoarelor inovative, a proiectelor verzi etc.

Raportul identifică posibile măsuri și acțiuni în vederea creșterii sustenabile a intermediarii financiare. Cele mai importante dintre acestea (Tabel 1.1) au fost incluse în Recomandarea CNSM 3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare²⁰.

Tabel 1.1. Măsurile propuse de Grupul de lucru CNSM privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare

În vederea sprijinirii schimbării structurale a economiei înspre una cu valoare adăugată superioară, inclusiv prin folosirea mai amplă a fondurilor europene	armonizarea, în dialog cu sectorul bancar, a procesului de operaționalizare a instrumentelor financiare sub umbrela PNRR și a programelor operaționale, astfel încât instrumentele financiare să asigure un transfer semnificativ al riscului pentru intermediari, în sensul deplinei respectări a prevederilor din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții, cu scopul de a facilita accesul la finanțare al companiilor în domeniile vizate, prin intermediul: (i) creșterii gradului de predictibilitate și (ii) îmbunătățirii fluxului de implementare a proiectelor cu fonduri europene;
--	--

¹⁹ Analiza Grupului de lucru CNSM pentru creșterea sustenabilă a intermediarii financiare.

²⁰ <http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/lista-recomandarilor-2022/>

	• extinderea cadrului legal în sensul admiterii instituțiilor financiare nebancale înscrise în Registrul special al BNR ca parteneri direcți în procesul de finanțare și implementare a proiectelor finanțate din fonduri europene; • elaborarea unor programe guvernamentale pentru: (i) susținerea firmelor competitive, identificate pe baza unei metodologii publice, inclusiv prin sprijinirea finanțării mai facile a acestora; (ii) implementarea de politici sectoriale, corelate cu politica economică și industrială pentru sprijinirea schimbării structurale a economiei înspre una cu valoare adăugată superioară, în care să se prevadă sprijinirea cu prioritate a firmelor din respectivele sectoare; (iii) dezvoltarea parteneriatului autorității locale – mediul de afaceri – universități, în special în cazurile în care mediul de afaceri la nivel local poate utiliza în mod eficient expertiza dezvoltată la nivel universitar;
În vederea îmbunătățirii educației financiare a antreprenorilor și pentru creșterea pregătirii profesionale a salariaților din sistemul financiar	• demararea, alături de mediul universitar și sistemul financiar, a unor programe pentru creșterea conștientizării în rândul firmelor a faptului că finanțarea prin credite comerciale și credite de la acționari ar putea avea pe termen mediu costuri totale mai mari decât cele oferite de instituțiile financiare și cele aferente finanțării prin utilizarea instrumentelor financiare specifice pieței de capital; • inițierea unor programe pentru: (i) creșterea educației financiare a antreprenorilor, inclusiv în funcție de stadiul de dezvoltare a firmelor (<i>start-up-uri</i> și <i>scale-up-uri</i>), prin organizarea de seminare, conferințe, programe de educație financiară la nivel național și (ii) crearea unui cadru național de formare a tinerilor, în care să fie implicați specialiști din bănci și alte instituții financiare, mediu antreprenorial, cadre didactice din mediul preuniversitar și universitar, pentru corelarea dezvoltării progresive și în mod aplicat a anumitor competențe necesare în business, din anii de studiu gimnazial, liceal și universitar, inclusiv privind protecția împotriva incidentelor și/sau atacurilor cibernetice; • inițierea de demersuri, prin dialog cu reprezentanții instituțiilor de credit și ai instituțiilor financiare nebancale, privind cerințe minime de pregătire profesională pentru salariații băncilor și IFN implicați în acordarea de credite către companii și în gestionarea riscurilor aferente, cu accent pe salariații implicați pe segmentul companiilor care activează în domeniile de frontieră (tehnologic, inovare, digitalizare, agenda verde etc.); • implicarea mai amplă a infrastructurii umane și materiale a BNR și ASF și intensificarea colaborării cu mediul financiar-bancar și mediul academic, pentru: (i) dezvoltarea cercetării în domeniul financiar-bancar, inclusiv prin programe de visiting; (ii) inițierea de proiecte comune în parteneriat pentru îmbunătățirea pregătirii teoretice și practice a viitorilor specialiști (studenți, masteranzi, doctoranzi) și organizarea de programe de master sau alte forme de învățământ postuniversitar și stagii de practică; (iii) sprijinirea fundamentării teoretice și empirice adecvate a diverselor inițiative legislative naționale și europene sau decizii strategice care ar implica sistemul financiar (de ex.: intrarea în Uniunea Bancară);
În vederea diversificării în mod sustenabil a surselor care ar putea majora intermedierea financiară	• cercetarea oportunității dezvoltării piețelor financiar-bancare, prin: (i) analiza oportunității dezvoltării unui instrument de tip <i>Regulatory Sandbox</i>, precum și analiza cadrului de reglementare și a unor modele de <i>Regulatory Sandbox</i> dezvoltate de alte bănci centrale; (ii) creșterea competitivității pieței de capital din România prin susținerea implementării tehnologiilor inovatoare bazate pe registrele distribuite (DLT) în rândul entităților care asigură infrastructura pieței, prin implementarea unui proiect-pilot pentru un sistem de tranzacționare și un sistem de decontare bazat pe DLT, în conformitate cu cadrul european în domeniu; • încurajarea listării firmelor pe sistemul multilateral de tranzacționare administrat de BVB, inclusiv prin: (i) simplificarea procedurilor de listare și (ii) implementarea utilizării unei platforme electronice posibil de accesat de către emitent și autoritățile cu atribuții în aprobarea solicitării de listare, pentru asigurarea celerității procesului;

	• dezvoltarea infrastructurii necesare susținerii procesului de digitalizare a serviciilor financiare, inclusiv prin: (i) facilitarea accesului integrat la bazele de date cu privire la clienți în vederea îmbunătățirii procesului de creditare, cât și pentru derularea acțiunilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și (ii) armonizarea legislației naționale cu cadrul european pentru a asigura flexibilitate în implementarea inițiativelor în domeniul digital, prin recunoașterea efectului juridic al semnăturii electronice (simplă) și al semnăturii electronice avansate; • extinderea accesului companiilor la activitatea desfășurată de Centrul de Soluționare Alternativă a Litigiilor în Domeniul Bancar, prin modificarea corespunzătoare a prevederilor OG nr. 38/2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți, în ceea ce privește competența CSALB, respectiv soluționarea litigiilor dintre companii și comercianții a căror activitate este reglementată, autorizată și supravegheată/monitorizată de BNR, precum și sucursalele comercianților străini ce desfășoară activități pe teritoriul României, în domeniul bancar, prin procedurile CSALB.
--	---

Sursa: CNSM

1.4. Colaborarea autorităților membre ale CNSM cu autoritatea macroprudențială europeană

În vederea asigurării stabilității financiare la nivelul pieței unice și identificării celor mai bune practici în domeniul măsurilor macroprudențiale sunt importante coordonarea politicilor macroprudențiale și cooperarea între autoritățile relevante pe plan național și european. În acest context, fiecare dintre autoritățile membre ale CNSM participă, atât în grupuri de lucru constituite la nivel național, precum grupurile de lucru CNSM, cât și în cele înființate de Comitetul European pentru Risc Sistemic. Astfel, în anul 2022, reprezentanți ai Băncii Naționale a României, Autorității de Supraveghere Financiară și Ministerului Finanțelor au luat parte la lucrările următoarelor grupuri de lucru CERS:

- Grupul de lucru 2022 *Review of Macprudential Framework* – a avut drept scop evaluarea cadrului european al politicii macroprudențiale. La activitatea grupului de lucru au participat experți ai autorităților naționale ale statelor membre, din partea României participând un reprezentant al BNR, împreună cu experți din instituțiile europene cu responsabilități în aria politicii macroprudențiale. Grupul de lucru a elaborat o serie de propuneri cu privire la modificarea cadrului de reglementare european al politicii macroprudențiale, cuprinse într-un *Raport* publicat de CERS²¹.
- Echipa de proiect constituită pentru evaluarea conformității cu Recomandarea CERS/2020/12 privind identificarea entităților juridice – la activitatea grupului de lucru au participat experți din cadrul autorităților naționale ale statelor membre, inclusiv un reprezentant al Băncii Naționale a României. Activitățile grupului de lucru au început în

²¹ *Review of the EU Macprudential Framework for the Banking Sector – A Concept Note*, CERS, martie 2022

anul 2022 și vor continua pe parcursul anului 2023, finalizându-se cu un *Raport*, ce va fi publicat pe website-ul Comitetului European pentru Risc Sistemic.

- Echipa de proiect înființată cu scopul evaluării conformității cu Recomandarea CERS/2015/02 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri – are ca obiectiv analizarea gradului de conformare a statelor membre cu Recomandarea CERS/2015/02 în perioada 1 iulie 2017 – 30 iunie 2021. Criteriile urmărite în analiză privesc modul în care statele au evaluat și monitorizat efectele transfrontaliere ale propriilor măsuri macroprudențiale, precum și felul în care au tratat măsurile altor state recomandate spre reciprocitate de către CERS. Rezultatul evaluării va fi diseminat prin intermediul unui *Raport* care va fi publicat în anul 2023.
- Grupul de lucru privind testarea la stres (*Task Force on Stress Testing* – TFST) – are ca scop dezvoltarea unui narativ macroeconomic relevant și a unor scenarii armonizate la nivel european (de bază și advers) privind posibile evoluții ale cadrului macroeconomic și ale piețelor financiare. Aceste scenarii sunt utilizate o dată la doi ani în cadrul exercițiilor de testare la stres a sectorului bancar, a sectorului asigurărilor și a contrapărților centrale, exerciții derulate în mod uniform la nivel european. Pornind de la scenariile construite de CERS pentru România în exercițiul de testare la stres a solvabilității sectorului bancar, BNR va adapta șocurile utilizate în cadrul scenariilor de testare la stres care acoperă orizontul de timp 2023-2025. Scenariul de bază al CERS presupune o evoluție relativ severă a variabilelor macroeconomice, pe fondul unui grad ridicat de incertitudine generat de situația geopolitică din regiune, precum și de contextul macroeconomic actual, caracterizat de presiuni inflaționiste. Scenariul advers presupune o evoluție negativă accentuată a mediului macroeconomic, severitatea acestuia reflectând posibilitatea perpetuării dezechilibrelor macroeconomice pe un orizont de timp îndelungat.
- Grupul de lucru privind monitorizarea riscului climatic (*ATC-FSC Project Team on Climate Risk Monitoring*) și-a început activitatea în anul 2020, fiind format din experți; în anul 2022, aflat în faza a treia (grupul de lucru are ca obiectiv stabilirea unui cadru de politică macroprudențială orientat spre riscul climatic. Principalele direcții pentru anul 2022 au fost: (i) acoperirea lacunelor de date analitice necesare pentru a sprijini considerente politice concrete; (ii) modelarea riscului climatic, prin rafinarea și implementarea noilor scenarii ale Rețelei pentru ecologizarea sistemului financiar (engl. *Network for Greening the Financial System* – NGFS) și prin evaluarea impactului riscurilor climatice pentru sectorul financiar; (iii) maparea politicilor, prin cartografierea unui număr tot mai mare de dovezi analitice pentru o posibilă activare a politicii macroprudențiale. BNR s-a implicat activ în substructura grupului de lucru care a elaborat analizele privind implementarea scenariilor NGFS și impactul acestora asupra sectorului financiar.
- Grupul de lucru *Analysis Working Group* (AWG) – este un grup de lucru permanent, care se ocupă de analize recurente, dar și de analize tematice, cele din urmă fiind propuse la începutul fiecărui an. Printre analizele recurente care se discută se numără: Tabloul de risc care se elaborează trimestrial (*Risk Dashboard*), chestionarul CERS privind riscurile

(*Bottom Up Survey*), actualizarea bazei de date privind crizele BCE/SEBC, analiza anuală a Tabloului de bord al riscurilor CERS, analiza sectorului bancar și altele. În anul 2022, s-au discutat și alte subiecte, precum: (i) impactul creșterii inflației asupra stabilității financiare; (ii) vulnerabilități în sectorul companiilor nefinanciare; (iii) analiza unor țări terțe semnificative pentru sectorul bancar european, selectate dintr-o perspectivă macroprudențială.

- Grupul de contact privind conduita politicii macroprudențiale servește ca forum pentru schimbul de idei și opinii între state și secretariatul CERS cu privire la experiența în implementarea metodologiilor privind conduita politicii macroprudențiale. În cadrul grupului se lucrează la rafinarea datelor de bază și a specificațiilor tehnice ale metodologiilor, în special a metodologiei *Growth-at-Risk* (GaR) și a celei bazate pe indicatori. Principalele obiective ale grupului de lucru sunt: (i) crearea unei platforme pentru ca rezultatele referitoare la metodologiile privind conduita macroprudențială să fie discutate între participanți, (ii) implementarea celor două metodologii la nivelul statelor membre pentru a se asigura comparabilitatea rezultatelor la nivelul UE, (iii) implementarea de noi metode de identificare a conduitei macroprudențiale în vederea aprofundării și îmbunătățirii înțelegerii acestei problematice, (iv) verificarea robusteții și coerenței abordărilor (prin utilizarea unor specificații alternative), (v) identificarea unor modalități de îmbunătățire a metodologiilor și (vi) continuarea rafinării bazei de date la nivelul UE pentru evaluările privind conduita macroprudențială (definiții alternative pentru datele utilizate sau serii alternative din surse interne în cazul unor lacune în seturile de date utilizate în prezent).

2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare

2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional

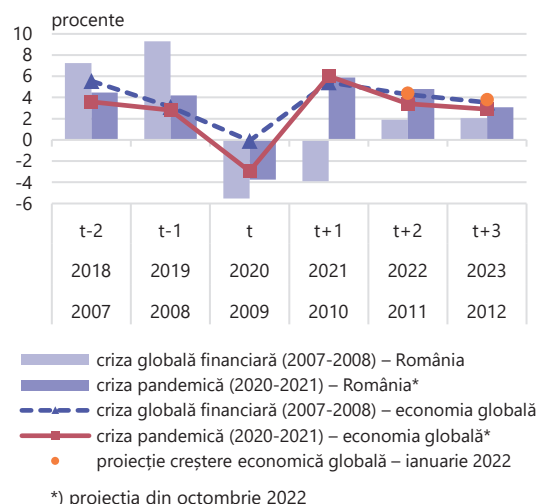
Anul 2022 a fost marcat, pe de o parte, de redresarea generală după pandemia COVID-19 și, pe de altă parte, de efectele războiului declanșat de Rusia asupra Ucrainei, conflict care a generat cea mai importantă criză umanitară după al Doilea Război Mondial. Astfel, la nivel global, perspectivele principalelor riscuri s-au înrăutățit, redresarea economică fiind reevaluată a se realiza într-un ritm mai redus comparativ cu așteptările inițiale. De asemenea, din cauza apropierei geografice de zona de război și a dependenței de gazele rusești, economia UE este printre cele mai expuse riscurilor generate de conflict. Pe fondul incertitudinii determinate de conflagrația ruso-ucraineană, al prețurilor ridicate la energie și al erodării puterii de cumpărare a populației, este de așteptat ca UE, zona euro și majoritatea statelor membre să înregistreze o evoluție modestă a economiei în perioada următoare. Evoluțiile prevăzute pentru anul 2023 sunt la nivelul celor care au urmat crizei financiare globale din intervalul 2007-2008 (Grafic 2.1). Fondul Monetar Internațional a redus cu peste 1 punct procentual evaluările privind creșterea economică pentru anul 2022 (de la 4,4 la sută în ianuarie 2022 la 3,4 la sută în ianuarie 2023), estimând o diminuare a acesteia la 2,9 la sută în 2023, urmând ca în 2024 să ajungă la 3,1 la sută²². FMI apreciază că majoritatea țărilor vor înregistra o temperare a prețurilor de consum în următorii doi ani; la nivel global inflația medie anuală ar urma să ajungă la 6,6 la sută în anul 2023 și 4,3 la sută în 2024, față de 8,8 la sută în anul 2022.

Presiunile inflaționiste ridicate și generalizate determinate de creșterea puternică a prețurilor materiilor prime și ale energiei electrice au impus majorări consistente ale ratelor dobânzilor de către principalele bănci centrale. Condițiile financiare au înregistrat o înăsprire accentuată pe fondul deteriorării așteptărilor investitorilor privind perspectivele de creștere economică în noul context geopolitic. Randamentele obligațiunilor s-au majorat atât pentru instrumentele cu risc ridicat, cât și pentru cele de tip investițional, evoluțiile fiind mai pronunțate în cazul piețelor europene. Titlurile de stat ale țărilor membre ale zonei euro au urmat aceeași evoluție, modificările fiind mai însemnate în cazul statelor periferice.

Piețele financiare au fost marcate de fluctuații ample în perioada de după izbucnirea războiului din Ucraina. Prețurile acțiunilor au înregistrat ajustări importante în anul 2022 în

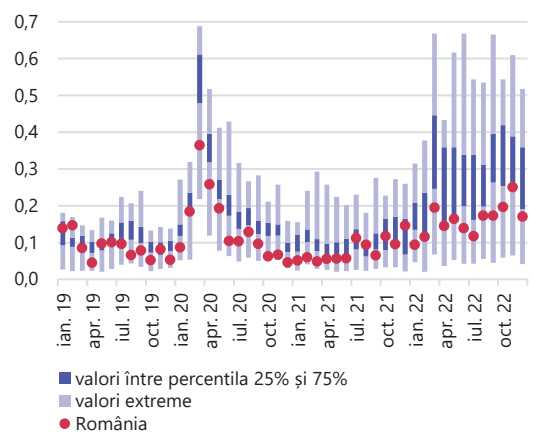
²² FMI, *World Economic Outlook*, ianuarie 2023.

Grafic 2.1. Creșterea economică la nivel global

Sursa: Fondul Monetar Internațional, *World Economic Outlook Update*, ianuarie 2022

Grafic 2.2. Indicator privind nivelul de risc financiar (CLIFS)

Notă: Barele reprezintă distribuția la nivel de stat membru al UE a indicatorului CLIF în fiecare perioadă.

Sursa: BCE

SUA (-19,4 la sută pentru indicele S&P 500) și în Europa (-14,4 la sută în cazul Euro Stoxx). Volatilitatea s-a redus ulterior, dar a rămas la un nivel superior celui observat în anul anterior. Gradul ridicat de incertitudine geopolitică și efectele negative asupra piețelor financiare și a celor de mărfuri, în special a celor de combustibili fosili și produse alimentare, au contribuit la menținerea unui nivel de risc financiar ridicat²³ pe tot parcursul anului 2022 (Grafic 2.2).

Invadarea Ucrainei a determinat Uniunea Europeană să adopte o serie de măsuri de sancționare a Rusiei, inclusiv de reducere a importurilor de gaz din Rusia²⁴. Acțiunile Comisiei Europene au fost urmate de măsuri privind îmbunătățirea securității energetice la nivel european și de protejare a firmelor și populației de efectele negative ale creșterilor de prețuri. Acestea au determinat costuri fiscale suplimentare importante pentru unele dintre statele Uniunii Europene²⁵, îngreunând procesul de consolidare fiscală de după criza pandemică (Grafic 2.3).

În aceste condiții, Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis un avertisment general²⁶ privind vulnerabilitățile sistemului financiar. Conform CERS, probabilitatea de materializare a unor riscuri sistemice de nivel sever s-a majorat. Aceste riscuri sunt: (i) deteriorarea perspectivelor macroeconomice și înăsprirea condițiilor financiare, (ii) riscul de scădere bruscă a prețurilor activelor și (iii) riscul privind deteriorarea calității activelor și a rentabilității instituțiilor de credit. În acest avertisment, CERS recomandă: (i) menținerea sau, dacă este cazul, consolidarea rezervelor macroprudențiale pentru îmbunătățirea rezilienței instituțiilor

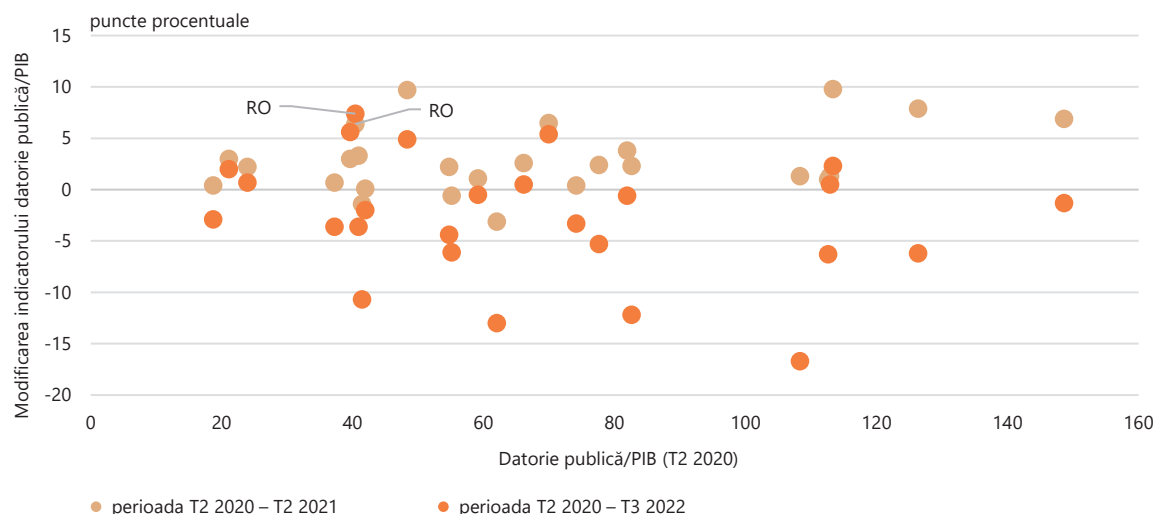
²³ Indicatorul de stres financiar (*Financial Stress Index* – FSI) include șase subindicatori care utilizează informații privind trei segmente de piață financiară: acțiuni, obligațiuni și valutară și este calculat conform metodologiei prezentate în lucrarea Duprey, T. and Klaus, B., „Dating systemic financial stress episodes in the EU countries”, *Working Paper Series*, No 1873, ECB, December 2015.

²⁴ În anul 2021, peste 80 la sută din gazul importat provenea din Rusia, ponderea reducându-se la mai puțin de 13 la sută în noiembrie 2022 (<https://www.consiliium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/>).

²⁵ Valoarea măsurilor adoptate de statele zonei euro în anul 2022 este estimată la 2 la sută în PIB (<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb202208.en.pdf>).

²⁶ [Avertismentul Comitetului European pentru Risc Sistemic privind vulnerabilitățile sistemului financiar al Uniunii \(CERS/2022/7\)](https://www.cers.europa.eu/ro/avertismentul-comitetului-european-pentru-risc-sistemic-privind-vulnerabilitatile-sistemului-financiar-al-uniunii/CERS/2022/7)

Grafic 2.3. Modificarea datoriei publice (% în PIB) în statele UE în perioada postpandemică

Sursa: Eurostat

de credit și evaluarea atentă a riscurilor în vederea eliberării acestor rezerve dacă și în momentul în care aceste riscuri se materializează și (ii) coordonarea strânsă între autoritățile relevante și practicile prudente de gestionare a riscurilor la nivelul tuturor sectoarelor financiare și al tuturor participanților la piață rămân esențiale pentru abordarea eficientă a vulnerabilităților, evitând în același timp fragmentarea pieței și externalitățile negative pentru alte state membre.

2.2. Principalele provocări la nivel național

Pe plan național, principalele riscuri sistemice la adresa stabilității financiare au fost determinate de: (i) incertitudinile la nivel global în contextul crizei energetice și al războiului din Ucraina, (ii) deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne, inclusiv ca urmare a evoluțiilor geopolitice regionale și internaționale, (iii) modul de implementare a reformelor și absorbția fondurilor europene, în special a celor din Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) și (iv) capacitatea sectorului neguvernamental de rambursare a creditelor.

Creșterea economică a înregistrat o temperare începând cu al doilea trimestru al anului 2022 pe fondul creșterii incertitudinilor în noul context geopolitic. Rata de creștere economică în primele trei trimestre ale anului 2022 a fost de 4,3 la sută (serie ajustată sezonier), fiind susținută deopotrivă de consumul populației și de formarea brută de capital. Cele mai recente estimări ale Comisiei Europene²⁷ indică o evoluție pozitivă importantă pentru România în anul 2022 (o rată de creștere de 4,5 la sută), urmată de o reducere puternică de ritm în următorii doi ani (2,5 la sută în anul 2023 și, respectiv, 3 la sută în anul 2024) ca urmare a înăsprii condițiilor financiare și a incertitudinilor determinate de războiul din Ucraina. Atât România, cât și țările din zonă experimentează rate semnificative

²⁷ Comisia Europeană, Winter 2023 (Interim) Economic Forecast.

ale inflației, fiind afectate de magnitudinea evenimentelor recente nefavorabile. Pentru a contracara inflația ridicată, BNR a înălsprit constant politica monetară prin creșterea ratelor de dobândă pe parcursul anului 2022, în decembrie rata dobânzii de politică monetară ajungând la 6,75 la sută (cel mai mare nivel după februarie 2010).

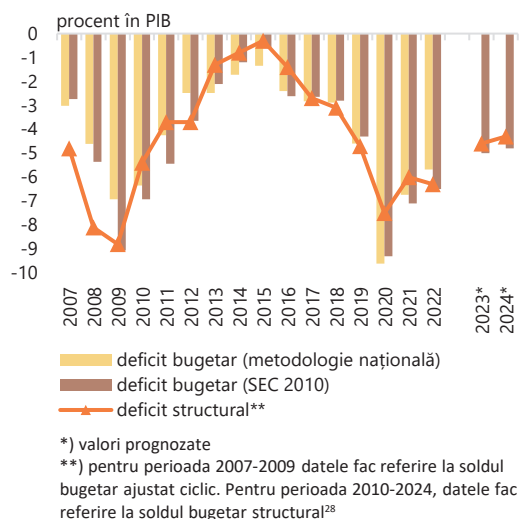
Evoluțiile pozitive ale economiei au contribuit la reducerea deficitului public la 5,7 la sută în PIB (Grafic 2.4), chiar și în condițiile implementării unor măsuri guvernamentale de reducere a costurilor ca urmare a creșterii prețurilor la gaze și energie electrică. Astfel, pentru a veni în sprijinul populației, Guvernul a adoptat în cursul anului 2022 o serie de măsuri printre care: introducerea unei scheme de plafonare a prețurilor la gaze naturale și energie electrică până la 31 martie 2025; implementarea Programului guvernamental „Sprijin pentru România”, prin care peste 2,5 milioane de persoane din categorii vulnerabile au beneficiat de bonuri valorice (în valoare totală de aproximativ 3 miliarde lei) pentru achiziționarea de produse alimentare și mese calde, din 2 în 2 luni, până la finele anului 2022; în luna iulie 2022 s-a acordat un ajutor financiar unic (700 de lei) pensionarilor din sistemul public, sistemul de pensii militare de stat și beneficiarii de drepturi prevăzute de legi speciale, al căror venit este mai mic sau egal cu 2 000 de lei; de asemenea, studenților din familii cu venituri mici care beneficiază de burse sociale li s-au acordat bonuri de 30 de euro pe lună pentru alimente, rechizite și îmbrăcăminte.

Datoria publică s-a majorat la 655 miliarde lei (noiembrie 2022) și rămâne în apropierea limitei de sustenabilitate (48,3 la sută din PIB). În aceste condiții, menținerea unei conduite prudente a politicii fiscale este necesară în vederea asigurării unor costuri mai reduse de finanțare de pe piețele financiare internaționale. Acest lucru este cu atât mai important cu cât capacitatea de absorbție a pieței interne este limitată, sectorul bancar românesc având una dintre cele mai mari expuneri directe asupra sectorului guvernamental din UE (21,8 la sută ponderea creanțelor față de sectorul guvernamental în total activ brut, septembrie 2022).

Consolidarea fiscală este necesară și în vederea diminuării deficitului public sub limita de 3 la sută până în anul 2024, pentru a putea încheia procedura de deficit excesiv deschisă înainte de declararea pandemiei COVID-19, când România a înregistrat cel mai mare deficit structural din UE (-4,7 la sută, comparativ cu -1,1 la sută în UE în anul 2019). Procesul de consolidare fiscală trebuie realizat, însă, cu respectarea calendarului strict de reforme asumat în Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Bugetul total al PNRR este în valoare de 29 182 milioane euro, din care 41 la sută sunt destinați investițiilor necesare susținerii tranziției către o economie verde, iar 21 la sută digitalizării. România a transmis prima cerere de plată (care cuprinde cele 21 de jaloane și ținte îndeplinite în trimestrul IV 2021) în luna mai 2022 cererea (în valoare de 2,6 miliarde euro), fiind aprobată în octombrie 2022.

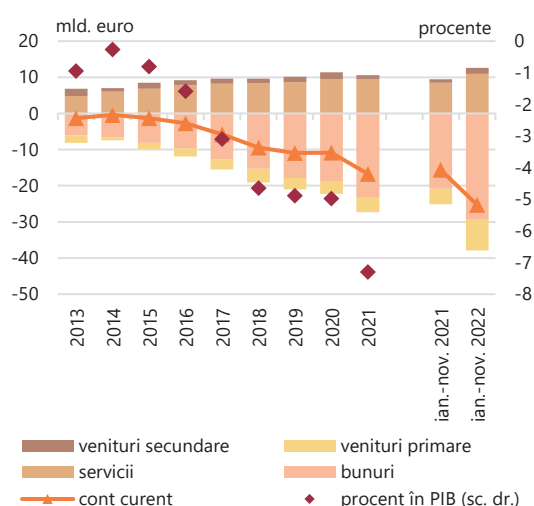
România a continuat să își îmbunătățească rata de absorbție a fondurilor europene (valoarea ratei pentru cele din programul multianual 2017-2020 ajungând la 74,5 la sută la începutul lunii februarie 2023), dar performanța rămâne mult sub valoarea înregistrată de statele din regiune (de ex.: 86 la sută Polonia, 85 la sută Ungaria sau 84 la sută Cehia). Respectarea

Grafic 2.4. Deficitul bugetar

Sursa: MF, AMECO

Grafic 2.5. Deficit de cont curent

Sursa: BNR

programului strict al reformelor economice poate contribui la reducerea presiunii asupra deficitului de cont curent și, de asemenea, poate asigura o tranziție mai ușoară a economiei către un model de creștere economică sustenabilă, favorabil mediului și adaptat noilor inovații tehnologice.

Deficitul de cont curent a înregistrat o majorare cu peste 60 la sută în primele 11 luni ale anului 2022, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, până la valoarea de 25,3 miliarde euro (Grafic 2.5), estimările pentru anul 2022 ale Comisiei Europene indicând un deficit de 9,1 la sută în PIB (a doua cea mai mare valoare din UE, după Cipru). Deteriorarea balanței de cont curent a fost determinată de adâncirea deficitului balanței comerciale cu bunuri (41 la sută în perioada ianuarie-noiembrie 2022 comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior) și a dublării deficitului balanței veniturilor primare. Această majorare a deficitului de cont curent a fost însoțită și de o diminuare a ponderii finanțării nepurtătoare de dobândă la 44 la sută în perioada ianuarie-noiembrie 2022, comparativ cu 53 la sută în aceeași perioadă a anului anterior. Reinvestirea profiturilor a reprezentat principala formă de majorare a investițiilor străine directe (74 la sută din totalul fluxurilor de ISD), în timp ce intrările nete de fluxuri de tip investiție de portofoliu au fost pentru instrumente de natura datoriei pe termen lung. În aceste condiții, datoria externă s-a majorat cu 7,1 miliarde euro, la 143,7 miliarde euro. În structură, componenta pe termen lung a cunoscut o evoluție mai temperată, ponderea acesteia în total datorie reducându-se de la 71 la sută în decembrie 2021 la 68 la sută în noiembrie 2022. Cu toate acestea, gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt (calculată la maturitate reziduală) cu rezerve valutare continuă să se mențină la un nivel semnificativ (79 la sută).

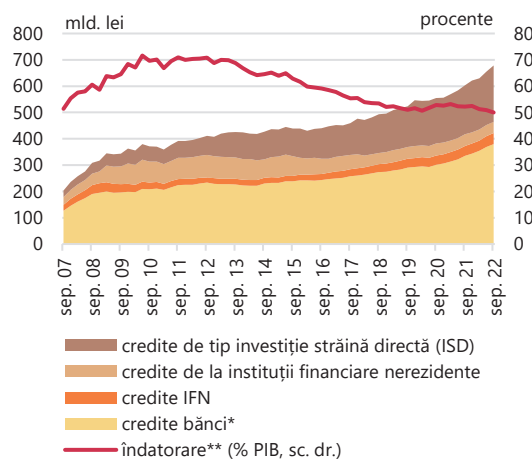
În vederea îmbunătățirii rezilienței sectorului bancar în noul context economic, Comitetul Național pentru Supraveghere Macroprudențială a decis majorarea ratei amortizorului anticiclic de capital de la 0,5 la sută la 1 la sută începând cu luna octombrie 2023. Această

²⁸ Soldul bugetar structural se obține scăzând din soldul bugetar efectiv componenta ciclică a deficitului bugetar și măsurile *one-off* și temporare. Pentru obținerea valorilor în procente, raportarea se face la PIB potențial nominal, ce reprezintă cel mai ridicat nivel de producție al unei economii, fără a genera presiuni inflaționiste.

măsură este în linie cu propunerile CERS privind posibilele măsuri de consolidare a rezervelor prudențiale ale sectorului financiar, având în vedere creșterea riscurilor în condițiile evoluțiilor geopolitice recente.

Îndatorarea totală a sectorului nefinanciar a continuat evoluția ascendentă și în anul 2022, însă există semnale care indică încheierea perioadei de expansiune. La finalul trimestrului III al anului 2022, îndatorarea totală a sectorului neguvernamental a ajuns la 678,6 miliarde lei, respectiv 50 la sută din PIB (Grafic 2.6). Creditarea bancară a înregistrat o temperare în anul 2022 față de anul precedent, reducerile anuale ale ritmului de creștere (2022/2021 față de 2021/2020) fiind înregistrate în cazul populației (-5,3 puncte procentuale) și în cazul creditării în moneda națională a companiilor nefinanciare (-12 puncte procentuale). Aceste evoluții au survenit pe fondul înăsprii conduitei politicii monetare și a standardelor de creditare²⁹. Decalajul mai mare dintre ratele dobânzilor în moneda națională și cele în valută a determinat o ajustare a fluxului de credit, companiile nefinanciare manifestându-și preferința pentru creditele denominate în valută. Ponderea împrumuturilor contractate în valută de companiile nefinanciare a crescut de la 37 la sută în decembrie 2021 la 42 la sută în decembrie 2022. În cazul sectorului populației, măsurile macroprudențiale stricte privind creditarea în valută, instituite înainte de criza pandemică, mențin creditarea în valută pe o tendință descendentă. Ponderea creditării populației în valută a fost de 15 la sută în decembrie 2022, în scădere de la 29 la sută înainte de introducerea măsurii (decembrie 2018)

Grafic 2.6. Îndatorarea sectorului privat

*) inclusiv credite externalizate și cele scoase în afara bilanțului

**) include și datoria externă de tip ISD

Sursa: INS, calcule BNR

Spre deosebire de sectorul populației, creditarea totală a companiilor nefinanciare a continuat într-un ritm susținut în anul 2022 (+21 la sută în decembrie 2022 față de decembrie 2021), România înregistrând una dintre cele mai mari rate de creștere în UE. Evoluția alertă a creditării în acest sector a fost susținută de programul guvernamental de sprijinire a sectorului privat în noul context geopolitic („IMM INVEST PLUS”)³⁰, precum și de Planul Național de Redresare și Reziliență și celelalte programe cu finanțare din fonduri europene. La finalul anului 2022, creditele cu garanție de stat acordate companiilor nefinanciare totalizau 29,4 miliarde lei, reprezentând 17 la sută din totalul portofoliului băncilor către acest sector.

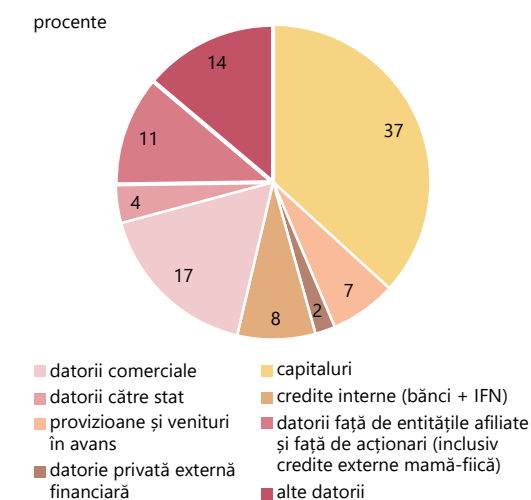
²⁹ Conform *Sondajului BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*, ediția din noiembrie 2022, instituțiile de credit din România au înăsprit standardele de creditare în T3 2022 pentru ambele sectoare și estimează continuarea acestei tendințe de înăsprire și în T4 2022.

³⁰ Schema de ajutor de stat „IMM INVEST PLUS” și componentele acesteia – „IMM INVEST ROMÂNIA”, „AGRO IMM INVEST”, „IMM PROD”, „GARANT CONSTRUCT”, „INNOVATION” și „RURAL INVEST”, prin care pot fi accesate ajutoare de stat sub forma de garanții pentru împrumuturi și sub formă de granturi, au fost aprobate prin OUG nr. 99/2022 (<https://www.fngcimm.ro/imm-invest-plus>).

Indicatorul de sănătate financiară a sectorului companiilor a înregistrat o evoluție pozitivă în anul 2021, situându-se în continuare în afara zonei de risc. Totodată, gradul de capitalizare și indicatorii de performanță s-au îmbunătățit, iar profitul net agregat al companiilor nefinanciare a înregistrat la finalul anului 2021 o valoare maximă istorică de 142,5 miliarde

lei, în creștere cu 42,6 la sută față de anul 2020. Este important ca firmele să valorifice profitabilitatea substanțială înregistrată în această perioadă pentru creșterea rezilienței la condiții economice mai puțin favorabile prin îmbunătățirea bazei de capital (Grafic 2.7).

Grafic 2.7. Structura de finanțare a companiilor nefinanciare în anul 2021

Sursa: MF, calcule BNR

Ponderea importantă a companiilor cu capital negativ (circa o treime din total) îngreunează buna funcționare a economiei de piață și poate crea dezechilibre structurale cu implicații negative importante asupra stabilității sistemului financiar românesc. În acest sens, Consiliul general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială a emis două recomandări care privesc acest aspect: (i) Recomandarea CNSM R/2/2018³¹ și (ii) Recomandarea CNSM R/3/2022 (punctul 4)³².

Calitatea portofoliilor de credite acordate companiilor nefinanciare și populației s-a îmbunătățit în anul 2022 comparativ cu anul precedent. Astfel, rata de neperformanță în cazul companiilor nefinanciare a scăzut la 4,3 la sută la finalul anului 2022 de la 5,7 la sută în decembrie 2021, respectiv, la 3 la sută de la 3,2 la sută în cazul populației în aceeași perioadă de referință.

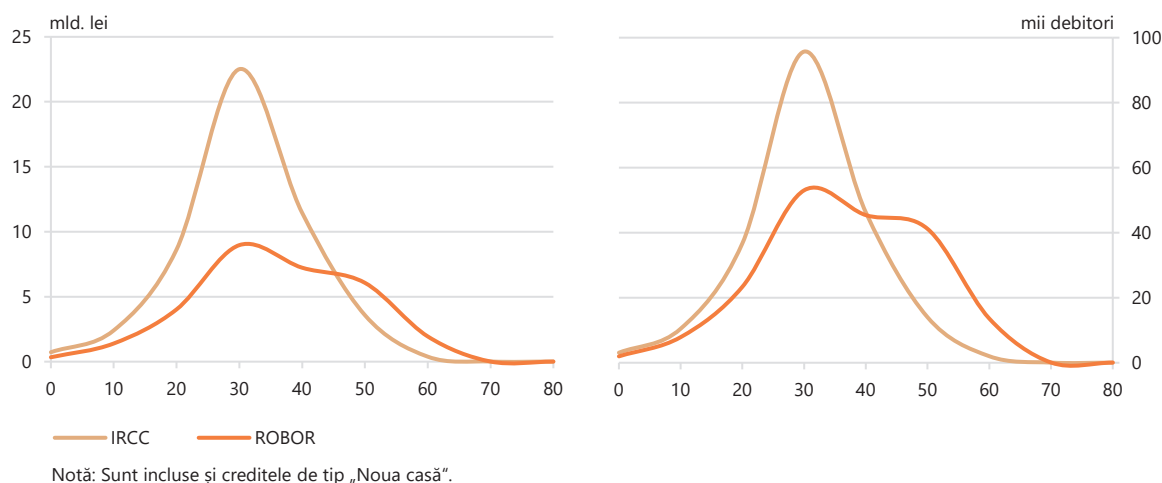
BNR a adoptat începând cu anul 2019 o conduită mai prudentă în domeniul creditării, implementând limite mai stricte privind gradul de îndatorare a populației. Principalul obiectiv a fost de a îmbunătăți capacitatea de plată a debitorilor prin limitarea gradului de îndatorare a acestora pentru a le crește reziliența la eventuale șocuri adverse precum cele recente (pandemia COVID-19, criza din sectorul energetic și conflictul militar dintre Rusia și Ucraina). Ulterior implementării acestei măsuri, gradul de îndatorare a populației pentru creditele nou-acordate a scăzut de la 46 la sută (decembrie 2018) la 36 la sută în decembrie 2022 (valori mediane), iar ponderea debitorilor cu un grad de îndatorare mai mare de 45 la sută s-a redus de la 48 la sută la 14 la sută.

Proporția ridicată a împrumuturilor ipotecare cu rată variabilă a dobânzii în total credite ipotecare acordate sectorului populației (81 la sută, decembrie 2022) reprezintă un risc

³¹ [Recomandarea CNSM R/2/2018 referitoare la implementarea unor măsuri privind sănătatea financiară a companiilor.](#)

³² [Recomandarea CNSM R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare.](#)

Grafic 2.8. Distribuția gradului de îndatorare pentru creditele ipotecare, după indicii de referință al dobânzii variabile, decembrie 2022

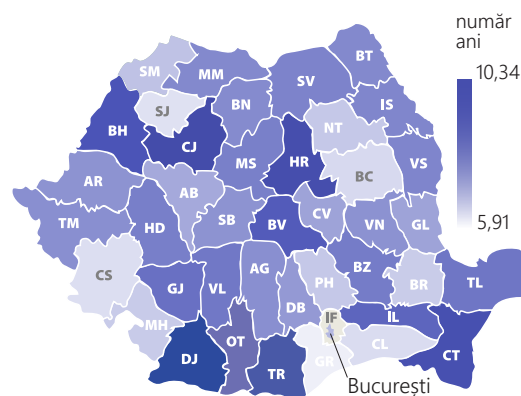

Sursa: BNR

important, însă, măsura introdusă în anul 2019 asigură menținerea unui grad de îndatorare la un nivel gestionabil pentru debitori, chiar și în contextul caracterizat de majorări ale ratelor de dobândă. Astfel, debitorii care au contractat credite cu rate variabile de dobândă după anul 2019 (cu indice de referință IRCC), deși s-au împrumutat mai mult, sunt mai puțin vulnerabili la creșteri ale ratei dobânzilor comparativ cu cei ale căror credite au fost contractate anterior acestui an (cu indice de referință ROBOR), cei dintâi având un spațiu mai larg de acomodare a eventualelor creșteri ale gradului de îndatorare (Grafic 2.8). De exemplu, în urma unei majorări cu 2 puncte procentuale a ratei dobânzii pentru un debitor standard cu un credit acordat după anul 2019 și cu un grad de îndatorare median de 36 la sută, gradul de îndatorare al acestuia crește cu 2 puncte procentuale, menținându-se astfel sub valoarea critică de 40 la sută³³.

Prețurile proprietăților rezidențiale au continuat să crească în primele nouă luni ale anului 2022, însă se mențin la cel mai redus nivel din regiune și, totodată, sub media Uniunii Europene. În România, există un grad ridicat de eterogenitate în ceea ce privește gradul de dezvoltare regională, veniturile populației, rata șomajului, dar și accesul la finanțare, aspecte ce se translatează în disparități regionale crescute și pe piața imobiliară rezidențială. Astfel, în vederea achiziționării unei locuințe în județul Cluj sunt necesari în jur de 10 ani și jumătate (dacă ar fi folosit doar salariul), în timp ce în județe precum

Grafic 2.9. Indicatorul preț/venit (price-to-income, PTI) în plan regional (T3 2022)

Notă: PTI indică numărul de ani necesari achiziționării unei locuințe cu 2 camere (55 mp), fără a lua în calcul cheltuielile de subzistență sau economisirea și fără sprijin financiar de la bănci. Au fost folosite valorile de piață furnizate de ANEVAR aferente T3 2022.

Sursa: ANEVAR, INS, calcule BNR

³³ A fost avută în vedere și o majorare a venitului anual net de 12,8 la sută (conform datelor INS la august 2022).

Giurgiu, Caraș-Severin, Sălaj și Călărași sunt necesari mai puțin de 6 ani și jumătate (Grafic 2.9). Discrepanța survine și pe fondul creșterii mai accelerate în anumite regiuni ale țării a prețurilor imobiliare comparativ cu veniturile.

Piața imobiliară comercială a început să își revină în urma ajustărilor negative din perioada pandemiei COVID-19. În perioada ianuarie-septembrie 2022 volumul investițiilor a înregistrat o creștere cu 16 la sută comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior, însă, se situează sub nivelul înregistrat înainte de debutul pandemiei³⁴. Investițiile în spații de birouri au consemnat un interes în creștere în același an, cu precădere în capitală (55 la sută din tranzacții). Creditarea companiilor din sectoarele construcții și imobiliar a continuat într-un ritm susținut. Valoarea creditelor acordate pe acest segment a fost de 33 de miliarde lei la sfârșitul anului 2022, în creștere cu 20 la sută față de finalul anului 2021.

Necesitatea creșterii sustenabile a intermediarii financiare reprezintă o preocupare importantă a BNR și a CNSM. În anul 2022, CNSM a emis o recomandare (Recomandarea CNSM R/3/2022³⁵) privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare. Măsurile incluse au în vedere: (i) sprijinirea schimbării structurale a economiei înspre una cu valoare adăugată superioară, inclusiv prin folosirea mai amplă a fondurilor europene, (ii) îmbunătățirea educației financiare a antreprenorilor și creșterea pregătirii profesionale a salariaților din sistemul financiar și (iii) diversificarea în mod sustenabil a surselor care ar putea contribui la majorarea intermediarii financiare. De asemenea, începând cu mai 2022 (ca urmare a Recomandării CNSM nr. 6/2021³⁶), BNR a început să colecteze de la instituțiile de credit informații cu privire la creditele cu destinație climatică. Creditarea verde este o piață în curs de formare, cu potențial de a îmbunătăți gradul redus de intermediere financiară. Expunerile creditelor ipotecare verzi acordate sectorului populației reprezintă 3,8 la sută din expunerile ipotecare totale, în timp ce doar 1 la sută din stocul de credite corporative sunt credite verzi.

2.2.1. Sectorul bancar

În contextul dezechilibrelor macroeconomice exacerbate de începutul tensiunilor geopolitice din regiune, sectorul bancar și-a menținut reziliența în fața unor noi provocări. Cu toate acestea, anul 2022 a fost marcat de acumularea unor vulnerabilități atât la nivelul sectorului financiar, cât și al celui real, cu potențial de schimbare a unor tendințe pozitive înregistrate după finalul crizei pandemice. Într-un cadru macroeconomic încă incert, caracterizat de creșterea riscurilor la adresa stabilității financiare, se conturează o serie de provocări la adresa sectorului bancar românesc, în linie cu așteptările la nivel european.

³⁴ CBRE Romania Investment Market Snapshot 2022 Q3.

³⁵ Recomandarea CNSM R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare.

³⁶ Recomandarea CNSM nr. 6/2021 privind sprijinirea finanțării verzi.

Principalele evoluții înregistrate în anul 2022 arată că sectorul bancar și-a menținut o bună reziliență în fața șocurilor induse de dezechilibrele macroeconomice existente, dar exacerbate de situația geopolitică din regiune:

- Rata solvabilității s-a diminuat în anul 2022 (de la 23,3 la sută în decembrie 2021 la 21,8 la sută în luna decembrie 2022, date neauditate), ca urmare a reluării distribuirii de dividende, a creșterii creditării și a impactului riscului de piață. Totuși, este de așteptat ca în urma auditării situațiilor financiare, valoarea aferentă lunii decembrie 2022 a acestui indicator să fie una similară celei înregistrate în 2021, pe fondul încorporării în fondurile proprii a unei părți din profitul consemnat în cursul anului 2022.
- Indicatorii de lichiditate au înregistrat scăderi, instituțiile de credit recurgând la facilitatea de creditare oferită de banca centrală, pe fondul unei politici de control ferm al lichidității. Spre finalul anului 2022, a existat o îmbunătățire a lichidității instituțiilor de credit atât din prisma facilităților permanente în relația cu banca centrală, cât și din cea a principalilor indicatori specifici.
- Evoluțiile bilanțiere din anul 2022 ale sectorului bancar românesc arată scăderea apetitului pentru titlurile de stat, temperarea creșterii depozitelor din sectorul real, concomitent cu o creștere a finanțării externe și o accelerare a creditării societăților nefinanciare în cazul creditelor denominate în valută.
- Calitatea activelor s-a ameliorat, cu o diminuare a ratei creditelor neperformante (la 2,7 la sută în decembrie 2022, față de 3,4 la sută în anul anterior) și o menținere a gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante în topul clasamentului european (65,4 la sută în decembrie 2022, față de 66,1 la sută la finalul anului anterior).
- Profitabilitatea s-a consolidat, depășind nivelurile prepandemice, cu un profit net de 10,2 miliarde lei (echivalent cu indicatori ROE de 16,6 la sută și ROA de 1,5 la sută), înregistrându-se o majorare de 2 miliarde lei față de anul anterior în baza evoluției ascendente a profitului operațional, în special a veniturilor nete din dobânzi în contextul creșterii accelerate a ratelor de dobândă.

Rata solvabilității a continuat să scadă și în anul 2022, de la un maxim istoric de 25,1 la sută în decembrie 2020 până la 21,8 la sută în luna decembrie 2022 (date neauditate), în principal ca urmare a reluării distribuirii de dividende (inclusiv din profiturile anterior reținute), a creșterii creditării și a impactului riscului de piață. Cu toate acestea, rata fondurilor proprii a instituțiilor de credit din România se menține în continuare în jurul centilei 75 specifice distribuției valorilor europene (21,6 la sută, septembrie 2022³⁷). Totodată, este de așteptat ca, aferent lunii decembrie 2022, acest indicator să cunoască o creștere pe fondul încorporării în fondurile proprii a unei părți din profitul interimar.

³⁷ Conform *EBA Risk Dashboard*, septembrie 2022.

Efectele celor trei ajustări tranzitorii ale *CRR Quick Fix*³⁸ folosite de sectorul bancar din România sunt importante și expiră treptat, acestea reprezentând, la data indicată, 2,7 puncte procentuale din activele ponderate la risc. Astfel, indicatorul rata fondurilor proprii totale ar fi consemnat o valoare de 19 la sută în luna decembrie 2022, în lipsa aplicării *CRR Quick Fix*.

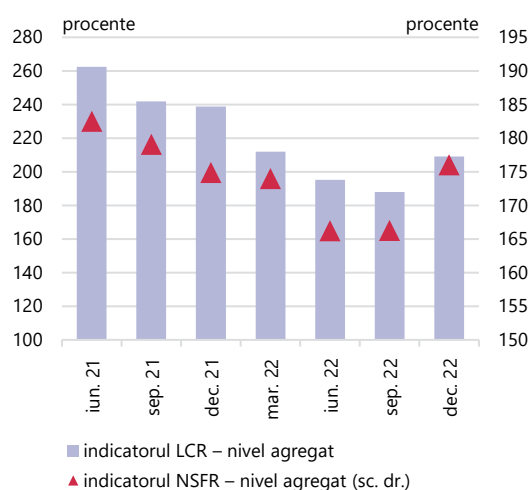
În vederea menținerii unui cuantum de capital adecvat riscurilor în creștere, s-a considerat oportună înăsprirea politicilor BNR (în linie cu avertizarea CERS din luna septembrie 2022), una dintre măsurile luate de BNR fiind recomandarea de a nu distribui dividende din rezultatul financiar aferent anului 2022 de către unele instituții de credit (considerate a fi relevante pentru stabilitatea financiară). Această măsură are ca obiectiv creșterea rezilienței sectorului bancar în cazul materializării unor riscuri financiare.

Rezultatele exercițiului de testare la stres a solvabilității pe orizontul de timp 2022-2024 arată păstrarea unei capacități bune a sectorului bancar românesc de a face față provocărilor într-un mediu macroeconomic nefavorabil, caracterizat de incertitudini ridicate. Băncile au capacitatea, în general, de a obține profit operațional chiar și în condiții nefavorabile (în special cele de talie mare, care sunt mai eficiente din această perspectivă).

Anul 2022 a fost marcat, într-o mare măsură, de o înrăutățire a lichidității sectorului bancar, înregistrându-se o ușoară revenire spre finalul perioadei. Odată cu debutul conflictului din

Ucraina, sectorul bancar autohton s-a confruntat cu un deficit de lichiditate, cu precădere în perioada martie-septembrie 2022. În acest context, instituțiile de credit au apelat la facilitatea de creditare Lombard pentru acoperirea necesarului de lichiditate, dată fiind politica băncii centrale de control ferm al lichidității. Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) a atins un minim istoric de 188 la sută în luna septembrie 2022 (Grafic 2.10), în principal în baza unei rezerve de lichiditate mai reduse față de finalul anului anterior, ca urmare a scăderii expunerilor față de administrațiile centrale (-7,1 la sută) și a rezervelor la bănci centrale ce pot fi retrase (-41,7 la sută). Ulterior, valoarea LCR a crescut până la 209,1 la sută în luna decembrie, menținându-se peste media europeană (de 162,5 la sută, septembrie 2022), sectorul bancar recăpătându-și poziția de creditor net în relația cu banca centrală spre finalului 2022.

Grafic 2.10. Evoluția principalilor indicatori de lichiditate (LCR și NSFR)

Sursa: BNR

³⁸ Dispozițiile relevante pentru sectorul bancar din România fac referire la: (i) noi ajustări tranzitorii conform IFRS 9; (ii) reintroducerea dispozițiilor tranzitorii pentru cerințele de capital aferente expunerilor față de administrații centrale și bănci centrale, atunci când respectivele expuneri sunt denumite în moneda națională a unui alt stat membru; (iii) devansarea cu 1 an a introducerii factorului revizuit de sprijinire a IMM și a introducerii unui factor de sprijinire a infrastructurii.

Indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR) a cunoscut, de asemenea, o ajustare negativă în primele trei trimestre ale anului 2022 (îndeosebi ca urmare a creșterii creditării și a reluării distribuirii de dividende), cu o revenire până la valoarea de 176,1 la sută în luna decembrie 2022 (față de 174,9 la sută la sfârșitul anului 2021). Valorile NSFR se situează în continuare confortabil peste media europeană, de 126,9 la sută (septembrie 2022).

Rezultatele ultimului exercițiu de testare la stres a lichidității instituțiilor de credit persoane juridice române (iunie 2022) relevă o înrăutățire a lichidității pe termen scurt, deficitele potențiale de lichiditate afectând un număr de bănci în creștere. Totuși, în pofida conturării unor vulnerabilități, testele privind creșterea costurilor de finanțare (calibrate în linie cu prognozele macroeconomice ale BNR) relevă o bună capacitate a instituțiilor de credit de a gestiona eventualele șocuri pe acest palier. Similar rezultatelor anterioare, se remarcă polarizarea rezultatelor la nivel individual, băncile de dimensiuni mari având capacitatea de a absorbi eventualele șocuri de retragere a surselor de finanțare sau de diminuare a lichidității activelor deținute.

Evoluțiile bilanțiere din anul 2022 ale sectorului bancar românesc arată scăderea apetitului de a investi în instrumente de datorie emise de stat. În contextul unor creșteri accelerate ale randamentelor acestor titluri de valoare în anul 2022, băncile au fost nevoite să recunoască pierderi importante din marcarea la piață a acestora. Așteptările privind menținerea unor rate ridicate ale dobânzii în perioada următoare au determinat băncile să nu mai reînnoiască în totalitate titlurile de stat ajunse la scadență. În acest context, dinamica anuală a soldului creanțelor față de sectorul guvernamental (credite și titluri de stat) s-a redus, luând valoarea de 1,8 la sută la finalul anului 2022 (de la o creștere anuală medie de 21 la sută înregistrată în perioada 2020-2021). Evoluția a dus la diminuarea ponderii acestei clase de expuneri în bilanțul agregat până la 22,4 la sută în decembrie 2022, față de 24 la sută în decembrie 2021.

În condițiile unor rate ale dobânzii în creștere și ale unui curs de schimb EUR/RON relativ stabil, în anul 2022 s-a produs o expansiune a creditării noi în valută în cazul companiilor nefinanciare, în timp ce volumul creditelor noi în lei s-a menținut la un nivel asemănător celui din anul anterior (circa 90 de miliarde lei, cu 57 la sută dintre ele acordate populației). Creditele noi acordate în valută au cunoscut în anul 2022 o creștere de 88 la sută (până la circa 7 miliarde euro, decembrie 2022), ele fiind acordate aproape în exclusivitate (97 la sută) persoanelor juridice, având în vedere măsurile restrictive impuse de BNR persoanelor fizice ce iau un credit în altă monedă decât cea a venitului³⁹.

Depozitele atrase de la sectorul privat au avut o evoluție pozitivă temperată în cursul anului 2022, ponderea lor în pasivele bancare agregate diminuându-se cu circa 2 puncte procentuale (până la 67 la sută). Astfel, după perioada anilor 2020-2021, caracterizată de consolidarea importanței depozitelor sectorului real în bilanțul băncilor, anul 2022

³⁹ Există o limită cu privire la indicatorul DSTI (serviciul datoriei) aferent populației de 40 la sută pentru creditele în lei și de 20 la sută pentru creditele în valută.

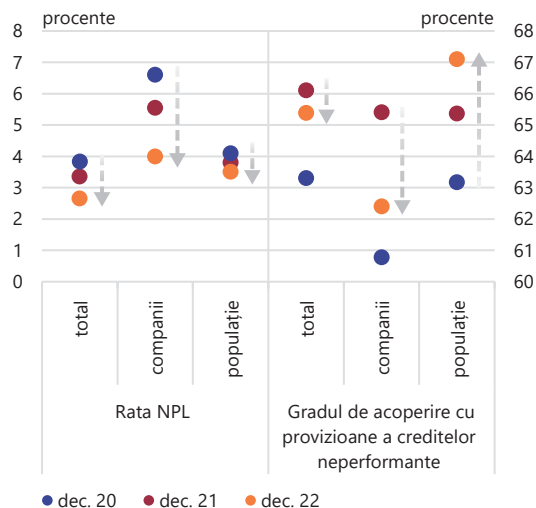
marchează o tendință mai redusă spre economisire. Deși, în prezent, se înregistrează o migrare către economisirea pe scadențe mai lungi, pe fondul căutării unui randament mai ridicat într-un mediu inflaționist, ponderea depozitelor la vedere se menține majoritară în totalul depozitelor. Scăderea ritmului de atragere a depozitelor din cadrul sectorului real a fost compensată parțial de o creștere a finanțării externe.

Calitatea activelor sectorului bancar s-a îmbunătățit de-a lungul anului 2022, indicatorii relevanți plasându-se în zona de risc scăzut, conform ABE. Rata creditelor neperformante (NPL) s-a diminuat marginal, pe fondul creșterii creditării și al curățării bilanțiere, până la 2,7 la sută (decembrie 2022, Grafic 2.11), iar tendința de convergență către media europeană a continuat. Eterogenitatea între instituțiile de credit se menține. O singură instituție de credit prezenta în luna decembrie 2022 o rată NPL superioară pragului de 5 la sută (prag relevant pentru stabilirea amortizorului pentru risc sistemic), dar fără să se afle în categoria de risc ridicat (peste 8 la sută). Dintre sectoarele creditate, segmentul companiilor nefinanciare rămâne cel mai riscant. În contextul macroeconomic actual, așteptările sunt de deteriorare a capacității de rambursare a debitorilor.

Din perspectiva gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, sectorul bancar românesc este cel mai bine poziționat în clasamentul european (65,4 la sută, decembrie 2022, față de 44,1 la sută în UE, septembrie 2022), ceea ce reflectă o atitudine

prudentă a băncilor din România în ceea ce privește riscul de credit, ținând cont și de cadrul economic și geopolitic actual.

Grafic 2.11. Indicatori privind calitatea activelor

Sursa: BNR

Deși nicio bancă nu are un risc ridicat conform acestui indicator, totuși patru din 24 de bănci aveau un grad de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante inferior pragului de 55 la sută, specific unuia dintre cele două criterii de stabilire a amortizorului pentru risc sistemic. Din punct de vedere al sectoarelor instituționale, creditele acordate populației sunt provizionate într-o mai mare măsură, tendința fiind vizibilă atât de-a lungul perioadei pandemice, cât și ulterior (Grafic 2.11). Pe de altă parte, în cazul creditării companiilor nefinanciare se observă că pe parcursul crizei sanitare prudența băncilor a crescut semnificativ, iar anul 2022 a adus o ușoară ameliorare.

Sectorul bancar din România a continuat să își consolideze profitabilitatea, înregistrând în anul 2022 un profit net de 10,2 miliarde lei (în creștere cu 25 la sută comparativ cu rezultatul consemnat în anul anterior). Această evoluție a fost dictată preponderent de majorarea veniturilor nete din dobânzi, în baza reluării ciclului ascendent de politică monetară de către banca centrală. Cu toate că a existat o creștere a costului de finanțare reflectată în

cheltuielile cu dobânzile, fluxurile de încasări din dobânzile aferente contractelor de credit au înregistrat o ajustare ascendentă mai accentuată, rezultând o majorare a marjei nete din dobânzi (de la 2,72 la sută în decembrie 2021 la 3,08 la sută în decembrie 2022).

Față de anul 2021, indicatorii de profitabilitate aferenți sectorului bancar autohton au fost marcați de o evoluție favorabilă. Astfel, indicatorul rentabilității activelor (engl. ROA – *return on assets*) se situează în jurul valorii de 1,5 la sută, în creștere cu 0,2 puncte procentuale față de valoarea înregistrată la sfârșitul anului 2021, în vreme ce indicatorul de rentabilitate financiară (engl. ROE – *return on equity*) a înregistrat un avans de 3,3 puncte procentuale, atingând valoarea de 16,6 la sută (decembrie 2022). Creșterea profitabilității s-a manifestat și la nivel european, însă dinamica este una mai redusă – indicatorul ROE la nivel european s-a îmbunătățit cu 0,4 puncte procentuale (până la 7,7 la sută⁴⁰), iar indicatorul ROA s-a îmbunătățit marginal, până la 0,48 la sută (septembrie 2022).

Polarizarea profitabilității s-a menținut. Băncile de talie mai mare au arătat o mai bună capacitate de a genera profit, în baza unei eficiențe operaționale mai ridicate. La nivel individual, se remarcă un număr de șapte instituții de credit – dintre care cinci filiale și două sucursale (cu o cotă de piață de 0,7 la sută) – ce au înregistrat pierderi în exercițiul aferent anului 2022. Indicatorul cost/venit a cunoscut o îmbunătățire moderată, de circa 2 puncte procentuale, atingând 51,9 la sută, valoare situată în intervalul de risc mediu conform limitelor prudențiale ale ABE.

Veniturile din dobânzi rămân principala componentă a veniturilor operaționale (70,3 la sută, decembrie 2022), cu un plus de 4,5 puncte procentuale față de anul anterior. Veniturile nete din comisioane cuantifică 19 la sută din veniturile operaționale. Cu toate că băncile au înregistrat cheltuieli nete cu ajustările pentru depreciere în creștere cu circa 0,6 miliarde lei (până la nivelul de 1,9 miliarde lei), profitabilitatea s-a menținut ridicată.

Riscurile și provocările la adresa sectorului bancar s-au amplificat odată cu începutul tensiunilor geopolitice din regiune, conturându-se necesitatea menținerii de către instituțiile de credit a unor politici prudente privind managementul riscurilor în perioada următoare. Banca centrală, ca autoritate de supraveghere cu rol în menținerea stabilității financiare, are ca scop implementarea unor politici micro și macroprudențiale care să conducă la limitarea vulnerabilităților băncilor în cazul unor posibile șocuri. Printre riscurile care ar putea afecta situațiile financiare și prudențiale ale instituțiilor de credit amintim:

- Creșterea serviciului datoriei sectorului privat poate intensifica riscul de credit, într-un mediu caracterizat de dobânzi ridicate și o deteriorare a puterii de cumpărare.
- Expunerea semnificativă față de sectorul guvernamental poate conduce la menținerea unui risc de concentrare ridicat, dar și a riscului de rata dobânzii, într-un mediu caracterizat de o posibilă scădere a sustenabilității datoriei publice (inclusiv prin presiuni asupra ratingului suveran).

⁴⁰ Conform ABE, septembrie 2022.

- Continuarea creșterii costurilor de finanțare, o posibilă deteriorare a calității activelor și o temperare a creditării noi constituie provocări la adresa profitabilității sectorului bancar, existând așteptări de scădere a profitului sectorului bancar în următorii doi ani.
- Existența anumitor presiuni asupra solvabilității sectorului bancar în urma disipării dispozițiilor *CRR Quick Fix*. Astfel, se estimează o reducere a ratei fondurilor proprii totale de circa 2 puncte procentuale (*ceteris paribus*) din anul 2023 până la finalul anului 2025. Acest impact negativ se poate accentua în urma transpunerii integrale a cadrului Basel III în legislația europeană, ce va crește cerințele de capital pentru anumite expuneri. În acest context, recomandarea BNR privind restricționarea distribuirii de dividende de către unele instituții de credit (considerate importante pentru prezervarea stabilității financiare) și majorarea ratei amortizorului anticiclic de capital, implementată în urma recomandării CNSM, au ca scop păstrarea unei rezerve adecvate de capital într-un cadru macroeconomic incert.
- Menținerea riscului operațional la un nivel sporit (inclusiv din prisma riscului cibernetic), în contextul continuării procesului de digitalizare de la nivelul băncilor, al concurenței dinspre sectorul *FinTech/BigTech*, dar și al debutului conflictului geopolitic.

Ratele de dobândă în creștere, precum și impactul mediului inflaționist asupra populației și a societăților nefinanciare vor testa în perioada următoare sustenabilitatea datoriei acestor debitori. Astfel, există perspective de înrăutățire a indicatorilor privind calitatea activelor, în special a ratei creditelor neperformante. De asemenea, este posibil ca măsurile de susținere a debitorilor de către bănci (incluzând măsuri de restructurare a datoriei) să crească în importanță în perioada următoare. Gradul scăzut de apel al debitorilor la măsurile de moratorii legislative introduse prin OUG nr. 90/2022 privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori evidențiază faptul că acestea au fost aplicabile într-o perioadă mai puțin critică pentru debitori. În contextul suprapunerii cu alte măsuri de sprijin din partea statului (precum plafonarea prețurilor la energie), băncile au primit doar 6 605 cereri, cu un grad de aprobare de 42 la sută, acoperind expuneri de 0,9 miliarde lei (septembrie 2022). Apelul redus poate fi explicat și de faptul că băncile au avut un caracter proactiv și au reacționat în favoarea clienților, permițând clienților persoane fizice să facă tranziția de la ratele de referință ROBOR la IRCC și să beneficieze astfel de rate mai scăzute.

O vulnerabilitate importantă a sectorului bancar românesc este dată de riscul de concentrare, ținând cont de strânsa interdependență dintre sectorul bancar și sectorul guvernamental. Astfel, între statele europene, sectorul bancar din România este caracterizat de cea mai ridicată proporție bilanțieră a expunerilor față de sectorul guvernamental (preponderent sub formă de credite și titluri de stat emise de administrațiile centrale și locale).

Legătura dintre statul român și bănci se manifestă atât prin expuneri directe (reprezentând titluri de stat și credite acordate administrației centrale și locale), în proporție de 21,8 la sută (decembrie 2022, în scădere de la 24,2 la sută la finalul anului 2021), cât și prin garanții

de stat aferente creditelor acordate de bănci sectorului real, cu o pondere de 7,1 la sută din active (prin intermediul programelor „IMM INVEST”, „IMM INVEST PLUS”, „Prima Casă” etc.). De asemenea, acționariatul de stat reprezintă un alt aspect ce contribuie la adâncirea interconexiunilor cu sectorul guvernamental. La finalul anului 2022, 11,6 la sută din activele sectorului bancar erau deținute de bănci cu capital majoritar de stat (în creștere față de 5 la sută în anul 2008).

Deținerile de titluri de stat pot accentua riscul de rata dobânzii. O evaluare a impactului riscului de rata dobânzii asupra instituțiilor de credit persoane juridice române relevă faptul că în eventualitatea unor evoluții ascendente accelerate ale curbelor de randament, băncile ar consemna o reducere semnificativă a fondurilor proprii, fără însă ca recunoașterea unor eventuale pierderi să conducă la nerespectarea cerințelor minime de capital.

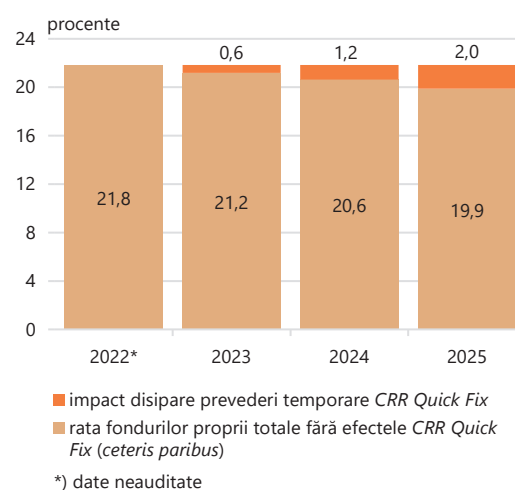
Odată cu reluarea ciclului ascendent de politică monetară de către BNR, dar și în urma deteriorării percepției investitorilor asupra piețelor financiare din regiune, randamentele titlurilor de stat s-au majorat, cu efect negativ asupra valorii de piață a titlurilor de stat deținute în portofoliul băncilor. Randamentul instrumentelor cu scadențe îndelungate (10 ani) a cunoscut o evoluție ascendentă pe tot parcursul anului 2022, atingând nivelul de 820 puncte de bază la finalul anului (față de 295 puncte de bază la finele anului 2021), în vreme ce titlurile de stat cu scadențe pe termen scurt (1 an) se tranzacționau la finalul anului 2022 la un randament de 710 puncte de bază (comparativ cu 380 puncte de bază la sfârșitul anului 2021). În vederea diminuării impactului creșterii ratelor de dobândă asupra poziției de capital sau a contului de profit și pierdere, începând cu a doua jumătate a anului 2022, o serie de bănci și-au ajustat atât politica de achiziții (în contextul în care acestea nu au mai reînnoit titlurile ajunse la scadență), cât și politica privind clasificarea acestora, băncile clasificând aceste instrumente la cost amortizat (instrumente deținute până la scadență).

Din perspectiva statului, concentrarea unei ponderi semnificative a titlurilor de stat emise la nivelul sectorului bancar poate avea consecințe din prisma riscului de finanțare.

În contextul unor provocări la adresa sectorului bancar, precum creșterea costurilor de finanțare (cu precădere în cazul depozitelor la termen), a deteriorării preconizate a calității activelor, și reducerea creditării noi, există așteptări privind diminuarea profitabilității băncilor în perioada următoare (comparativ cu anul 2022).

Finalul anului 2022 marchează presiuni suplimentare asupra poziției de capital aferentă sectorului bancar autohton, ca urmare a disipării efectelor pachetului CRR Quick Fix (adoptat în iunie 2020, ca răspuns la

Grafic 2.12. Efectul asupra solvabilității dat de disiparea măsurilor prevăzute în CRR Quick Fix

Sursa: BNR

criza pandemică), fiind de așteptat ca rata fondurilor proprii totale să se reducă ca urmare a expirării treptate a acestor prevederi începând cu anul 2023 (*ceteris paribus*, Grafic 2.12).

Aceste presiuni asupra solvabilității vor testa, inclusiv capacitatea băncilor de a se conforma la cerințele de rezoluție (MREL), întrucât o eventuală scădere a fondurilor proprii sau o creștere a cerințelor de capital ar forța băncile să emită un quantum mai mare de instrumente de datorie eligibile, cu un impact important asupra costului asociat conformării la cerințele de rezoluție. Totodată, transpunerea integrală a cadrului Basel III în legislația europeană ar putea conduce la creșterea cerințelor de capital pentru anumite expuneri. În acest context, BNR a emis o recomandare de restricționare a distribuirii de dividende de către unele instituții de credit și a majorat rata amortizorului CCyB, în linie cu recomandarea CNSM, cu scopul păstrării unei rezerve adecvate de capital într-un cadru macroeconomic incert (Caseta D).

Sectorul bancar a continuat eforturile de digitalizare accelerată a serviciilor bancare, fapt confirmat de continuarea tendinței ascendente a cheltuielilor efectuate în acest scop. În perioada 2017-2021, cheltuielile pentru digitalizare s-au ridicat la circa 3,37 miliarde lei, în vreme ce cheltuielile bugetate pentru perioada 2022-2023 sunt estimate la aproximativ 3 miliarde lei⁴¹. Beneficiile investițiilor în digitalizare încep să fie resimțite de către bănci, acestea concretizându-se într-o îmbunătățire a eficienței operaționale (indicatorul cost/venit) în anul 2022 pentru majoritatea băncilor respondente. Acest proces accelerat de digitalizare și presiunile asupra securității informaționale în contextul continuării conflictului din Ucraina accentuează riscul cibernetic, considerat ca fiind în creștere de majoritatea băncilor din România. De asemenea, acest risc este perceput ca principala sursă potențială de generare a riscului operațional, atât la nivelul sectorului bancar autohton (conform chestionarului BNR), cât și la nivelul instituțiilor de credit europene (conform unui chestionar ABE⁴², T3 2022). Pe plan local, lista principalelor amenințări la adresa rezilienței operaționale este completată de spălarea banilor, finanțarea terorismului și nerespectarea sancțiunilor, precum și de riscul geopolitic având în vedere proximitatea României de zonele de conflict militar.

Majoritatea băncilor din România s-au confruntat cu atacuri informatice⁴³ în anul 2022, dar acestea nu s-au soldat cu întreruperi sau îngreunări majore în furnizarea de servicii bancare clienților și nu au produs incidente operaționale majore. La nivel european, în anul 2022 au crescut atacurile cibernetice la adresa infrastructurii de energie și de telecomunicații a statelor membre, care susține funcționarea sistemului financiar. Totuși, accelerarea acestor atacuri nu s-a concretizat în amenințări semnificative la adresa stabilității financiare la nivel național sau european. Există o serie de eforturi ce se întreprind în vederea creșterii rezilienței sistemului financiar european din această perspectivă.

⁴¹ Conform unui chestionar BNR privind impactul evoluțiilor recente asociate digitalizării, transmis primelor 15 instituții de credit după cota de piață (filiale și sucursale), care acoperă 94 la sută din activele bancare, septembrie 2022.

⁴² Risk Assessment Questionnaire – Summary of Results Autumn 2022.

⁴³ Cele mai frecvente atacuri au fost de tip phishing și DDoS (engl. Distributed Denial of Services).

Băncile prezintă un interes în creștere pentru dezvoltarea unor soluții bazate pe inteligența artificială, inclusiv prin tehnici de învățare automată (engl. *machine learning*). Acestea sunt folosite de către instituțiile de credit din România în cadrul unor procese precum (i) detectarea și prevenirea tranzacțiilor frauduloase, (ii) evaluarea și clasificarea clienților, (iii) colectarea și extragerea de date, (iv) gestiunea riscurilor și (v) consilierea financiară (prin dezvoltarea unor *chatbot*-uri). În plus, există instituții de credit ce utilizează în prezent abordări bazate pe Big Data pentru a stabili profilul clienților. Conform chestionarului BNR, se remarcă o pondere ridicată a băncilor ce utilizează în prezent diverse aplicații bazate pe aceste tehnologii, în vreme ce o altă parte a instituțiilor de credit intenționează să aloce resurse pentru dezvoltarea unor astfel de sisteme în viitorul apropiat.

Caseta D. Recomandarea BNR privind restricțiile aplicabile distribuirilor de dividende în cazul unor instituții de credit din România

Conflictul geopolitic regional a indus sau a amplificat o serie de vulnerabilități la nivel european, înrăutățind semnificativ cadrul macroeconomic. În acest context, Comitetul European pentru Risc Sistemic a publicat în data de 22 septembrie 2022 o avertizare cu privire la o serie de riscuri la adresa stabilității financiare din Uniunea Europeană, încurajând folosirea instrumentelor micro și macroprudențiale în vederea întăririi rezilienței sistemului financiar.

Pe lângă deteriorarea perspectivelor la nivel european, România are unele particularități (cu o tendință de adâncire), precum menținerea vulnerabilităților structurale asociate deficitelor gemene și încadrării României în procedură de deficit excesiv sau provocări privind sustenabilitatea datoriei sectoarelor public și privat, care conduc la o poziționare mai puțin favorabilă în raport cu UE privită în ansamblul său. Acestea sunt în măsură să creeze provocări suplimentare pentru instituțiile de credit din România, prin afectarea situațiilor financiare și prudențiale ale acestora. În plus, o serie de măsuri aferente pachetului *CRR Quick Fix* (adoptat în iunie 2020) vor expira în anul 2023, fiind de așteptat ca rata fondurilor proprii totale la nivelul sectorului bancar să se reducă cu circa 2 puncte procentuale începând cu anul 2023.

Aceste presiuni ar putea fi exacerbate de apariția unor noi șocuri exogene, precum: (i) o escaladare a conflictului din Ucraina și continuarea sancțiunilor impuse Rusiei ca urmare a războiului; (ii) modificări neașteptate ale PIB sau ale inflației; (iii) creșterea prețurilor produselor agroalimentare, consecință a modificării condițiilor climatice; (iv) o reapariție a unui val de infecții COVID-19.

În plus, după expirarea recomandărilor CERS (30 septembrie 2021) cu privire la limitarea distribuirilor de dividende (luate în contextul pandemiei COVID-19 și preluate în România prin recomandări CNSM), băncile au intensificat distribuirile de dividende. Acestea, cumulate cu reluarea creditării, creșterea cerințelor de capital și materializarea riscului de piață, au condus la scăderea ratei fondurilor proprii totale de la 25,1 la sută în decembrie 2020 până la 21,5 la sută în septembrie 2022, sub nivelul consemnat anterior debutului pandemiei.

În consecință, având în vedere necesitatea întăririi capacității sectorului bancar de a absorbi pierderi potențiale asociate unor riscuri în creștere, au fost întreprinse unele măsuri prudențiale pentru consolidarea solvabilității sectorului bancar, în vederea gestionării adecvate a turbulențelor care s-ar putea manifesta în viitorul apropiat. Astfel, în luna octombrie 2022, CNSM a încurajat instituțiile de credit să aibă o conduită foarte prudentă în perioada următoare în ceea ce privește politica de distribuire a dividendelor. Ulterior, BNR a recomandat unor instituții de credit (considerate importante pentru stabilitatea financiară) să nu distribuie dividende din profitul exercițiului financiar al anului 2022. Ținând cont de eficiența ridicată a recomandărilor anterioare pe acest subiect, se consideră că măsurile întreprinse vor conduce la creșterea rezilienței sectorului bancar în cazul materializării unor riscuri financiare într-un mediu caracterizat de incertitudini ridicate.

2.2.2. Piețele financiare nebancare

Pe piața de capital, analiza măsurilor de risc sistemic aferente companiilor incluse în indicele BET a indicat o înăsprire a riscului sistemic în perioadele decembrie 2018, martie-aprilie 2020, decembrie 2021 – martie 2022 și finalul lunii septembrie 2022. Independent de măsura de risc sistemic utilizată, au fost observate momente de creștere a riscului sistemic specific companiilor din indicele BET, manifestându-se tipare simultane pentru companiile incluse, independent de sectorul de activitate, cu potențial consistent de expansiune.

În ceea ce privește sectorul fondurilor de investiții, acesta s-a caracterizat în general prin stabilitate. Cu toate acestea, creșterea riscului ratei dobânzii a determinat reducerea performanțelor fondurilor de investiții, conducând la cereri de răscumpărare în special în ceea ce privește fondurile de obligațiuni. Fondurile monetare au înregistrat, de asemenea, ieșiri semnificative în primele trei luni ale anului 2022, deoarece investitorii au renunțat la fondurile cu venit fix.

Pentru piața asigurărilor, se menține un grad ridicat de concentrare, ce rămâne o vulnerabilitate atât din punct de vedere al expunerii pe clase de asigurare, cât și al cotelor de piață deținute de un număr redus de societăți.

În luna martie 2023, Consiliul ASF a decis retragerea autorizației de funcționare a societății Euroins România și constatarea indiciilor stării de insolvență. În baza activităților de supraveghere și control desfășurate de ASF și a unor ample investigații derulate, ASF a constatat grave deficiențe în ceea ce privește funcționarea societății Euroins România, inclusiv deteriorarea semnificativă a indicatorilor ce țin de solvabilitatea companiei. Aspectele menționate au arătat că societatea nu îndeplinea condițiile necesare pentru continuarea activității pe piața de asigurări, având în vedere deteriorarea semnificativă a indicatorilor de solvabilitate și imposibilitatea restabilirii nivelului fondurilor proprii pentru acoperirea cerințelor de capital.

Sistemul pensiilor private a fost afectat pe termen scurt, în ultima parte a anului 2022, de materializarea riscului de piață prin creșterea generalizată a inflației și a ratelor dobânzii, ceea ce a determinat scăderea valorii de piață a instrumentelor cu venit fix din portofoliile fondurilor de pensii private (evaluate prin marcarea la piață). Cu toate acestea, odată ce factorii de risc s-au stabilizat și s-a redus considerabil perspectiva continuării accelerării inflației, valoarea instrumentelor cu venit fix a reînceput să crească. Sistemul de pensii private din România se află în continuare într-o etapă de acumulare, volumul ieșirilor fiind în continuare unul foarte redus.

Interconectarea piețelor financiare nebancale

În anul 2022, condițiile financiare s-au înăsprit considerabil pe măsură ce dezechilibrele economice s-au intensificat. Noile vulnerabilități la adresa sistemului financiar (nivelul ridicat al inflației susținut în principal de prețurile în creștere ale energiei și incertitudinea imprimată de contextul geopolitic actual) s-au suprapus peste o economie slăbită de efectele pandemiei COVID-19, oprind cel puțin temporar redresarea economiilor europene. Astfel, înăsprirea condițiilor financiare și incertitudinea sporită au avut efecte puternice asupra activității economice, în sensul unei amânări a proiectelor de investiții de către companii, concomitent cu o reducere a consumului gospodăriilor.

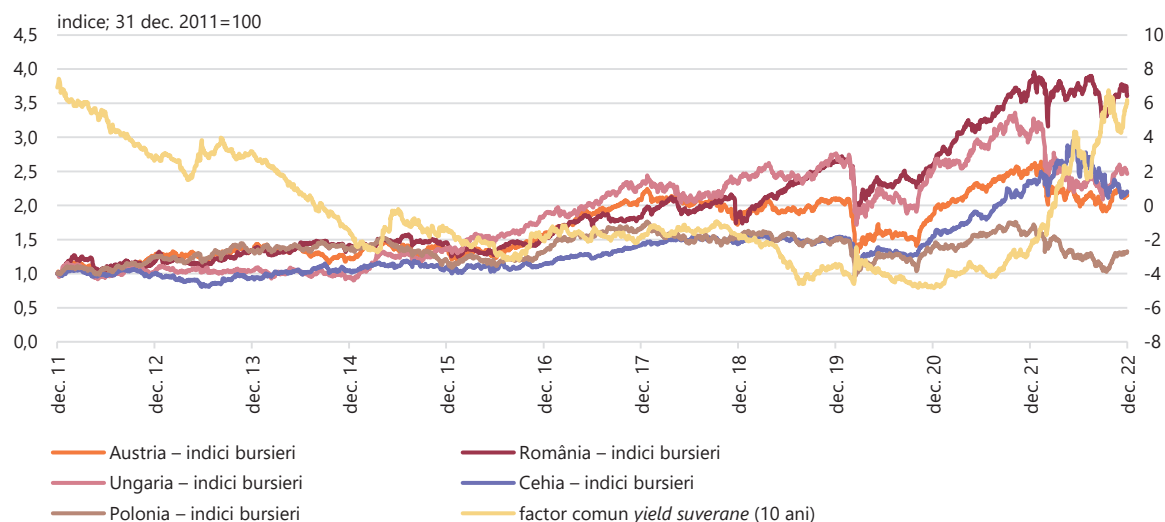
Pentru a combate inflația, băncile centrale au procedat la majorări succesive ale ratelor dobânzii pe parcursul anului 2022. Astfel, creșterea ratelor dobânzii de politică monetară din Europa a condus la un grad ridicat de contagiune la nivelul randamentelor titlurilor de stat suverane pentru toate maturitățile. Cu toate acestea, o analiză pe termen mai lung a evoluției indicelui de contagiune pentru titlurile de stat arată că acesta se situează în prezent la un nivel mai redus comparativ cu anul 2020.

Deși piața locală de capital a înregistrat o dinamică pozitivă pe parcursul anului 2021, pe fondul intensificării listărilor și creșterii atractivității externe, întărirea politicii monetare din 2022 a determinat o contracție a acesteia. Aceste rezultate converg către estimări similare din lucrări de specialitate și indică o contracție a piețelor financiare, în contextul creșterii inflației, înrăutățirii perspectivelor economice și al unui grad ridicat de incertitudine.

Șocul structural din economia europeană generat de pandemia COVID-19, peste care ulterior s-au suprapus și evenimentele din 2022, au condus la un climat investițional instabil, fragil și sensibil la contagiunea cu piețele externe de capital. Cu toate acestea, din perspectiva valorii la risc condiționate (CoVaR), care cuantifică pierderea așteptată ca urmare a influenței unei variabile asupra alteia, intensitatea șocurilor economice din perioada 2021-2022 asupra pieței locale de capital se situează sub nivelul înregistrat în martie 2020 (debutul pandemiei COVID-19).

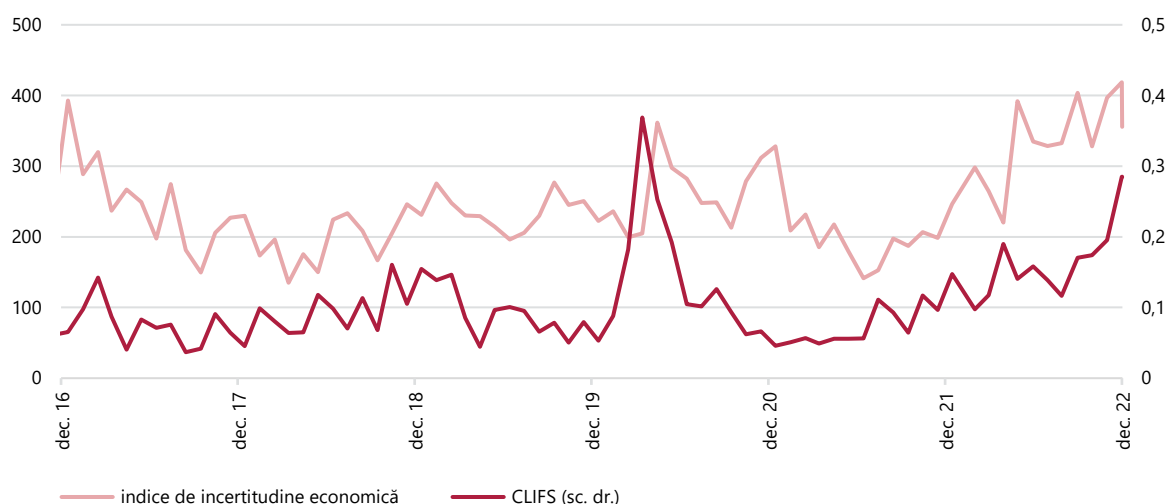
Deși în Graficul 2.13 sunt prezentate doar câteva piețe de capital, toate piețele de capital europene au avut o dinamică similară: ciclul de relaxare a politicii monetare început după

Grafic 2.13. Ciclul de relaxare și întărire a politicii monetare. Dinamica piețelor de capital

Sursa: Refinitiv, calcule ASF

Grafic 2.14. Indicatori de incertitudine economică (UE) și de tensiune financiară (România)

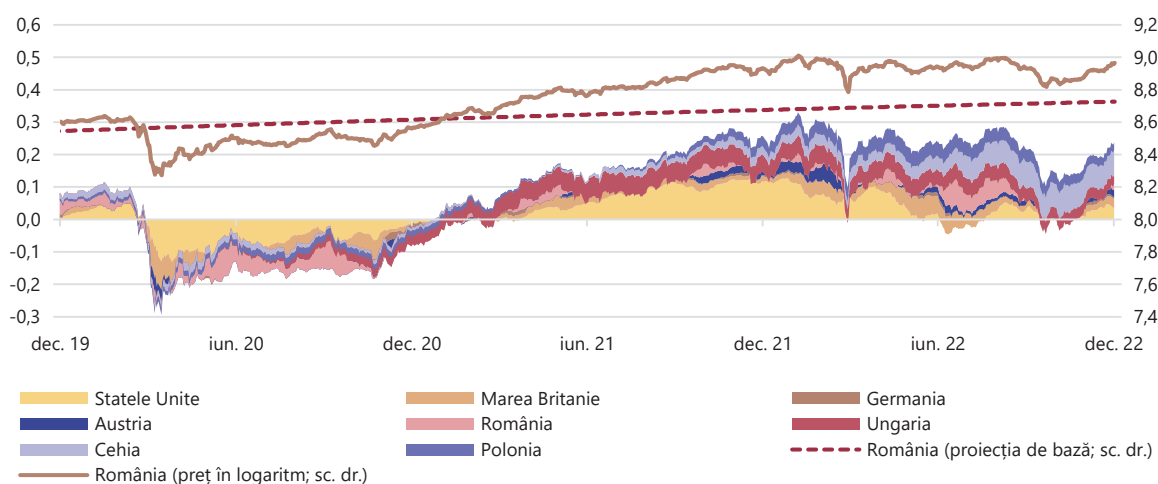
Sursa: Banca Centrală Europeană, *Economic Policy Uncertainty*, prelucrare ASF

criza financiară din 2007-2009 a facilitat o creștere a piețelor de capital. Începutul ciclului de întărire a politicii monetare din 2022 a condus la o reajustare a acestora fără a fi înregistrate însă corecții bruște ale acestora.

România s-a caracterizat printr-o creștere a tensiunii financiare în 2022 pe fondul creșterii incertitudinii economice la nivel internațional, conform indicatorului CLIFS (Grafic 2.14), care este un indice calculat de Banca Centrală Europeană pentru a măsura stresul financiar la nivel de țară.

Creșterea riscului sistemic pentru economia românească este explicat într-o mare proporție de șocuri exogene. Astfel, se poate observa gradul ridicat de codependență al indicatorului CLIFS de indicele de incertitudine economică calculat pentru economia europeană în 2022.

Grafic 2.15. Influența burselor externe asupra randamentelor pieței naționale de acțiuni (descompunerea istorică a șocurilor primite – model VAR)

Sursa: Refinitiv, calcule ASF

Interconectarea economiilor și a piețelor financiare europene a permis o reacție instantanee și o transmitere uniformă a șocurilor înspre toate economiile.

Descompunerea istorică a șocurilor arată cât de mult a fost influențată o bursă în evoluția trecută de pe alte burse. Astfel, șocurile primite de indicele pieței de acțiuni din România (indice calculat de Refinitiv similar indicelui BET-C) arată că în 2022 bursa locală a fost expusă unui mix de șocuri externe (Grafic 2.15).

Piața de capital

În anul 2022, evoluțiile piețelor financiare internaționale au fost puternic influențate de gradul ridicat de incertitudine caracterizat de contextul geopolitic și macroeconomic pe fondul războiului din Ucraina și al creșterii ratelor inflației.

Pe plan internațional, în luna decembrie 2022 comparativ cu luna decembrie 2021, toți indicii bursieri au înregistrat scăderi (Tabel 2.1). Indicii bursei românești au înregistrat evoluții negative la finalul anului 2022, comparativ cu 31 decembrie 2021. Indicele de referință BET, care surprinde evoluțiile celor mai tranzacționate companii de pe piața reglementată a BVB, a avut o scădere de 10,7 la sută la 30 decembrie 2022 comparativ cu finalul anului 2021. Cea mai semnificativă rată de scădere a fost de 22 la sută aferentă indicelui BETAeRO, care reflectă evoluția companiilor reprezentative de pe piața AeRO selectate în funcție de criterii de lichiditate și de capitalizare *free-float*. Indicele BET-NG, care măsoară evoluția companiilor listate pe piața reglementată a BVB ce au domeniul principal de activitate energia și utilitățile aferente, a înregistrat la 30 decembrie 2022 o scădere de aproximativ 5 la sută. Indicele BET-FI, indice reprezentativ pentru evoluția societăților de investiții financiare (SIF) și a altor entități asimilabile acestora, a înregistrat la finalul anului o scădere de 3,6 la sută.

Tabel 2.1. Randamentele burselor de acțiuni la 30 decembrie 2022

Indici internaționali	3 luni	6 luni	12 luni	Indici BVB	3 luni	6 luni	12 luni
EA (EUROSTOXX)	12,44%	7,18%	-14,38%	BET	9,63%	-5,13%	-10,70%
FR (CAC 40)	12,35%	9,30%	-9,50%	BET-BK	9,90%	-2,13%	-12,40%
DE (DAX)	14,93%	8,92%	-12,35%	BET-FI	6,50%	-0,24%	-3,59%
IT (FTSE MIB)	14,81%	11,33%	-13,31%	BET-NG	3,25%	-8,97%	-4,98%
GR (ASE)	17,26%	14,73%	4,08%	BET-TR	9,67%	-2,66%	-1,85%
IE (ISEQ)	12,63%	13,23%	-15,82%	BET-TRN	9,67%	-2,79%	-2,34%
ES (IBEX)	11,71%	1,61%	-5,56%	BET-XT	8,05%	-5,10%	-10,85%
UK (FTSE 100)	8,09%	3,94%	0,91%	BET-XT-TR	8,12%	-2,58%	-2,59%
US (DJIA)	15,39%	7,71%	-8,78%	BET-XT-TRN	8,12%	-2,71%	-3,04%
IN (NIFTY 50)	5,91%	14,73%	4,33%	BETAeRO	-1,36%	-10,78%	-22,23%
SHG (SSEA)	2,16%	-9,09%	-15,10%	BETPlus	10,06%	-4,73%	-10,25%
JPN (N225)	0,61%	-1,13%	-9,37%	ROTX	7,72%	-5,34%	-7,32%

Sursa: Refinitiv, calcule ASF

Notă: 3M= 30 decembrie 2022/30 septembrie 2022; 6M=30 decembrie 2022/30 iunie 2022; 12M=30 decembrie 2022/31 decembrie 2021

Volatilitatea reprezintă un barometru de măsurare a riscului de a se confrunta cu incertitudinea pe care investitorii îl iau în considerare atunci când cumpără active financiare. În momente de incertitudine, volatilitatea piețelor crește, concomitent cu efectele de contagiune, astfel încât corelațiile dintre piețe devin mult mai strânse.

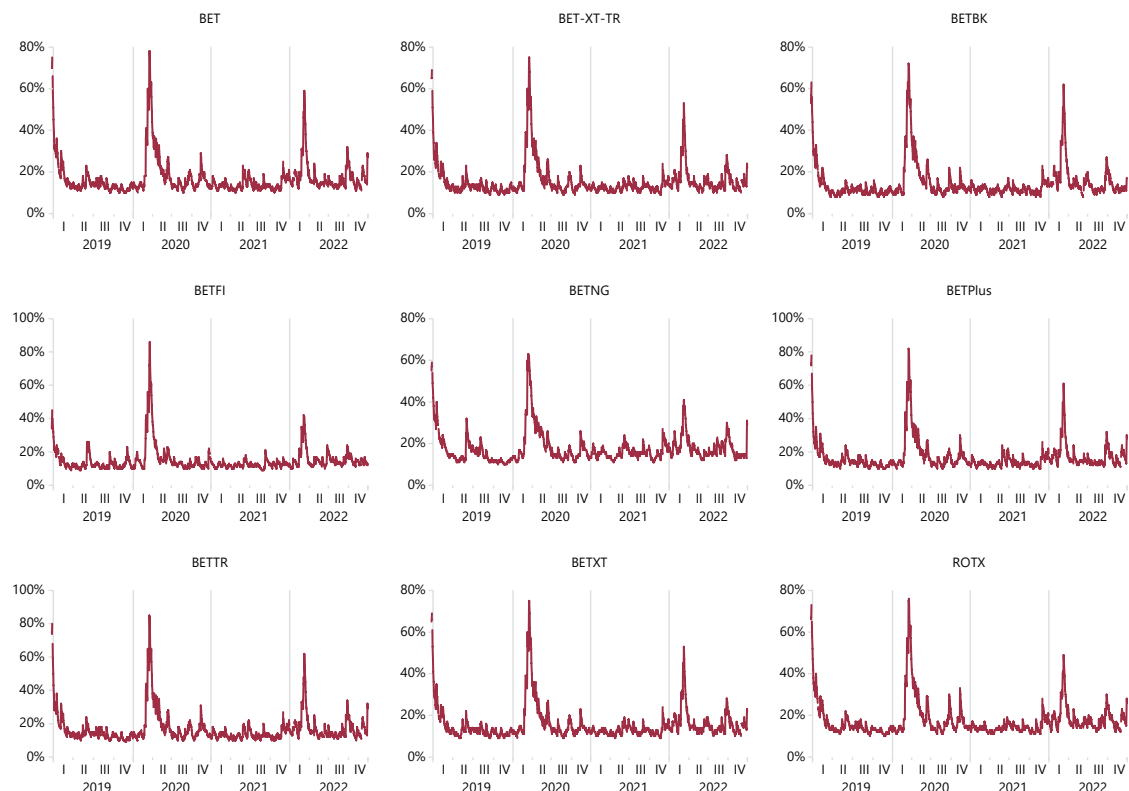
Dacă pe parcursul anului 2021, volatilitatea indicilor Bursei de Valori București (Figura 2.1) a fost mult mai redusă comparativ cu cea din anul 2020 (luna martie ce corespunde cu primul val al pandemiei COVID-19), în contextul tensiunilor dintre Ucraina și Rusia, în martie 2022 s-a înregistrat un nou episod semnificativ de volatilitate. Acesta a avut însă o magnitudine mai redusă față de cel din martie 2020, revenind ulterior, la începutul lunii aprilie 2022, la pragul anterior declanșării conflictului. În luna septembrie 2022 a avut loc un nou episod de volatilitate, însă sub nivelul celui din martie 2022.

Pe fondul inflației ridicate și al previziunilor de creștere în perioada următoare, piața obligațiunilor suverane și-a continuat tendința de creștere a randamentelor începută în anul 2021, depășind nivelurile înregistrate la debutul pandemiei.

Astfel, dacă la finalul anului 2021 randamentul titlurilor de stat cu maturitate de 10 ani pentru România, prezentat în Graficul 2.16, era de 5,27 la sută, la finalul anului 2022, acesta a fost la un nivel de 8,37 la sută/an. În Austria, creșterea înregistrată a fost de la 0,03 la sută la 3,01 la sută, în Germania de la -0,24 la sută la 2,39 la sută, iar în Franța de la 0,13 la sută la 2,93 la sută.

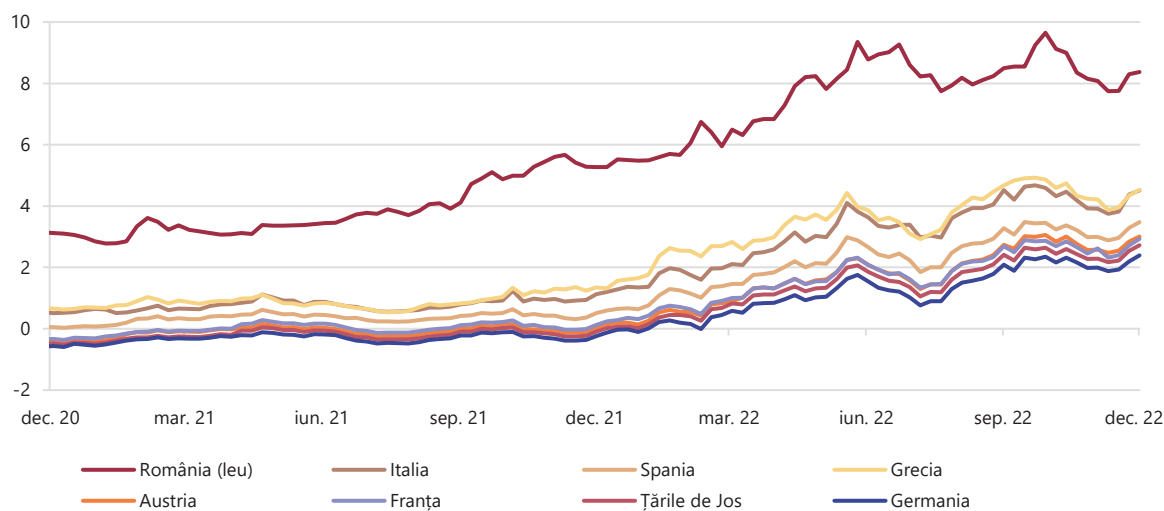
Capitalizarea bursieră a înregistrat o scădere de aproximativ 14 la sută în data de 30 decembrie 2022 comparativ cu finalul anului 2021 și o creștere de circa 4,5 la sută la data de 16 ianuarie 2023 comparativ cu finalul anului 2022. Raportat la finalul anului 2020, capitalizarea s-a majorat cu aproximativ 28 la sută.

Figura 2.1. Volatilitatea indicilor BVB-GARCH (1,1)

Sursa: calcule ASF pe baza datelor BVB

Grafic 2.16. Evoluția randamentelor obligațiunilor suverane cu maturitatea de 10 ani

Sursa: Refinitiv

Valoarea totală a activelor organismelor de plasament colectiv (OPC) din România la data de 31 decembrie 2022 a fost de aproximativ 42,47 miliarde lei, în scădere cu circa 15 la sută comparativ cu finalul anului anterior. La finalul anului 2022, în România își desfășurau activitatea 17 administratori, dintre care 6 autorizați exclusiv ca și societăți de administrare a investițiilor (SAI), 2 autorizați exclusiv ca și administratori de fonduri alternative de investiții

(AFIA), iar 9 având dublă autorizație. De asemenea, erau autorizate 89 de organisme de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM), 36 de fonduri de investiții alternative (FIA) care includ cele 6 societăți de investiții (SI) și Fondul Proprietatea. Categoria dominantă din totalul administratorilor continuă să fie grupurile bancare, controlând cea mai mare parte din totalul cumulat al activelor administrate de SAI.

Piața asigurărilor

În anul 2022, societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF și sucursalele prezente pe piața din România (FoE) au subscris prime brute în valoare de aproximativ 18,4 miliarde lei, în creștere cu 19 la sută față de anul precedent. Astfel, volumul total al subscrierilor pentru activitatea de asigurări generale s-a situat la 15,1 miliarde lei, în creștere cu 23 la sută față de anul 2021, deținând o pondere de 82 la sută din valoarea totală a primelor brute subscrise (PBS) de asigurătorii autorizați și reglementați de ASF și sucursale. Pentru segmentul asigurărilor de viață, valoarea totală a primelor brute subscrise a fost de 3,4 miliarde lei, în creștere cu 4 la sută comparativ cu anul 2021.

Despăgubirile brute plătite de asigurătorii autorizați și reglementați de ASF, de sucursale și de Fondul de Garantare a Asiguraților (FGA) au însumat 8,9 miliarde lei în anul 2022. Despăgubirile brute plătite pentru segmentul asigurărilor generale de societățile autorizate de ASF și de sucursale s-au situat la 6,5 miliarde lei, în timp ce pentru activitatea de asigurări de viață despăgubirile brute plătite au fost în valoare de aproximativ 1,8 miliarde lei. Sumele aprobate pentru plata daunelor de către FGA au fost în valoare totală de circa 655 milioane lei, din care aproximativ 93 la sută reprezintă sume aprobate pentru plata daunelor RCA (606 milioane lei).

În anul 2022, 26 de asigurători autorizați și reglementați de ASF au derulat activitate pe piața asigurărilor din România. În luna martie 2023, Consiliul ASF a decis retragerea autorizației de funcționare a societății Euroins România și constatarea indiciilor stării de insolvență. În baza activităților de supraveghere și control desfășurate de ASF și a unor ample investigații derulate, Autoritatea a constatat grave deficiențe în ceea ce privește funcționarea societății Euroins, inclusiv deteriorarea semnificativă a indicatorilor ce țin de solvabilitatea companiei. Aspectele menționate au arătat că societatea nu îndeplinea condițiile pentru continuarea activității pe piața de asigurări, având în vedere deteriorarea semnificativă a indicatorilor de solvabilitate și imposibilitatea restabilirii nivelului fondurilor proprii pentru acoperirea cerințelor de capital. Așadar, la 30 septembrie 2022, deși societatea raporta către ASF deținerea de fonduri proprii la un nivel suficient pentru acoperirea cerințelor de capital, în urma ajustărilor efectuate de ASF ca urmare a deficiențelor constatate, în baza atribuțiilor de supraveghere și control, a rezultat un necesar de fonduri în cuantum de 2,19 miliarde lei pentru restabilirea cerinței de capital de solvabilitate (SCR), iar pentru acoperirea cerinței de capital minim (MCR) fonduri în cuantum de 1,75 miliarde lei. Diferențele semnificative între valorile raportate de societate și cele rezultate în urma ajustărilor ASF au fost determinate în principal de supraevaluarea de către societate a activelor deținute, concomitent cu subevaluarea de către Euroins a obligațiilor acesteia. Astfel, decizia de retragere a autorizației de funcționare a fost luată, în conformitate

cu prevederile legale, ca urmare a deteriorării MCR, nerestabilirii SCR la termen, precum și a imposibilității evidente de restabilire a celor două cerințe de capital.

În anul 2022, societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF au subscris prime brute în valoare de aproximativ 16,5 miliarde lei, în creștere cu circa 16 la sută față de valoarea înregistrată în perioada 2021 (date prezentate în Graficul 2.17).

Piața asigurărilor din România rămâne orientată spre activitatea de asigurări generale, ce deține o pondere de 84 la sută din totalul primelor brute subscrise (PBS) de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF.

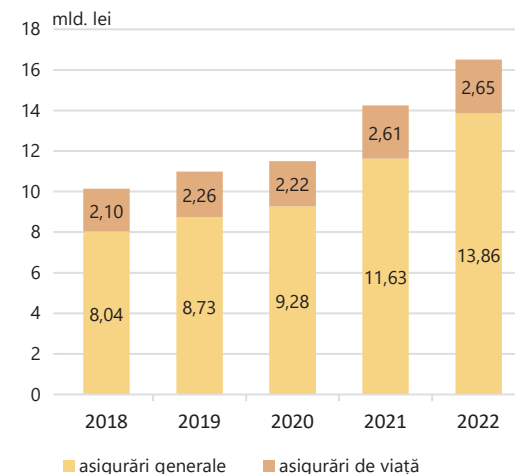
Volumul primelor brute subscrise pentru segmentul asigurărilor de viață s-a situat la un nivel de 2,65 miliarde lei, în ușoară creștere față de valoarea înregistrată în 2021 (2,61 miliarde lei). Dinamica pozitivă a fost susținută de creșterea cu circa 5 la sută a subscrierilor pentru clasa C1 (Asigurări de viață, anuități și asigurări de viață suplimentare), respectiv cu 35 la sută pentru clasa A2 (Asigurări de sănătate). Avansul înregistrat de segmentul asigurărilor de viață a fost temperat de o scădere a valorii subscrierilor pentru clasa C3 (Asigurări de viață și anuități, legate de fonduri de investiții: -16 la sută).

Piața asigurărilor generale rămâne dominată de asigurările auto, astfel încât acestea, incluzând clasa A3 (Asigurări de mijloace de transport terestru, altele decât cele feroviare) și clasa A10 (Asigurări de răspundere civilă auto, inclusiv răspunderea transportatorului), reprezintă aproximativ 77 la sută din totalul primelor brute subscrise pentru activitatea de asigurări generale și 64,5 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare în anul 2022.

O vulnerabilitate a pieței de asigurări din România rămâne gradul ridicat de concentrare atât din perspectiva expunerii față de principalele clase de asigurare, cât și din punct de vedere al dimensiunii semnificative a cotelor de piață deținute de un număr relativ mic de societăți de asigurare.

Valoarea primelor brute subscrise pentru asigurările auto (clasa A3 – CASCO și asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto – RCA) a depășit pragul de 11 miliarde lei⁴⁴ în anul 2022, din care 28 la sută din volum a fost subscris pentru asigurarea auto facultativă, iar 72 la sută reprezintă subscrieri aferente asigurărilor auto obligatorii.

Grafic 2.17. Evoluția volumului de prime brute subscrise în perioada 2018-2022

Sursa: ASF

⁴⁴ Valoarea primelor brute subscrise pentru asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto (RCA) include și primele subscrise de cele 2 sucursale care derulează activitate pe piața asigurărilor din România.

Gradul de concentrare este ridicat atât pe piața asigurărilor auto facultative (CASCO), cât și pe cea aferentă asigurărilor auto obligatorii (RCA). Astfel, primele 3 societăți de asigurare pe segmentul CASCO însumează o cotă de piață de 73 la sută din perspectiva volumului de prime brute subscrise, în timp ce primele 3 societăți pe piața RCA dețin o cotă cumulată de 72 la sută⁴⁵ din portofoliul de asigurări RCA din România.

Asigurările de sănătate au continuat să înregistreze o dinamică pozitivă în anul 2022, cu un volum al subscrierilor de circa 670 milioane lei, în creștere cu aproximativ 35 la sută față de anul 2021 (497 milioane lei), deținând o pondere de 4,1 la sută în totalul primelor brute subscrise de societățile autorizate și reglementate de ASF.

Calculate la nivelul întregii piețe, ratele de solvabilitate (rata SCR, respectiv MCR) au fost supraunitare la finalul lunii decembrie 2022. Dacă luăm în calcul datele societății Euroins conform ajustărilor ASF la 30 septembrie 2022, rata SCR la nivelul pieței a fost de doar 108 la sută, iar rata MCR s-a situat la un nivel de 257 la sută. Dacă nu includem datele societății Euroins, raportul dintre fondurile proprii eligibile să acopere cerința de capital de solvabilitate și cerința de capital de solvabilitate (rata SCR) la nivelul pieței asigurărilor este de 165 la sută, în timp ce rata MCR este 395 la sută.

La finalul anului 2022, atât valoarea activelor, cât și cea a obligațiilor societăților de asigurare (măsurate conform principiilor regimului Solvabilitate II) au înregistrat creșteri comparativ cu valorile din 2021. Activele totale au crescut cu 7 la sută, iar datoriile totale ale societăților de asigurare au crescut cu 16 la sută la 31 decembrie 2022 comparativ cu valoarea înregistrată în aceeași perioadă din anul anterior. Activele și datoriile totale la nivelul pieței includ datele recalculate de ASF la 30 septembrie 2022 pentru societatea Euroins, având în vedere diferențele mari între raportările societății și cele rezultate în urma derulării activității de supraveghere și control. Pentru societatea Euroins România a rezultat o corecție de 822 milioane lei a valorii activelor totale, de la 2,5 miliarde lei raportate de societate la 1,7 miliarde lei conform ajustărilor realizate de ASF. Pe partea de pasive, Euroins a subevaluat obligațiile, în urma calculelor ASF rezultând o valoare de 3,2 miliarde lei a datoriilor totale aferente societății Euroins, cu peste 1 miliard de lei mai mult față de ceea ce a raportat compania către ASF.

Societățile de asigurare autorizate în alte state membre UE au subscris în anul 2022 în baza dreptului de stabilire (FOE – *freedom of establishment*), pe teritoriul României, prin intermediul a 15 sucursale, un volum al primelor brute subscrise de aproximativ 1,9 miliarde lei (10,4 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile locale autorizate de ASF și sucursale), în creștere cu aproximativ 58 la sută față de aceeași perioadă a anului 2021.

La finalul anului 2022, valoarea totală a rezervelor tehnice brute constituite de societățile de asigurare se situa la un nivel de circa 23,6 miliarde lei⁴⁶, în creștere cu 14,9 la sută față de

⁴⁵ Idem 44

⁴⁶ Pentru societatea Euroins România sunt incluse rezervele tehnice brute la 30.09.2022 pentru a include ajustările efectuate de ASF în urma activității de supraveghere și control cu privire la rezerva de daună neavizată (IBNR).

finalul anului 2021 (aproximativ 20,6 miliarde lei). Din valoarea totală a rezervelor tehnice brute, 61 la sută reprezintă rezerve constituite pentru asigurările generale, în timp ce 41 la sută din totalul rezervelor tehnice sunt constituite pentru activitatea de asigurări de viață.

În anul 2022, valoarea primelor distribuite de companiile de brokeraj s-a situat la peste 12 miliarde lei, în creștere cu aproximativ 26 la sută față de anul 2021. Dinamica pozitivă se datorează atât creșterii volumului de prime distribuite pentru activitatea de asigurări generale (+26 la sută), cât și pentru segmentul asigurărilor de viață (+17 la sută). Astfel, companiile de brokeraj au distribuit circa 76 la sută din volumul total al primelor brute subscrise de asigurători pentru cele două categorii de asigurare, ponderea cea mai mare fiind înregistrată de asigurările generale pentru care gradul de distribuție a fost de aproximativ 87 la sută. Dacă se iau în calcul doar primele distribuite pentru societățile autorizate în România, gradul de distribuție în anul 2022 a fost de 68 la sută, respectiv 78 la sută pentru activitatea de asigurări generale și circa 14 la sută pentru asigurările de viață.

Piața pensiilor private

La finalul lunii decembrie 2022, fondurile de pensii private (Pilonul II și Pilonul III) au acumulat active totale în valoare de 100,08 miliarde lei, cu 8,17 la sută mai mult comparativ cu finalul anului precedent (Grafic 2.18). Raportat la luna septembrie 2022, valoarea activelor a crescut cu 8,73 la sută. Ca pondere în PIB, activele totale ale sistemului de pensii private au înregistrat un nivel de peste 7,09 la sută⁴⁷ la finalul anului 2022.

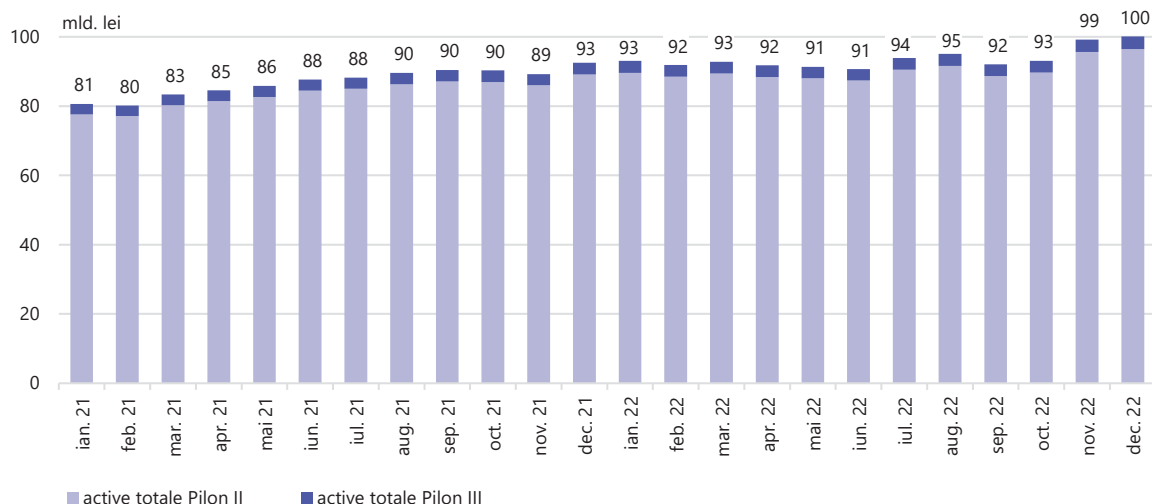
La 31 decembrie 2022, politica investițională din cadrul portofoliilor de active ale fondurilor de pensii private continuă să fie concentrată pe piața locală de capital. Ponderea investițiilor în instrumente cu venit fix reprezenta aproximativ 71 la sută din totalul portofoliului investițional al fondurilor de pensii private, în timp ce un procent de 22 la sută a fost investit în acțiuni.

Instrumentele financiare din portofoliile fondurilor de pensii private care se tranzacționează pe piețe financiare sunt evaluate prin marcare la piață, indiferent de perioada de timp pentru care sunt prevăzute a fi deținute în portofolii. În această situație, evoluția valorii unitare a activului net al fondurilor de pensii private poate cuprinde pe termen scurt potențiale episoade de volatilitate, fiind influențată de acestea. Pe de altă parte, orizontul investițional al fondurilor de pensii private este unul pe termen lung, fondurile demonstrând o bună reziliență în urma șocurilor care au afectat piețele financiare în trecut.

Riscul de piață reprezintă riscul de pierdere rezultat din fluctuațiile nefavorabile ale ratelor de dobândă, ale cursului de schimb sau ale altor prețuri din piață, în general. Se apreciază că riscul de piață se menține la un nivel ridicat, ca urmare a creșterii ratelor de dobândă ce au fost determinate de intensificarea presiunilor inflaționiste, dar și de escaladarea tensiunilor dintre Rusia și Ucraina. Toate fondurile de pensii administrate privat au înregistrat scăderi ale ratelor de rentabilitate anualizate, la finalul lunii decembrie 2022 comparativ cu aceeași

⁴⁷ PIB calculat ca sumă a ultimelor patru trimestre.

Grafic 2.18. Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private

Sursa: ASF

perioadă a anului precedent, pe fondul accentuării riscurilor pe piețele financiare la începutul trimestrului IV al anului 2022, moment în care riscul de piață a crescut. Cu toate acestea, până la finalul anului, politicile adoptate pe plan internațional și local au determinat diminuarea percepției asupra riscurilor, influențând pozitiv valoarea activelor din portofolii.

În ceea ce privește riscul de credit, acesta se menține redus datorită calității ridicate a emitenților instrumentelor cu venit fix deținute de fonduri, marea majoritate fiind titluri de stat și obligațiuni emise de instituții financiare internaționale. Ponderea depozitelor la instituții de credit și a obligațiunilor corporative (cu rating investițional) este de circa 11 la sută. Fondurilor de pensii private le sunt permise doar investițiile în instrumente cu venit fix ce au calificativul „Investment Grade”. La finalul lunii decembrie 2022, un procent de aproximativ 63 la sută din activele totale ale sistemului erau investite în titluri de stat emise de România.

Titlurile de stat denuminate în lei înregistrează un procent semnificativ (91 la sută) în totalul titlurilor de stat deținute de fondurile de pensii administrate privat la 31 decembrie 2022, cele denuminate în euro fiind 8 la sută și în dolari SUA 1 la sută. Ținând cont de expunerea limitată pe instrumente financiare denuminate în valută, riscul valutar se situează la un nivel foarte redus, în 2022 fiind limitat prin gestionarea ponderii activelor denuminate în valută în totalul activelor și prin utilizarea instrumentelor derivate.

Din punctul de vedere al lichidității, în prezent, sistemul de pensii private este rezilient în fața oricăror solicitări de plată a activului, ca urmare a faptului că se află în perioada de acumulare, iar ieșirile din sistem (cauzate de deces, invaliditate, pensionare, transfer) sunt încă reduse.

Riscul de solvabilitate se menține, de asemenea, la un nivel scăzut în contextul existenței mai multor mecanisme de protecție a participanților (separarea activelor administratorului și ale fondurilor, constituirea de provizioane tehnice, Fondul de Garantare a Drepturilor din Sistemul de Pensii Private).

3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale

Analizând imaginea de ansamblu la nivelul statelor membre ale Spațiului Economic European (SEE) în ceea ce privește cadrul general al politicilor macroprudențiale, se poate observa că o mare parte a statelor au operat modificări, care au intrat în vigoare în anul 2022 sau care au fost anunțate pentru perioada următoare, în privința recalibrării sau operaționalizării instrumentelor macroprudențiale cu scopul întăririi gradului de reziliență a sistemelor financiar-bancare.

Ajustarea instrumentarului macroprudențial a vizat atât amortizoarele de capital, cât și măsurile adresate debitorilor (Tabel 3.1). Pe lângă evoluțiile și incertitudinile comune identificate la nivel european, autoritățile naționale au avut în vedere și vulnerabilitățile specifice propriilor jurisdicții. Având în vedere rolul CNSM de autoritate desemnată pentru stabilirea amortizoarelor de capital prevăzute în CRD, capitolul se va concentra asupra acestor tipuri de instrumente.

Tabel 3.1. Centralizator măsuri macroprudențiale 2022

Țara	Amortizorul			Măsuri adresate debitorilor			
	CCOB	CCyB	O-SII	SyRB	LTV	DSTI	DTI
Austria							
Belgia							
Bulgaria							
Croația							
Cipru							
Cehia							
Danemarca							
Estonia							
Finlanda							
Franța							
Germania							
Grecia							
Ungaria							
Irlanda							

Țara	Amortizorul				Măsuri adresate debitorilor		
	CCOB	CCyB	O-SII	SyRB	LTV	DSTI	DTI
Islanda							
Italia							
Letonia							
Liechtenstein							
Lituania							
Luxemburg							
Malta							
Țările de Jos							
Norvegia							
Polonia							
Portugalia							
România							
Slovacia							
Slovenia							
Spania							
Suedia							

Notă: Tabelul este realizat pe baza informațiilor CERS disponibile până la data de 23 noiembrie 2022 și surprinde deciziile de modificare a instrumentelor macroprudențiale aplicate sau anunțate în anul 2022, precum și majorările operate ca urmare a unor decizii de implementare graduală adoptate în anii anteriori, aplicabile în anul curent sau în anul 2023. În cazul amortizorului CCyB au fost considerate *phase-in* inclusiv statele pentru care au fost luate cel puțin două măsuri succesive de creștere a ratei.

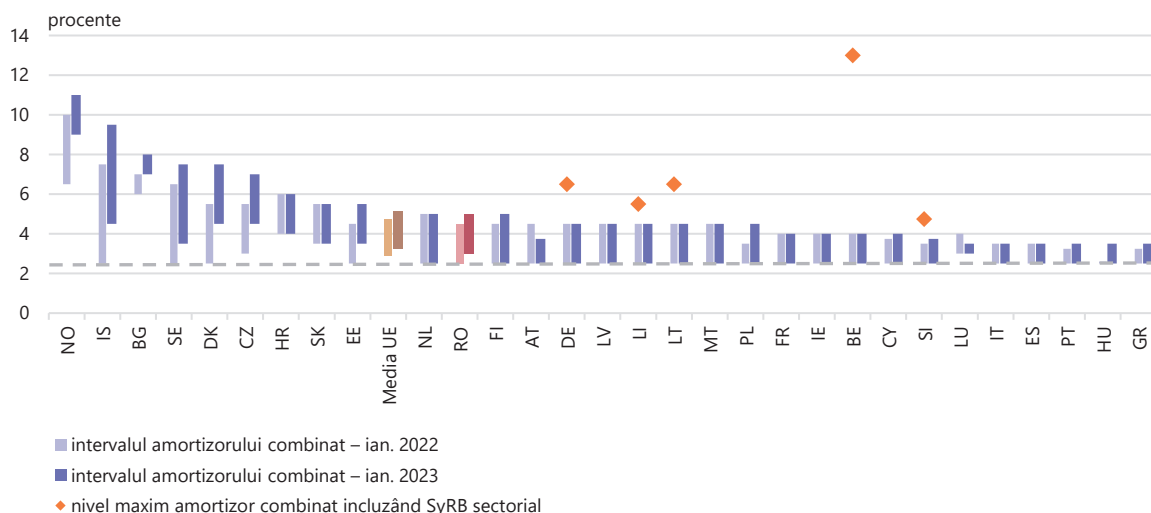
Legendă:

- instrumentul nu este aplicabil în respectivul stat sau are valoarea zero
- instrumentului nu i-a fost schimbată valoarea și aplicabilitatea
- instrumentului i-a fost schimbată valoarea și aplicabilitatea în sensul întăririi cerințelor
- instrumentului i-a fost schimbată valoarea și aplicabilitatea în sensul relaxării cerințelor sau înlocuirii cu o altă măsură
- instrumentele au fost introduse printr-o decizie de implementare graduală (*phase-in*)

Sursa: CERS, prelucrare BNR

Principalul instrument la care au apelat autoritățile naționale a fost amortizorul anticiclic de capital (CCyB), 17 state luând decizia de creștere în anii 2021 și 2022. Aplicarea acestor măsuri se face, de regulă, după o perioadă de un an de la momentul deciziei, astfel că o parte dintre acestea au intrat în vigoare pe parcursul anului 2022, iar o altă parte intră în vigoare pe parcursul anului 2023. Comparativ cu perioada prepandemică, utilizarea CCyB a crescut atât ca frecvență a deciziilor de majorare în rândul statelor membre ale SEE, state precum Germania aplicând pentru prima dată un astfel de amortizor, cât și ca amplitudine a ratelor aplicabile, unele țări anunțând un nivel de 2,5 la sută, pragul standard stipulat de reglementările europene (Cehia, Danemarca și Norvegia). Trendul se datorează, pe de o parte, revenirii economice ca urmare a relaxării restricțiilor aplicate în perioada pandemiei COVID-19, concomitent cu accelerarea creditării și intensificarea unor vulnerabilități, iar pe de altă parte, necesității de a crea un spațiu de manevră pentru politica macroprudențială în cazul materializării unor riscuri de natură ciclică sau exogene.

Grafic 3.1. Amortizorul de capital combinat aplicabil în ianuarie 2022 și ianuarie 2023 – comparații europene

Sursa: CERS

În ceea ce privește amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII), un număr de 12 state au operat ajustări: fie au identificat mai multe instituții de credit ca fiind sistemice, fie au crescut ratele amortizorului pentru anumite instituții din jurisdicția proprie, ambele variante semnificând o întărire a politicii macroprudențiale. În plus, creșterea graduală a cerințelor, aplicabile în anumite state membre, urmează a atinge pragul maxim stabilit în perioada 2023-2025.

Odată cu operaționalizarea cadrului legislativ CRD V, s-au observat două tendințe în domeniul recalibrării amortizorului de capital pentru risc sistemic (SyRB), respectiv: (i) ajustarea amortizorului în cazul în care acesta era utilizat anterior pentru abordarea riscurilor generate de importanța sistemică a unei instituții sau (ii) introducerea de cerințe de capital specifice la nivel sectorial (Belgia, Germania, Liechtenstein, Lituania și Slovenia). Deși se remarcă faptul că acesta este cel mai puțin utilizat amortizor de către statele membre ale SEE, este posibil ca implementarea unui astfel de instrument să crească în importanță datorită flexibilității aduse prin posibilitatea țintirii unor expuneri specifice.

Modificările operate s-au translatat și asupra cerinței amortizorului combinat⁴⁸ din statele europene (Grafic 3.1). În perspectivă, având în vedere măsurile anunțate, care urmează a intra în vigoare în perioada următoare, deși dinamica ratelor amortizoarelor va fi diferită de la un stat la altul, ca o trăsătură generală, nivelul cerințelor de capital în statele membre ale SEE își va continua trendul ascendent pe parcursul perioadei 2023-2024.

În România, introducerea amortizoarelor de capital a îmbunătățit semnificativ spațiul macroprudențial, amortizorul de capital combinat variind între 3 la sută și 5 la sută la finalul anului 2022, pentru băncile individuale, în funcție de calitatea portofoliului de credite și de importanța sistemică a acestora. Mai mult, acest spațiu macroprudențial ar urma să se

⁴⁸ „Cerință de amortizor combinat” înseamnă fonduri proprii de nivel 1 de bază necesar pentru a îndeplini cerința privind amortizorul de conservare a capitalului plus următoarele, după caz: (a) amortizor anticiclic de capital specific instituției; (b) un amortizor G-SII; (c) un amortizor O-SII; (d) un amortizor de risc sistemic (conform art. 128 din CRD).

majoreze cu 0,5 puncte procentuale începând cu data de 23 octombrie 2023, ca urmare a recalibrării ratei amortizorului anticiclic de capital, conform Recomandării CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România (a se vedea Secțiunea 3.1.1). Deciziile de întărire a instrumentelor macroprudențiale adoptate în ultima perioadă pentru sectorul bancar românesc se înscriu în tendințele europene privind conduita politicii macroprudențiale, prin utilizarea în timp util și de o manieră preventivă a instrumentelor disponibile.

Astfel, instituțiile de credit din România aplică, pe lângă cerințele minime de capital și cele aferente Pilonului II, stabilite la nivel individual, cerințele macroprudențiale aferente amortizoarelor de capital (Tabel 3.2), care trebuie constituite din fonduri proprii de nivel 1 de bază.

Tabel 3.2. Amortizoarele de capital aplicabile instituțiilor de credit

Tipul amortizoarelor	Rata amortizoarelor	
	2022	2023
Amortizorul de conservare a capitalului (amortizorul CCoB)	2,5%	2,5%
Amortizorul anticiclic de capital (amortizorul CCyB)	0,5%*	1%**
Amortizorul pentru risc sistemic (amortizorul SyRB)	0%, 1% sau 2%	0%, 1% sau 2%
Amortizorul pentru instituțiile de importanță sistemică (amortizorul O-SII)	0,5%, 1%, 1,5% sau 2%	0,5%, 1%, 1,5% sau 2%

*) Începând cu data de 17 octombrie 2022, instituțiile de credit aplică un amortizor CCyB de 0,5 la sută; anterior acestei date rata amortizorului a fost de 0 la sută

**) Începând cu data de 23 octombrie 2023, instituțiile de credit vor aplica un amortizor CCyB de 1 la sută

Sursa: BNR

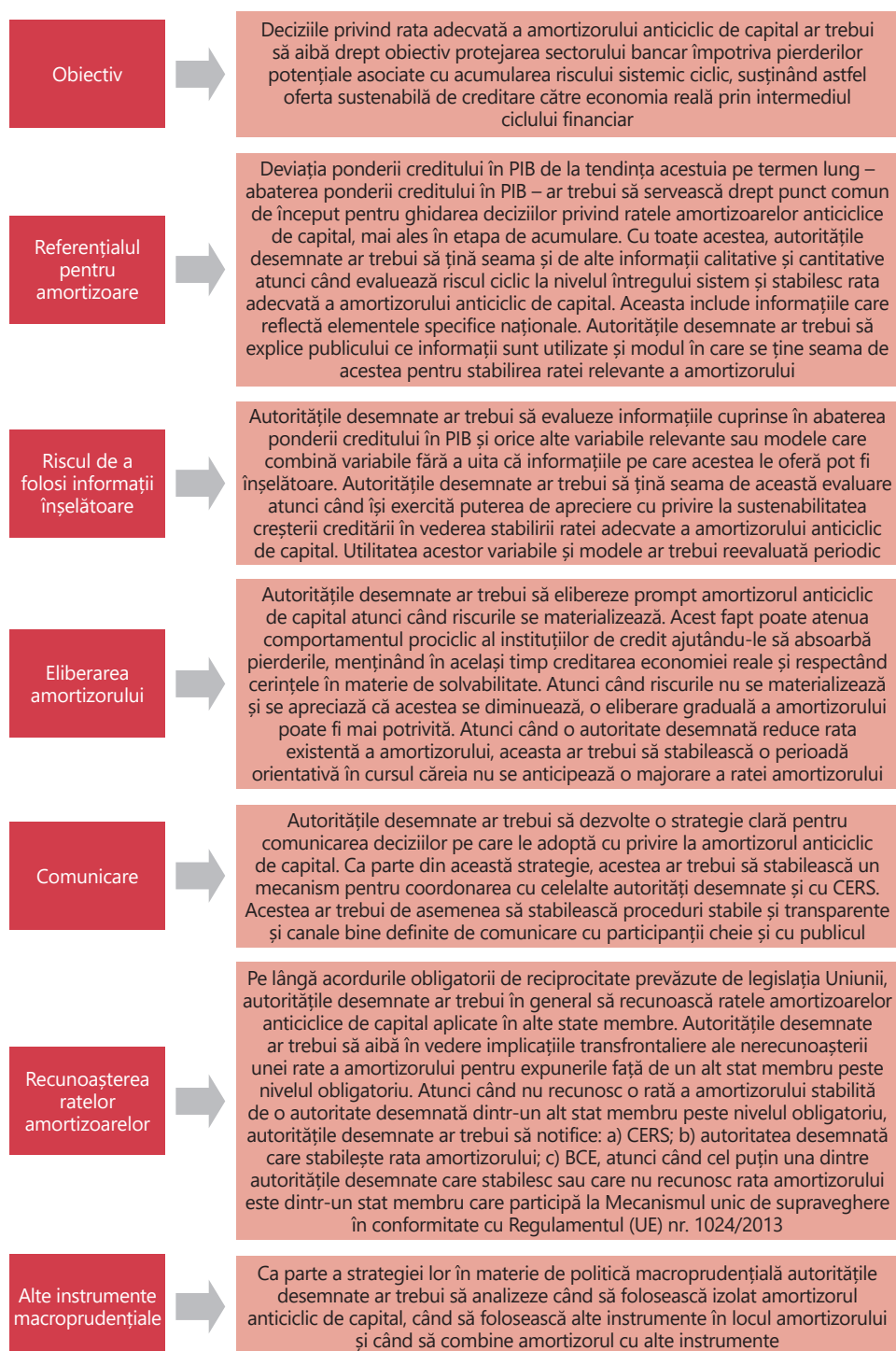
3.1. Amortizoarele de capital

3.1.1. Amortizorul anticiclic de capital

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

La data de 18 iunie 2014 Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, prin intermediul căreia setează principiile de bază ce trebuie respectate de către autoritățile desemnate atunci când evaluează și stabilesc ratele amortizorului anticiclic de capital aplicabile la nivelul statelor membre. Recomandarea este împărțită în 4 subrecomandări ce vizează următoarele aspecte: (i) principiile ce stau la baza implementării amortizorului (Figura 3.1), (ii) orientări cu privire la calcularea ratei de referință a amortizorului, (iii) variabilele care indică acumularea de riscuri în cadrul sistemului financiar și (iv) variabilele care indică faptul că amortizorul trebuie menținut, redus sau eliberat în întregime.

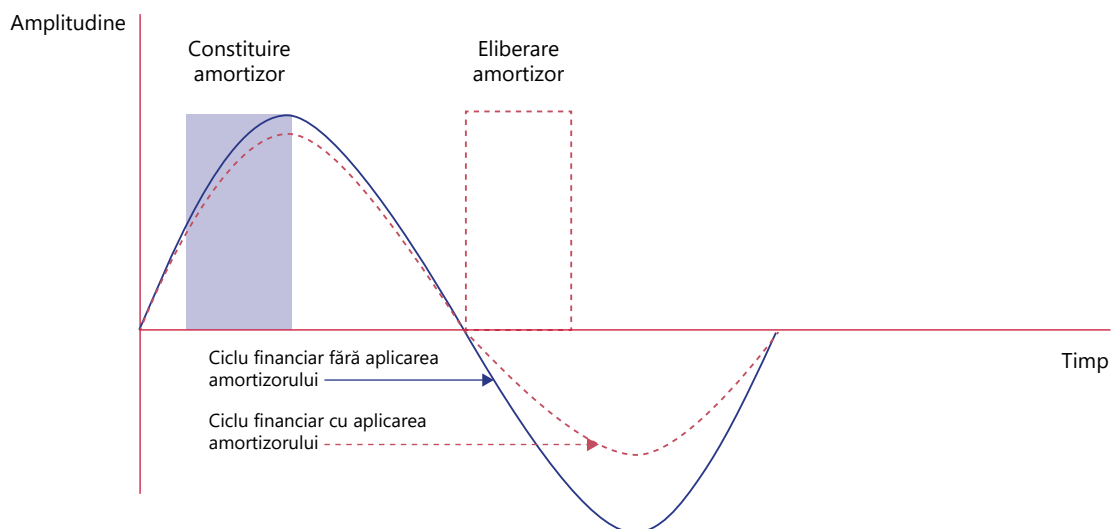
Figura 3.1. Principiile recomandate de CERS în vederea calibrării ratei CCyB

Sursa: CERS

Pornind de la rațiunea pentru care a fost introdus în legislația europeană, amortizorul CCyB are rolul de a contribui la contracararea riscurilor sistemice de natură ciclică apărute la nivelul sistemului financiar. Rezerva de capital aferentă acestui amortizor ar trebui să

Figura 3.2. Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital

Sursa: CERS, *Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector*

fie constituită atunci când se apreciază că riscul sistemic ciclic va crește, pentru a asigura reziliența sectorului bancar în perioadele în care riscurile sistemice se manifestă, situație în care amortizorul de capital ar trebui să fie eliberat. Utilizarea în mod corespunzător a amortizorului ajută, pe de o parte, la menținerea ofertei de credit pe parcursul tuturor fazelor ciclului financiar și, pe de altă parte, generează o diminuare a amplitudinii ciclului financiar (Figura 3.2).

În privința operaționalizării, amortizorul CCyB se constituie din fondurile proprii de nivel 1 de bază, având rate cuprinse între 0 la sută și 2,5 la sută din valoarea totală a expunerii ponderate la risc, calibrarea fiind realizată în trepte de 0,25 puncte procentuale. Trebuie menționat însă că, în condițiile în care sunt identificate riscuri sistemice foarte ridicate, normele de la nivel european permit utilizarea unei rate a amortizorului ce poate depăși limita superioară de 2,5 la sută.

Un element important care diferențiază amortizorul CCyB de celelalte instrumente macroprudențiale îl reprezintă predictibilitatea impunerii măsurii, întrucât o creștere a ratei CCyB se va implementa după cel puțin 12 luni de la momentul în care a fost decisă de către autoritatea macroprudențială. Această perioadă dintre momentul deciziei și cel al aplicării oferă, pe de o parte, timp instituțiilor de credit pentru a se putea adapta noilor cerințe, iar, pe de altă parte, oferă autorității macroprudențiale flexibilitate, pentru ca măsura să poată fi revizuită, în cazul în care este necesar, până la data efectivă a aplicării. În schimb, o reducere a amortizorului are efect imediat, fără să mai fie necesară o perioadă de timp între momentul deciziei și cel al implementării acesteia. Un exemplu în acest sens îl reprezintă măsurile de scădere a ratei CCyB luate în martie 2020, ca urmare a apariției pandemiei COVID-19, a căror implementare a fost realizată la scurt timp de la momentul deciziei.

O dată la trei ani, statele membre au obligația de a transmite CERS un raport cu privire la modul în care a fost realizată implementarea Recomandării CERS 2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Primul termen de raportare a fost 30 iunie 2016. Următorul termen (30 iunie 2019) a fost inițial amânat cu

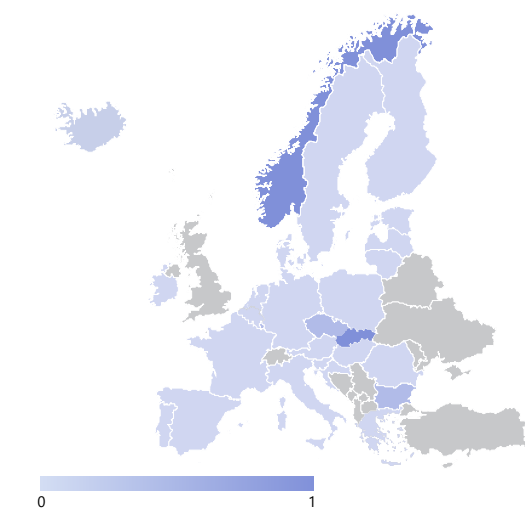
un an, prin intermediul Deciziei CERS/2019/15, după care a fost anulat conform Deciziei CERS/2020/10. În aceste condiții, cea de-a doua raportare către CERS în legătură cu aplicarea acestei recomandări a avut ca termen data de 30 iunie 2022. Raportările transmise de fiecare stat membru sunt analizate în cadrul unui grup de lucru european. În luna mai 2019, CERS a publicat prima evaluare a modului de implementare a Recomandării CERS 2014/1 de către statele membre și Banca Centrală Europeană, pe baza raportării din 2016. Potrivit rezultatelor evaluării, 26 din cele 28 de state analizate au primit calificativul maxim (Fully Compliant) la nivelul întregii recomandări, printre acestea numărându-se și România.

Experiența la nivel UE

După declanșarea pandemiei, în scopul susținerii activității de creditare a sectorului real de către instituțiile de credit, statele membre care au activat amortizorul anticiclic de capital în trecut, au acționat în sensul reducerii ratelor amortizoarelor de capital aplicabile pentru expunerile din jurisdicțiile lor, parțial sau integral (Grafic 3.2). Totuși, luând în considerare avântul activității de creditare înregistrat îndeosebi în prima parte a anului, dar și indicatorii prudențiali care indicau o perioadă propice pentru acumularea de rezerve în contextul prognozelor pesimiste cu privire la evoluția economică în viitorul apropiat, pe parcursul anului 2022 multe dintre statele membre au adoptat decizii de majorare a ratei CCyB (Grafic 3.3).

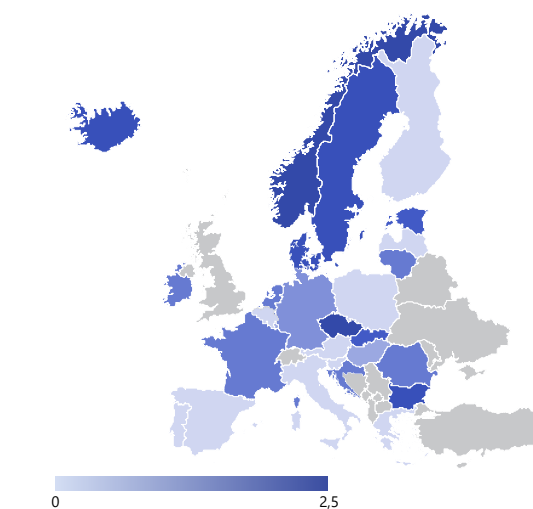
Aceste măsuri vin în contextul în care, CERS, prin avertismentul publicat la finalul lunii septembrie 2022, încurajează autoritățile de supraveghere naționale să acționeze prudent în evaluările efectuate, pentru a asigura reziliența instituțiilor financiare și a infrastructurilor pieței financiare aflate în sarcina lor, în eventualitatea materializării unor șocuri viitoare. Astfel, Norvegia, Suedia, Danemarca, Islanda, România, Cehia, Bulgaria, Estonia, Germania, Croația, Ungaria, Irlanda, Țările de Jos, Franța, Slovacia, Lituania și Cipru au adoptat acțiuni

Grafic 3.2. Rata CCyB în țările SEE la sfârșitul anului 2020

Sursa: CERS

Grafic 3.3. Rata CCyB în țările SEE anunțată pentru perioada 2023-2024

de majorare a ratei amortizorului CCyB, ce urmează a fi aplicate în perioada 2023-2024. Luând în considerare majorările ratelor CCyB ce urmează a se aplica, vor exista creșteri importante în nivelul cerințelor de capital din statele membre, ce vor suplimenta creșterile deja înregistrate pe parcursul anului 2022.

O parte dintre statele europene (Lituania, Estonia și Suedia) utilizează o abordare ce implică o rată pozitivă neutră la risc a amortizorului anticiclic de capital în perioadele în care nu se manifestă încă episoade de creștere excesivă a creditării. În aceste cazuri, autoritățile macroprudențiale naționale au pornit de la premisa că amortizorul anticiclic de capital nu trebuie să fie inițializat la zero la sută, așa cum este utilizat de cea mai mare parte a statelor, ci la o valoare pozitivă.

În decembrie 2022, 10 dintre cele 30 de state ale Spațiului Economic European (SEE) au avut amortizorul CCyB activat la o valoare pozitivă. Nivelul maxim a fost înregistrat în Islanda, unde rata CCyB aplicată era de 2 la sută, urmată de Norvegia și Cehia, unde amortizorul se situa la 1,5 la sută, în timp ce în Bulgaria, Danemarca, Slovacia, Suedia și Estonia era aplicat un amortizor de 1 la sută, iar în România și Luxemburg o rată de 0,5 la sută (Tabel 3.3).

Tabel 3.3. Ratele CCyB aplicate de statele SEE la finalul anului 2022 și cele anunțate pentru perioada 2023-2024

Țara	Rata CCyB (%) la finalul anului 2022	Rata CCyB (%) anunțată pentru perioada 2023-2024
Austria	0	0
Belgia	0	0
Bulgaria	1	2
Croația	0	1
Cipru	0	0,5
Cehia	1,5	2,5
Danemarca	2	2,5
Estonia	1	1,5
Finlanda	0	0
Franța	0	1
Germania	0	0,75
Grecia	0	0
Ungaria	0	0,5
Islanda	2	2
Irlanda	0	1
Italia	0	0
Letonia	0	0
Liechtenstein	0	0
Lituania	0	1

– continuare –

Țara	Rata CCyB (%) la finalul anului 2022	Rata CCyB (%) anunțată pentru perioada 2023-2024
Luxemburg	0,5	0,5
Malta	0	0
Țările de Jos	0	1
Norvegia	2	2,5
Polonia	0	0
Portugalia	0	0
România	0,5	1
Slovacia	1	1,5
Slovenia	0	0
Spania	0	0
Suedia	1	2

nemodificată
 creștere 0,5 pp
 creștere 0,75 pp
 creștere 1 pp

Sursa: CERS

Înainte de apariția pandemiei COVID-19, majorările ratelor amortizorului anticiclic de capital au fost realizate cu precădere în statele din zona de nord (Norvegia, Suedia, Danemarca și Islanda) și cea de est (Cehia, Slovacia și Lituania) a Spațiului Economic European. În contextul actual, tendința de creștere a ratelor acestui amortizor a fost una generală, măsuri în acest sens fiind luate și de țări precum Germania sau Țările de Jos, care nu mai aplicaseră rate pozitive ale acestui amortizor. În privința țărilor din regiunea ECE, Cehia a anunțat recent aplicarea amortizorului la nivelul maxim de 2,5 la sută, începând cu 1 aprilie 2023, Bulgaria va implementa un amortizor de 2 la sută începând cu 1 octombrie 2023, iar Croația va aplica o rată de 1 la sută începând cu 31 decembrie 2023. În timp ce unele state au luat decizia de creștere graduală a ratei amortizorului anticiclic de capital (de exemplu Cehia a majorat rata CCyB prin 4 creșteri succesive), alte state au aplicat creșteri semnificative în urma unei singure măsuri (de exemplu Islanda care a majorat rata de la 0 la sută la 2 la sută începând cu 29 septembrie 2022). Prin urmare, decizia CNSM de a recomanda introducerea unui amortizor CCyB de 1 la sută începând cu 23 octombrie 2023 este în linie cu tendințele conduitei politicii macroprudențiale la nivel european.

Analizând argumentele prezentate de autoritățile macroprudențiale europene pentru calibrarea în sens pozitiv a acestui instrument, în cele mai multe cazuri sunt luați în considerare alți indicatori pe lângă indicatorul standard de la Basel. Majoritatea statelor care au decis creșterea ratei CCyB aveau la momentul adoptării deciziei o valoare negativă a deviației creditului în PIB de la tendința sa pe termen lung (Caseta E). Conform recomandării CERS, amortizorul CCyB ar trebui să fie crescut, pe măsură ce acest indicator standard ajunge în teritoriul pozitiv și trece de pragul de 2 puncte procentuale. În aceste condiții, chiar dacă indicatorul Basel nu a oferit semnale, unele state au decis, totuși, majorarea ratei CCyB din nevoia de a constitui rezerve de capital ce pot fi eliberate în cazul materializării riscurilor sistemice, luând în considerare alți indicatori în procesul de calibrare.

Caseta E. Utilizarea indicatorului *Credit-to-GDP gap* în adoptarea deciziilor de majorare a CCyB

Deviația de la tendința pe termen lung a creditului raportat la PIB (*Credit-to-GDP gap*) reprezintă unul dintre cei mai importanți indicatori de avertizare timpurie a crizelor financiare, fapt atestat de numeroase lucrări de cercetare⁴⁹ pe această temă. Acest lucru a determinat Comitetul de la Basel să recomande calibrarea cerințelor de capital pe baza fazei ciclului financiar, idee ce s-a conturat în crearea amortizorului anticiclic de capital. Așadar, încă de la întemeierea acestuia, CCyB a fost legat de indicatorul *Credit-to-GDP*, această asociere fiind preluată și în cadrul european de reglementare CRD-CRR. Comitetul Basel a propus și o formulă de calibrare a amortizorului în funcție de nivelul *Credit-to-GDP gap*⁵⁰, cu mențiunea că aceasta ar putea reprezenta un punct de pornire în analiza derulată de autoritățile naționale, fără a fi recomandată folosirea mecanică a acestuia⁵¹.

Deși statele au dezvoltat metodologii mai complexe pentru stabilirea ratelor amortizorului anticiclic de capital, utilizarea acestui indicator rămâne un standard la nivel mondial, raportarea oricărei modificări a CCyB trebuie însoțită de calcularea nivelului acestuia de către state. În plus, reglementările europene impun publicarea trimestrială de către autoritățile naționale desemnate a indicatorului credit/PIB relevant și a abaterii acestuia de la tendința pe termen lung. Având în vedere valul recent de majorări ale CCyB din ultimii doi ani, acest moment reprezintă o oportunitate pentru a evalua adecvarea utilizării indicatorului în contextul noilor decizii de politică macroprudențială.

Pornind de la premisa unei calibrări strict prin mecanismul propus de Comitetul Basel, nicio țară nu ar trebui să aibă o rată pozitivă a amortizorului anticiclic de capital dacă *Credit-to-GDP gap* este în teritoriul negativ. În schimb, la nivel european se observă o mare eterogenitate în ceea ce privește poziția ciclului financiar și rata CCyB adoptată (Grafic E.1). Dintre cele 17 țări europene care au majorat CCyB în 2021 și/sau 2022, doar două (Germania și Franța) înregistrau în momentul adoptării deciziei o deviație pozitivă a indicatorului Basel. Însă, chiar și în cazul acestor două state, metodologia Basel presupune o rată CCyB diferită față de cea adoptată de statele în cauză: 2,5 la sută în loc de 0,75 la sută pentru Germania, 0,5 la sută în loc de 1 la sută pentru Franța.

Un alt aspect interesant îl reprezintă evoluția deviației de la trend în cazul statelor care au majorat CCyB de mai multe ori în anii 2021 și 2022. În teoria inițială o majorare succesivă a CCyB are sens doar în contextul în care creditarea continuă să se supraîncălzească.

⁴⁹ Alessi, L., & Detken, C. – „Real time early warning indicators for costly asset price boom/bust cycles: a role for global liquidity”, *ECB Working Paper* 1039, 2009.
Borio, C. E., & Drehmann, M. – „Assessing the risk of banking crises–revisited”. *BIS Quarterly Review*, March, 2009.
Drehmann, M., Borio, C. E., Gambacorta, L., Jimenez, G., & Trucharte, C. – „Countercyclical capital buffers: exploring options”, *BIS Working Paper* 317, 2010.

⁵⁰ Deviația indicatorului standard este calculată cu un filtru Hodrick-Prescott cu *Lambda* de 400 000.

⁵¹ [Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer, December 2010 \(bis.org\)](#)

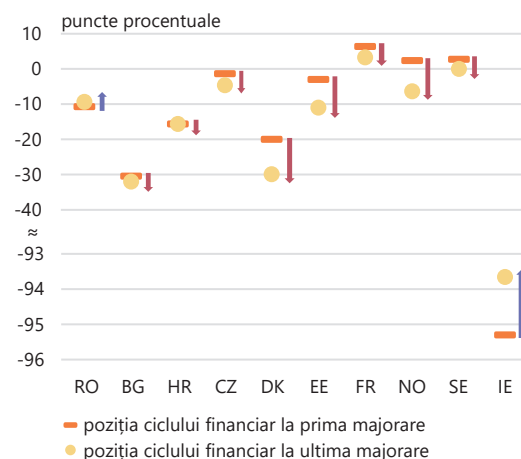
Însă, în cazul a opt dintre cele 10 state cu creșteri multiple, ciclul financiar, calculat astfel, a cunoscut o contracție între momentul primei și ultimei decizii (Grafic E.2). Excepțiile sunt Irlanda și România, în care în intervalul dintre cele două decizii de majorare a CCyB, deviația de la trend s-a micșorat cu puțin peste 1 punct procentual.

Grafic E.1. Deviația de la trend a indicatorului credit/PIB în momentul ultimei decizii de majorare a CCyB din intervalul 2021-2022⁵²

Sursa: CERS, notificările transmise de statele membre

Grafic E.2. Poziția ciclului financiar la prima și ultima decizie de majorare a CCyB în intervalul 2021-2022⁵⁰

Sursa: CERS, notificările transmise de statele membre

În apărarea utilizării indicatorului *Credit-to-GDP gap*, trebuie precizat că este posibil ca problema să provină doar din metoda de filtrare aleasă și nu din indicatorul în sine. Mai multe state europene raportează către CERS măsuri alternative de filtrare. Pentru România, Cehia, Cipru, Ungaria, Lituania, Irlanda și Norvegia, ciclul financiar se află într-o poziție superioară conform metodologiilor alternative, față de varianta standard de obținere a deviației de la trend. Contrar, în cazul Franței, Germaniei și Estoniei, măsurile alternative indică o situație inferioară a ciclului financiar. Doar în cazul României, Cehiei și Norvegiei, deviația de la trend calculată alternativ a fost atât de mare încât să sugereze impunerea unui CCyB. În plus, pentru statele cu multiple intervenții în nivelul amortizorului anticiclic de capital se menține ideea de contracție a ciclului financiar între momentul primei și ultimei măsuri, chiar și în calculul alternativ, singura excepție fiind Cehia.

În concluzie, recentul episod de majorare a ratei amortizorului anticiclic de capital indică o mutare a perspectivei dinspre temperarea creșterii excesive a activității de creditare către asigurarea rezilienței sistemului financiar prin intermediul unui instrument flexibil, care să permită continuarea finanțării sectorului real în situații adverse. Extinderea gamei de aplicare a CCyB nu este încă prevăzută în legislația oficială *per se*, unde amortizorul încă este asociat cu indicatorul *Credit-to-GDP gap*, deși este încurajată luarea

⁵² Deviația de la trend a indicatorului credit/PIB a fost calculată folosind un filtru Hodrick-Prescott cu *Lambda* de 400 000.

în considerare și a altor factori relevanți în calibrarea acestuia. Există, însă, semnale că această perspectivă s-ar putea schimba în viitor, atât pe plan european, având în vedere răspunsul autorităților europene la consultarea lansată de CE cu privire la strategia de viitor a politicii macroprudențiale, cât și la nivel internațional, dat fiind comunicatul BCBS⁵³ în care se admite posibilitatea folosirii unui CCyB pozitiv neutru la risc, decuplat de poziția ciclului financiar.

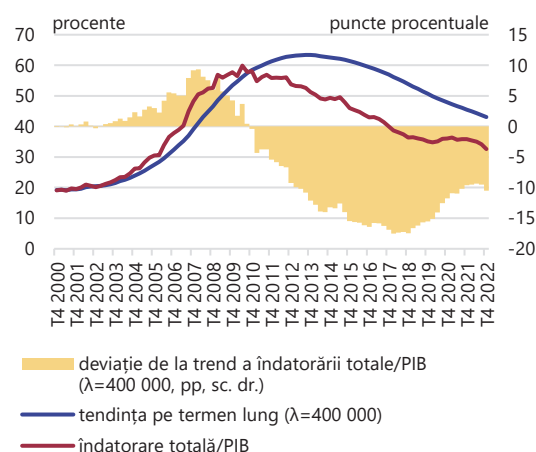
Implementarea amortizorului anticiclic de capital în România

În România, rata amortizorului CCyB a fost majorată de la 0 la sută la 0,5 la sută, pentru prima dată de la implementarea sa în legislația națională (2016), în urma deciziei Consiliului general al CNSM din 14 octombrie 2021. În acord cu metodologia de aplicare a amortizorului, majorarea a intrat în vigoare din 17 octombrie 2022, respectiv la 12 luni de la anunțul aprobării Recomandării CNSM nr. R/7/2021 privind amortizorul anticiclic de capital în România. Această măsură a fost luată în contextul în care, la momentul deciziei: (i) s-a observat o creștere pronunțată a activității de creditare, înregistrată pe fondul depășirii contracției economice suferite în contextul declanșării pandemiei, (ii) tensiunile la nivelul echilibrului macroeconomic au fost persistente, în special pe canalul deficitelor gemene, (iii) nivelurile ridicate, peste media europeană, ale rezervelor voluntare de capital constituite de sectorul bancar și ale indicatorilor de lichiditate permiteau conservarea capitalului, fără a influența oferta de creditare, iar (iv) debitorii eligibili aveau acces la finanțare, instituțiile de credit estimând menținerea constantă a standardelor de creditare, atât în cazul împrumuturilor acordate companiilor nefinanciare, cât și în cel al ambelor categorii de credite destinate populației. Recomandarea CNSM nr. R/7/2021 a fost implementată de BNR prin emiterea Ordinului nr. 6 din 19 noiembrie 2021 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital.

Pe parcursul anului 2022 a fost decisă o nouă creștere a ratei amortizorului anticiclic de capital, de la 0,5 la sută la 1 la sută. Decizia a fost adoptată în urma celei de-a treia ședințe a Consiliului general al CNSM din 20 octombrie 2022. Ținând cont de modul de aplicare a acestui amortizor, creșterea ratei va intra în vigoare la 12 luni de la momentul aprobării Recomandării CNSM nr. R/4/2022, adică începând cu 23 octombrie 2023. Noua decizie de majorare a ratei CCyB a fost luată în contextul în care experiența recentă a indicat importanța constituirii într-un mod proactiv a unor rezerve de capital care să permită atenuarea eventualelor șocuri și sprijinirea ulterioară de către sectorul bancar a procesului de revenire a economiei. Totodată, a fost avut în vedere și avertismentul CERS, publicat la finalul lunii septembrie 2022, prin care se atrage atenția asupra riscurilor în creștere și a necesității ca atât instituțiile de credit, cât și autoritățile naționale de supraveghere sau instituțiile Uniunii Europene să acționeze prudent în evaluările efectuate, astfel încât să se asigure reziliența instituțiilor financiare și a infrastructurilor pieței financiare, în eventualitatea materializării unor scenarii negative. De asemenea, pe plan național s-a considerat a fi necesară o

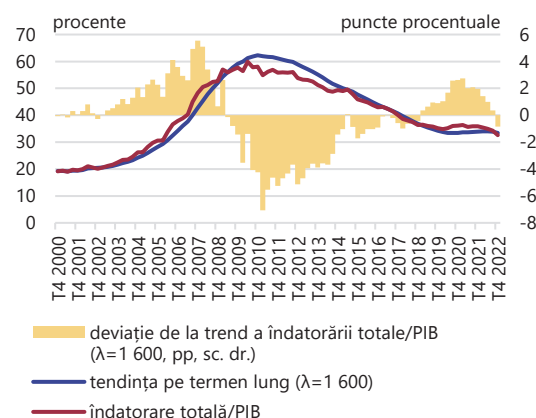
⁵³ [Newsletter on positive cycle-neutral countercyclical capital buffer rates \(bis.org\)](https://www.bis.org/press/pr2209.htm)

Grafic 3.4. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T1 2000 – T4 2022), în ipoteza unui ciclu financiar lung (indicator Basel)

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

Grafic 3.5. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T1 2000 – T4 2022), în ipoteza unui ciclu financiar scurt⁵⁴ (indicator alternativ)

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

conduită prudentă din partea instituțiilor de credit, inclusiv prin întărirea bazei de capital, în contextul în care: (i) se constată o acumulare suplimentară de riscuri la adresa stabilității financiare față de analiza precedentă; (ii) ritmul de creștere a creditării s-a menținut printre cele mai înalte din Uniunea Europeană; (iii) iar vulnerabilitățile asociate deficitului de cont curent și deficitului bugetar persistă. Nivelurile de lichiditate și profitabilitate ale sectorului bancar permit majorarea ratei amortizorului anticiclic de capital, fără a influența negativ oferta de creditare a instituțiilor bancare adresată debitorilor eligibili. Recomandarea a fost implementată de BNR prin emiterea Ordinului nr. 7 din 25 noiembrie 2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital.

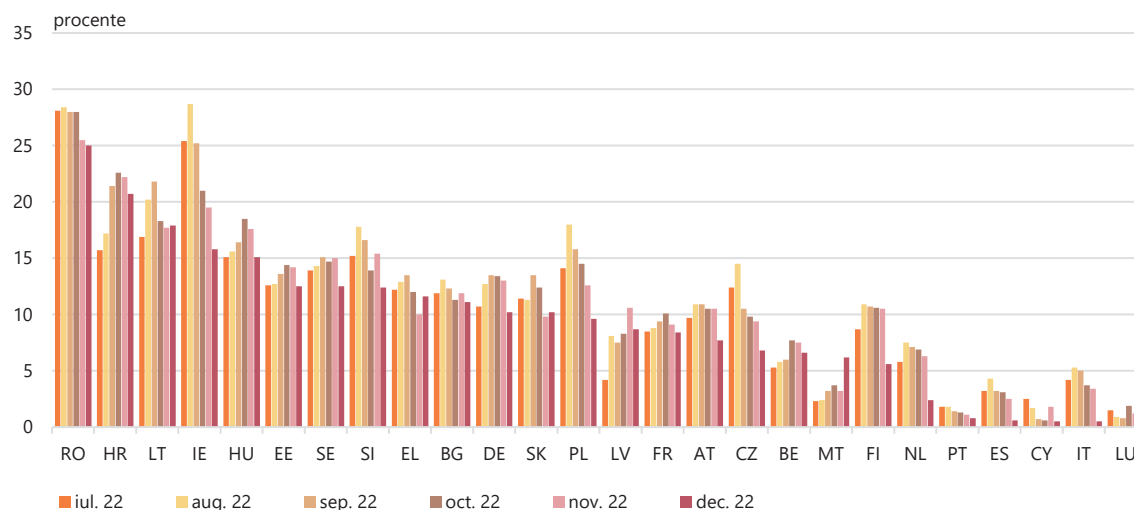
Potrivit analizelor care au stat la baza ultimei decizii de majorare, măsura nu va presupune un efort din partea instituțiilor de credit, în sensul unor aporturi noi de capital, având în vedere excedentul de capital disponibil, ci aceasta are rolul de a conserva o parte a capitalului în condițiile în care, pe de o parte: (i) este așteptată o disipare a rezervelor suplimentare de capital, ca urmare a expirării recomandării privind restricțiile aplicabile distribuirilor de dividende și a altor măsuri aplicate prin pachetul *Quick fix* pe durata pandemiei COVID-19, iar pe de altă parte (ii) se acumulează vulnerabilități în creștere în ceea ce privește riscul de credit.

Printre instrumentele folosite pentru fundamentarea deciziilor privind stabilirea ratei amortizorului CCyB se numără indicatorul standard Basel și indicatorul alternativ⁵⁵, ce măsoară deviația de la tendința pe termen lung a ponderii creditului în PIB pentru o economie dezvoltată (ciclu financiar lung cu o perioadă de peste 20 de ani) și, respectiv, o variantă mai bine adaptată pentru specificul economiei naționale (ciclu financiar scurt, cu o lungime similară celei a ciclului de afaceri). În cazul utilizării definiției Basel, conform căreia

⁵⁴ Valoarea parametrului λ de netezire de 1 600 este utilizată pentru cicluri cu lungimi similare ciclurilor economice, considerate în literatura de specialitate drept cicluri scurte de până la opt ani.

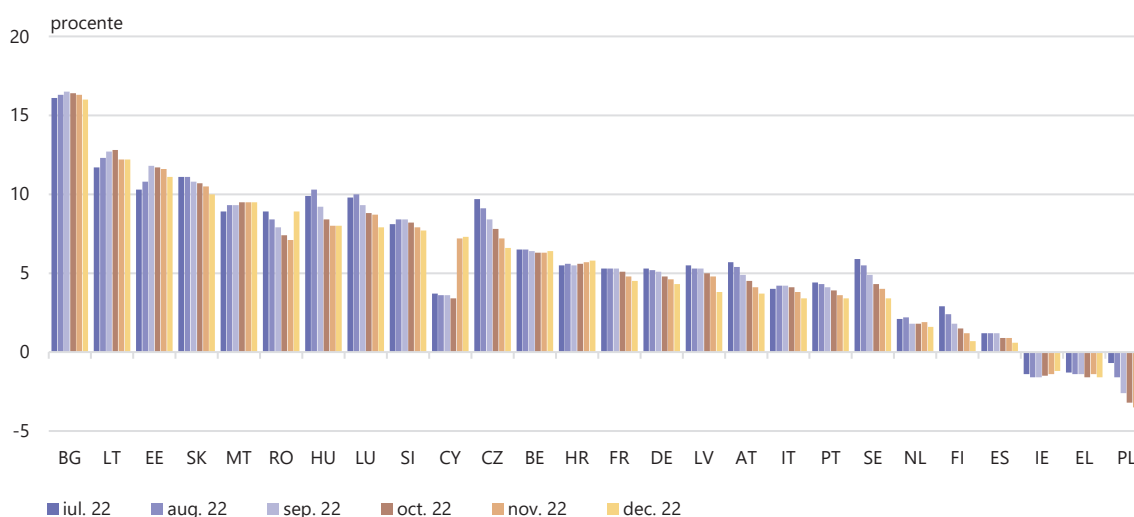
⁵⁵ Ambele metodologii utilizează filtrul Hodrick-Prescott, diferența dintre ele fiind dată de valoarea parametrului de netezire *Lambda*.

Grafic 3.6. Ratele anuale de creștere a soldului creditelor acordate companiilor nefinanciare

Sursa: Banca Centrală Europeană, Statistical Data Warehouse

Grafic 3.7. Ratele anuale de creștere a soldului creditelor acordate populației

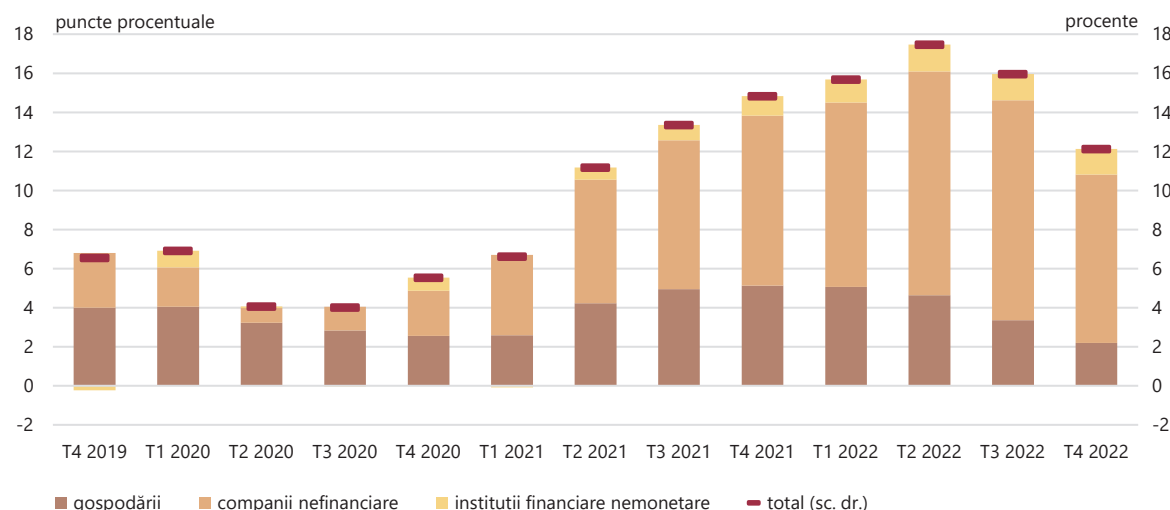

Sursa: Banca Centrală Europeană, Statistical Data Warehouse

ciclul financiar are o lungime de aproximativ 20 de ani, deviația, la finalul lunii decembrie 2022, se situează în palierul negativ (-10,48 puncte procentuale) (Grafic 3.4). Acest indicator reprezintă referențialul propus de CERS prin recomandarea amintită anterior, fiind calculat și monitorizat trimestrial de către toate statele membre. Utilizând abordarea adițională, adaptată caracteristicilor economiei naționale, deviația de la tendința pe termen lung se situează în teritoriul negativ (-0,84 puncte procentuale în luna decembrie 2022), în scădere față de valorile înregistrate pe parcursul trimestrelor anterioare (Grafic 3.5).

În privința evoluției activității de creditare, datele aferente lunii decembrie 2022 indică o menținere a ratei de creștere a soldului creditelor acordate companiilor nefinanciare în teritoriul pozitiv pentru toate statele membre ale UE (Grafic 3.6). Totodată, o dinamică ascendentă a fost sesizată și în cazul creditelor acordate populației (pentru luna decembrie,

Grafic 3.8. Contribuția la dinamica anuală a creditului neguvernamental, pe sectoare instituționale

Sursa: BNR

doar trei state membre au înregistrat o contracție a soldului creditelor acordate acestui sector). Potrivit datelor BCE, în luna decembrie 2022 România a consemnat cea mai puternică creștere a volumului de credite acordate companiilor nefinanciare din UE, fiind urmată de Croația și Lituania. În privința ratei de creștere a soldului creditelor acordate populației (Grafic 3.7), se situează pe a șasea poziție în ierarhia statelor membre ale UE (decembrie 2022).

Luând în considerare datele pentru perioada ultimilor doi ani, se evidențiază o creștere puternică a importanței creditelor acordate companiilor nefinanciare de către sectorul bancar românesc în dinamica întregului credit neguvernamental, de la un trimestru la altul, în opoziție cu structura observată anterior pandemiei, când creditarea populației avea cea mai mare contribuție (Grafic 3.8). Acest fapt a făcut ca, o mare parte din creșterea indicatorului adițional, folosit drept referință în calibrarea amortizorului CCyB, să fie generată de îndatorarea sectorului companiilor nefinanciare.

3.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) este prevăzut în cadrul de reglementare al politicii macroprudențiale pentru a limita potențialele efecte negative pe care instituțiile financiare de dimensiuni mari și importanță ridicată le pot avea asupra mediului economic și a stabilității financiare dintr-un stat. Pentru adresarea riscurilor la nivelul sistemului financiar internațional, care poate fi afectat de către instituții cu mărime, acoperire și operațiuni transfrontaliere semnificative, este utilizat amortizorul pentru instituții de importanță sistemică globală (G-SII).

La nivel european, CERS recomandă autorităților macroprudențiale să definească și să urmărească realizarea obiectivelor intermediare ale politicii macroprudențiale pentru

sistemul lor financiar național în ansamblu. Printre obiectivele intermediare nominalizate se numără și cel reprezentat de „limitarea impactului sistemic al stimulentei nealiniate în vederea reducerii hazardului moral”, care se referă la riscurile pe care instituțiile financiare de dimensiuni mari, identificate ca având un caracter sistemic în cadrul sistemului financiar național (instituții de tip O-SII) sau internațional (instituții de tip G-SII), le pot propaga la nivelul sistemului financiar în ansamblu sau al economiei reale din cauza importanței lor, a gradului de interconectare cu celelalte instituții financiare, precum și percepției conform căreia acestea sunt instituții „prea mari pentru a intra în faliment”.

Anul 2022 a fost marcat de incertitudini cauzate de efectele pandemiei COVID-19, de izbucnirea conflictului din Ucraina, de tensiuni pe piața energiei, precum și de răspunsul băncilor centrale, care au înăspriat politica monetară pentru combaterea inflației. În ceea ce privește politica macroprudențială, dacă în perioada de debut a pandemiei s-a avut în vedere o relaxare la nivel european, ca parte a politicilor de sprijin pentru sectorul real și cel financiar, în acest an, odată cu revenirea economică și cu avansul creditării, împreună cu accentuarea unor vulnerabilități sectoriale, conduita politicii macroprudențiale a fost inversată, în sensul înăsprii ei. La nivelul amortizorului O-SII, introdus ca instrument al politicii macroprudențiale prin cadrul de reglementare CRD IV, pentru a ajuta la creșterea rezilienței instituțiilor bancare-cheie în perioade cu evoluții economice adverse, au avut loc modificări în modul de implementare, cauzate de transpunerea în legislația națională a prevederilor cadrului de reglementare CRD V.

Principalele modificări care au avut loc ca urmare a trecerii la noul cadru de reglementare se referă la obligația de cumulare a cerințelor de capital aferente O-SII și SyRB⁵⁶, prin prisma definirii clare a rolului diferit pe care îl au cele două amortizoare. Totuși în cazul în care suma dintre ratele celor două amortizoare este mai mare de 5 la sută, autoritățile naționale trebuie să solicite aprobarea Comisiei Europene înainte de intrarea în vigoare a măsurii. În majoritatea statelor europene, procesul de adoptare în legislația națională a noului cadru de reglementare CRD V este finalizat, strategia de aplicare a instrumentelor macroprudențiale fiind adaptată în consecință.

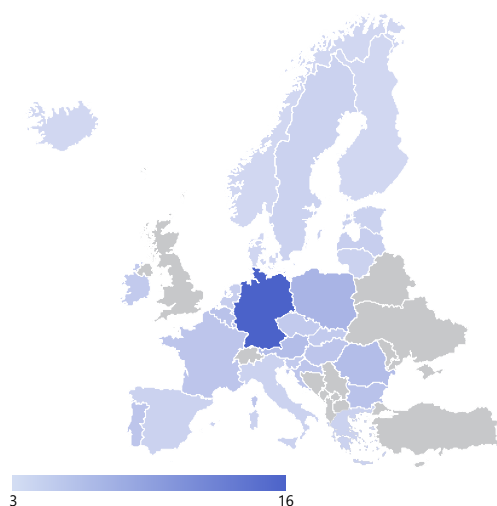
Experiența la nivelul UE

Pentru asigurarea unei concurențe echitabile pe piața bancară comunitară (*level playing field*) și pentru a armoniza modul de desemnare a instituțiilor sistemice de către statele UE, Autoritatea Bancară Europeană (ABE) a elaborat, cu ajutorul autorităților naționale, o metodologie comună de identificare a băncilor sistemice (Ghidul EBA/GL/2014/10⁵⁷). Aceasta trasează o serie de linii directoare aplicabile analizelor de identificare a instituțiilor sistemice, dar lasă și un spațiu de manevră autorităților naționale, având în vedere diferențele importante între caracteristicile sistemelor financiare din statele membre.

⁵⁶ În conformitate cu prevederile CRD IV, instituțiile de credit sistemice aveau obligația de constituire a amortizorului cu valoarea cea mai mare dintre O-SII și SyRB (în cazul în care se aplica asupra expunerilor totale).

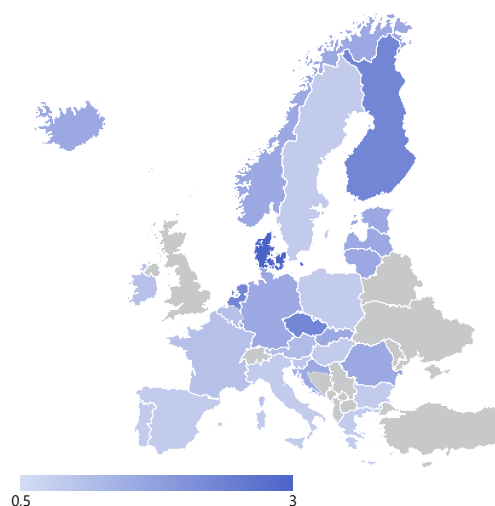
⁵⁷ Ghidul privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a articolului 131 alineatul (3) din Directiva 2013/36/EU (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII) – [EBA-GL-2014-10_RO_GL on O-siis.pdf \(europa.eu\)](#)

Grafic 3.9. Numărul de instituții identificate ca fiind O-SII în statele SEE pentru anul 2023

Sursa: CERS

Grafic 3.10. Rata maximă a amortizorului O-SII în statele SEE pentru anul 2023

Metodologia este compusă din două etape. În prima etapă se obține un scor specific fiecărei instituții pornind de la calculul a 10 indicatori, care au în vedere următoarele criterii: a) dimensiunea, b) importanța pentru economia statului membru relevant privită din prisma infrastructurii sistemului financiar și a gradului de substituibilitate, c) complexitatea activităților transfrontaliere și d) interconectarea instituției sau a grupului cu sistemul financiar. Această etapă este cea care asigură comparabilitatea și transparența în exercițiile de desemnare a instituțiilor de importanță sistemică între statele membre. În cea de-a doua etapă, se ține cont de specificul sistemelor financiare naționale și se oferă posibilitatea utilizării unui set de indicatori opționali care să surprindă cât mai fidel legăturile dintre sistemele financiare și economia reală. În urma evaluărilor anuale de identificare a instituțiilor sistemice, toate statele membre raportează către CERS rezultatele obținute.

La nivelul SEE, în anul 2022 au fost identificate 181 de instituții sistemice (Grafic 3.9), în creștere față de anul 2021 când au fost desemnate ca fiind sistemice 173 de instituții, semn al întăririi politicii macroprudențiale și la nivelul amortizorului O-SII. Cele mai importante modificări au avut loc în Germania și Norvegia, ambele state adăugând 2 instituții în lista celor sistemice, în vreme ce în Cehia, Franța, Lituania, Portugalia, România și Slovacia numărul acestor instituții a crescut cu 1. Spre deosebire de exercițiul de identificare din anul precedent, doar Cipru și Luxemburg și-au diminuat numărul de instituții O-SII: în Cipru numărul a scăzut de la 6 la 5, în vreme ce în Luxemburg de la 7 la 6. La nivelul fiecărui stat membru, numărul instituțiilor de tip O-SII variază de la 16 (Germania) la 3 (Finlanda, Islanda, Liechtenstein și Norvegia), în funcție de gradul de concentrare și de particularitățile fiecărui sector bancar național.

Tendința de întărire a politicilor macroprudențiale se poate observa și din modul de calibrare al amortizorului, respectiv a cerințelor aplicabile. În ceea ce privește nivelul maxim al acestui amortizor⁵⁸, în anul 2022 (Grafic 3.10), 6 state l-au crescut (Cipru, Grecia și Slovenia

⁵⁸ Majoritatea statelor membre aplică rate diferențiate ale amortizorului O-SII, sub forma unui interval de valori, în funcție de importanța sistemică a instituției.

cu 0,25 puncte procentuale, Finlanda și Ungaria cu 0,5 puncte procentuale, iar cea mai însemnată creștere a fost adoptată de Austria, 0,75 puncte procentuale). În Luxemburg a fost înregistrată singura scădere a amortizorului maxim aplicabil instituțiilor O-SII, de la 1 la sută la 0,5 la sută. Totodată, modificările care au avut loc pe parcursul acestui an pot fi puse și pe seama trecerii de la cadrul de reglementare CRD IV la CRD V sau a unor măsuri de *phase-in*, care implică creșterea graduală a nivelului amortizorului O-SII în anumite state⁵⁹.

Totodată, la nivel european, în anul 2022 au fost identificate 8 bănci de importanță sistemică globală (G-SII), numărul rămânând neschimbat față de anul precedent. Aceste instituții sunt localizate în Franța (4), Germania (1), Italia (1), Țările de Jos (1) și Spania (1).

În anul 2022 a fost lansată o consultare publică cu privire la revizuirea cadrului macroprudențial în UE de către Comisia Europeană, cu participarea instituțiilor europene (ABE, BCE și CERS), a autorităților naționale în domeniu, a sectorului privat, dar și a mediului academic. Deși s-a agreeat că politica macroprudențială a jucat un rol important în menținerea stabilității sistemelor financiare în timpul pandemiei COVID-19, mulți participanți la chestionarul lansat cu ocazia consultării au considerat că setul de instrumente existent este prea complex și că unele dintre instrumente ar trebui simplificate în mod semnificativ sau chiar eliminate, pentru a face cadrul macroprudențial mai eficient. Printre subiectele de discuție s-a aflat și modul de implementare a amortizorului O-SII. În acest sens, este acceptat faptul că diferențele existente între ratele amortizorului O-SII aplicate băncilor de la un stat membru la altul nu sunt pe deplin justificate, considerându-se necesară o abordare mai coerentă la nivelul UE a metodei de identificare a O-SII și de calibrare a ratei amortizorului. Ca propunere de soluționare a acestei problematice s-a menționat mandatarea ABE de a introduce un plafon minim în metodologia de la nivelul UE privind calibrarea acestui amortizor, împreună cu metodologia de identificare a instituțiilor de importanță sistemică, și de a oferi îndrumări cu privire la intervalele ce urmează a fi aplicate.

Implementarea în România

În România, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială este autoritatea desemnată în sensul dispozițiilor cuprinse în secțiunile I și II, cap. 4, titlul VII din Directiva 2013/36/UE, având responsabilitatea emiterii recomandărilor adresate autorităților naționale competente în ceea ce privește implementarea amortizoarelor de capital aplicabile instituțiilor de credit. Astfel, conform prevederilor art. 21 alin. (1) și art. 23² alin. (6) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, cu modificările și completările ulterioare, CNSM identifică pe bază individuală, subconsolidată sau consolidată, după caz, alte instituții de importanță sistemică și revizuieste cel puțin anual amortizorul de capital aplicabil acestora (amortizorul O-SII).

⁵⁹ Nivelul maxim urmând a fi atins în anul 2023 sau 2024 (de ex.: Malta, Ungaria, Austria, Grecia, Lituania, Portugalia, Slovenia și Spania).

Metodologia de identificare a băncilor sistemice este armonizată cu recomandările Ghidului EBA/GL/2014/10, fiind aplicată de BNR, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială. Această metodologie a fost actualizată în cursul anului 2021 cu noile prevederi ale cadrului de reglementare european CRD V referitoare la amortizorul aplicabil băncilor sistemice identificate la nivel național. Totodată, a fost introdusă și o nouă metodă de calibrare a amortizorului O-SII, aplicabilă începând cu 1 ianuarie 2022, care are în vedere scorurile obținute de băncile sistemice în cadrul primei etape de evaluare constând în determinarea indicatorilor obligatorii recomandați de Autoritatea Bancară Europeană. Aceasta presupune folosirea metodei intervalelor de valori (*bucket-uri*) având o valoare egală cu 500 puncte de bază, cărora le sunt alocate valori ale amortizorului O-SII, în ordine crescătoare în funcție de importanța sistemică, în trepte egale cu 0,5 puncte procentuale (de la 0,5 la sută la 3 la sută), Tabel 3.4.

Tabel 3.4. Calibrarea amortizorului O-SII prin metoda intervalelor de valoare

Interval (<i>bucket</i>)	Limite (min. - max.) (puncte de bază)	Nivelul amortizorului O-SII (% din total expuneri ponderate în funcție de risc)
1	275 - 500	0,5%
2	501 - 1 000	1%
3	1 001 - 1 500	1,5%
4	1 501 - 2 000	2%
5	2 001 - 2 500	2,5%
6	peste 2 500	3%

Notă: Primul interval are ca limită minimă scorul de 275 puncte de bază, de la care băncile sunt desemnate în mod automat ca fiind sistemice, conform metodologiei aprobate de BNR, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială. În cazul în care este identificată o bancă sistemică prin intermediul indicatorilor suplimentari, dar aceasta are scorul dat de indicatorii obligatorii sub pragul de 275 puncte de bază, atunci instituția se va încadra în primul interval.

Sursa: BNR

În cursul anului 2022 au fost aplicate prevederile Recomandării CNSM nr. R/8/2021 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2022, pe bază individuală sau consolidată, după caz, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) calculat pe baza valorii totale a expunerii la risc, fiecărei instituții de credit identificate ca având un caracter sistemic pe baza datelor raportate pentru 30.06.2021, după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Transilvania S.A. (nivel consolidat), (ii) 1,5 la sută pentru Banca Comercială Română S.A. (nivel consolidat), UniCredit Bank S.A. (nivel consolidat), BRD – Groupé Société Générale S.A. (nivel consolidat), (iii) 1 la sută pentru Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat) și (iv) 0,5 la sută pentru CEC Bank S.A. (nivel individual), Alpha Bank România S.A. (nivel individual), OTP Bank România S.A. (nivel consolidat) și Banca de Export-Import a României EXIMBANK S.A. (nivel consolidat).

Cea mai recentă evaluare pe baza datelor disponibile la data de 31 decembrie 2021 a generat rezultate similare celor obținute în evaluarea anterioară. Astfel, analiza a relevat

un număr de 9 bănci sistemice, respectiv: Banca Transilvania S.A., UniCredit Bank S.A., Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupé Société Générale S.A., Raiffeisen Bank S.A., OTP Bank S.A., CEC Bank S.A., Alpha Bank S.A. și Banca de Export-Import a României EXIMBANK S.A. În urma Recomandării CNSM nr. R/5/2022, pentru instituțiile sistemice au fost stabilite cerințele suplimentare de capital, aplicabile începând cu 1 ianuarie 2023 (Tabel 3.5). Dintre cele 9 bănci identificate ca având un caracter sistemic, un număr de 6 instituții sunt filiale ale unor bănci străine din alte state membre (Austria – BCR, Raiffeisen; Italia – UniCredit; Grecia – Alpha Bank; Franța – BRD; Ungaria – OTP Bank) care au calitatea de instituții sistemice în țara de origine⁶⁰, în timp ce un număr de 3 instituții de credit incluse în grupul băncilor sistemice au capital românesc (EXIMBANK și CEC Bank) sau capital majoritar românesc (Banca Transilvania). Amortizorul O-SII aplicabil filialelor băncilor străine a fost stabilit la un nivel care se încadrează în limitele maxime stabilite de cadrul european CRD V, implementate la nivel național. Banca Națională a României a pus în aplicare Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 prin emiterea Ordinului BNR nr. 2/2022⁶¹.

Tabel 3.5. Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2023

Instituția de credit	Scorul conform indicatorilor obligatorii (ghid ABE)	Cerința privind amortizorul O-SII (% din valoarea totală a expunerii la risc)	Nivelul de aplicare a amortizorului O-SII
Banca Transilvania S.A.	1 616	2,0	consolidat
UniCredit Bank S.A.	1 290	1,5	consolidat
Banca Comercială Română S.A.	1 253	1,5	consolidat
BRD – Groupé Société Générale S.A.	1 165	1,5	consolidat
Raiffeisen Bank S.A.	907	1,0	consolidat
OTP Bank Romania S.A.	458	0,5	consolidat
CEC Bank S.A.	433	0,5	individual
Alpha Bank Romania S.A.	351	0,5	individual
Banca de Export-Import a României EXIMBANK S.A.	289	0,5	individual

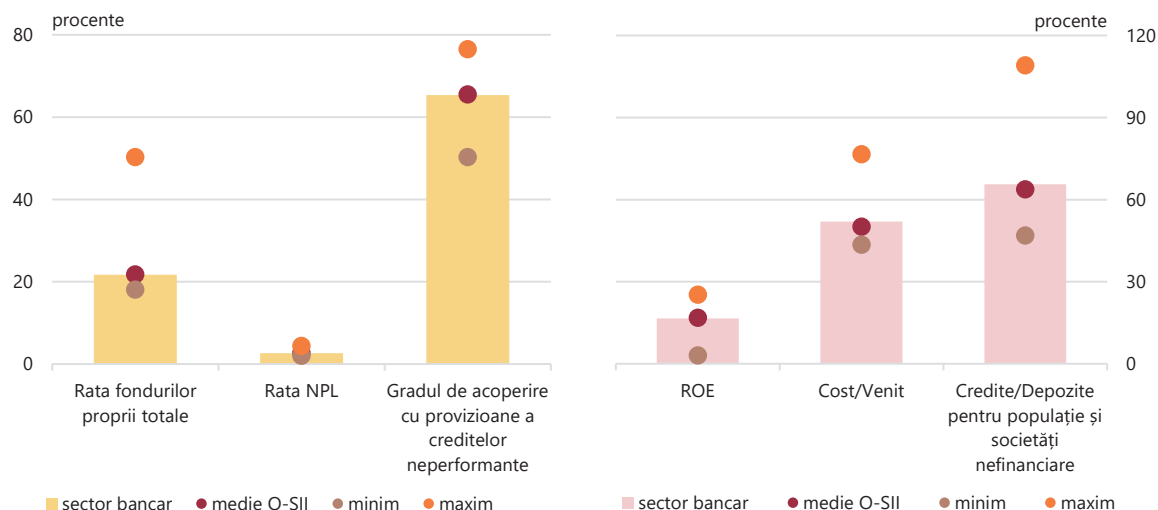
Sursa: CNSM

Grupa instituțiilor de credit având un caracter sistemic are un rol determinant pentru sectorul bancar românesc, reflectat de următorii indicatori: (i) dețin 79,5 la sută din activele bancare la data de 31 decembrie 2021, (ii) asigură o proporție semnificativă a serviciilor financiare către economia reală (78,4 la sută din creditele în stoc; 79,1 la sută din depozitele atrase; 60 la sută din plățile efectuate), (iii) din perspectiva complexității derulează 91 la sută din tranzacțiile cu instrumente financiare derivate pe piețe extrabursiere, plasează 72,1 la sută din activele transfrontaliere și atrag 75,1 la sută din pasivele externe, iar (iv) în privința interconectivității cu celelalte entități care activează în domeniul financiar, furnizează

⁶⁰ Pentru aceste instituții BNR are posibilitatea de a impune un amortizor O-SII, dar nivelul maxim al acestuia este limitat de reglementările europene în vigoare.

⁶¹ Ordinul BNR nr. 2/2022 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022.

Grafic 3.11. Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (dec. 2022)

Sursa: BNR, raportări prudentiale

70,5 la sută din activele intrafinanciare, utilizează 70 la sută din pasivele intrafinanciare și dețin 97,2 la sută din stocul de obligațiuni emise.

Din perspectivă macroprudențială, instituțiile de credit de importanță sistemică au un nivel confortabil al capitalizării, având o medie a ratei fondurilor proprii totale de 21,78 la sută (decembrie 2022, date neauditate), în ușoară scădere de la 23,37 la sută, nivel înregistrat la sfârșitul anului anterior. În ceea ce privește calitatea activelor instituțiilor O-SII, aceasta s-a îmbunătățit pe parcursul ultimului an, similar tendinței observate la nivelul întregului sector bancar. Astfel, rata creditelor neperformante (NPL) a scăzut de la 3,35 la sută la 2,67 la sută, iar gradul de acoperire cu provizioane s-a menținut la un nivel ridicat (circa 66 la sută). Totuși, contextul macroeconomic incert și tendința de majorare a ratelor de dobândă constituie premise pentru deteriorarea pe termen mediu a capacității de rambursare a creditelor de către debitori.

Instituțiile sistemice au înregistrat evoluții pozitive și din perspectiva profitabilității și eficienței, acestea ajungând la o valoare a rentabilității financiare de 16,8 la sută, față de 13,1 la sută în decembrie 2021, și la un raport dintre cheltuielile operaționale și veniturile operaționale de 50,1 la sută, față de 51,8 la sută la finalul anului anterior. Totodată, în privința indicatorului de eficiență a activității, instituțiile de credit cu un caracter sistemic au performat mai bine decât sectorul bancar în ansamblu, pentru care raportul dintre cheltuielile operaționale și veniturile operaționale a fost de 51,9 la sută la decembrie 2022. Situația nu se prezintă, însă, la fel și pentru raportul dintre creditele și depozitele de la populație și societăți nefinanciare, care în cazul instituțiilor O-SII, deși s-a îmbunătățit de la 61,7 la sută până la 63,8 la sută, se menține sub media sectorului (65,6 la sută la finalul anului 2022), ceea ce impune eforturi suplimentare în sensul creșterii gradului de intermediere financiară (Grafic 3.11).

Activitatea de creditare a sectorului privat a continuat în anul 2022 evoluția ascendentă observată după izbucnirea pandemiei COVID-19, fiind susținută de programele guvernamentale de sprijinire a economiei. Totuși, în contextul incertitudinilor de la nivel

Grafic 3.12. Rata de creștere anuală a creditelor și avansurilor acordate populației și societăților nefinanciare de instituțiile de tip O-SII și non-O-SII

Sursa: BNR, raportări prudentiale

macroeconomic și al tensiunilor geopolitice, în a doua jumătate a anului s-a observat o temperare de ritm a creditării, cauzată inclusiv de creșterea costurilor de finanțare pe fondul înăsprirea atât a conduitei politicii monetare, cât și a standardelor de creditare. O contribuție importantă la avansul creditării au avut-o instituțiile de importanță sistemică, care au depășit substanțial rata de creștere anuală a creditului acordat de instituțiile care nu fac parte din categoria băncilor sistemice, atât pe segmentul populației, unde băncile O-SII au înregistrat o creștere anuală de 4,5 la sută, în timp ce instituțiile non-O-SII au consemnat o scădere a soldului creditului de 0,7 la sută la 31 decembrie 2022, cât și în rândul societăților nefinanciare, pentru care creditarea din partea instituțiilor sistemice a crescut cu 22,7 la sută, iar din partea celorlalte instituții de credit cu 9,1 la sută. Aceste evoluții creează premisele continuării procesului de concentrare bancară și accentuării divergențelor între performanța instituțiilor sistemice și a celor non-O-SII (Grafic 3.12).

3.1.3. Amortizorul de capital pentru risc sistemic

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

În scopul prevenirii și atenuării dimensiunii neciclice a riscului sistemic, precum și al atingerii unuia dintre obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale, respectiv de consolidare a rezistenței la șocuri a infrastructurii financiare, autoritățile macroprudențiale dispun de utilizarea amortizorului de capital pentru risc sistemic (SyRB). Acesta reprezintă principalul instrument la dispoziția autorităților desemnate, care poate fi adaptat particularităților naționale pentru a diminua riscurile de natură a amenința stabilitatea sistemului financiar dintr-o anumită jurisdicție. Amortizorul SyRB are rolul de a preveni și atenua riscurile macroprudențiale sau sistemice care nu sunt acoperite de Regulamentul (UE) nr. 575/2013 și de Directiva 2013/36/UE, și anume un risc de perturbare a sistemului financiar care poate să genereze consecințe negative semnificative pentru sistemul financiar și economia reală dintr-un anumit stat membru. Rata amortizorului pentru risc sistemic ar trebui să se aplice tuturor expunerilor sau unui subset de expuneri și tuturor instituțiilor sau unuia ori mai

multor subseturi ale respectivelor instituții, în cazul în care instituțiile prezintă profiluri de risc similare în activitățile lor de afaceri.

Pentru calibrarea amortizorului de capital pentru risc sistemic, CERS recomandă autorităților desemnate 3 seturi de indicatori⁶²:

(i) Indicatori care reflectă caracteristicile structurale ale sectorului bancar

- Contribuția la finanțarea economiei interne, dar și la concentrarea sectorului bancar național;
- Acționariat extern;
- Nivelul ratei creditelor neperformante sau al expunerilor semnificative pe active de nivel II și III.

(ii) Indicatori de propagare și amplificare a șocurilor în cadrul sistemului financiar

- Concentrarea la nivelul expunerilor și al categoriilor de active;
- Nivelul de interconectare și de contagiune financiară;
- Caracterul comun în modelele de afaceri ale instituțiilor de credit.

(iii) Indicatori de risc pentru sectorul bancar, care rezultă din economia reală

- Gradul de deschidere a economiei;
- Indicatori privind riscurile sectoriale provenite din sectorul companiilor nefinanciare, sectorul populației sau din sectorul public.

Odată cu adoptarea noului pachet legislativ CRD V, cadrul de implementare a politicii macroprudențiale a suferit o serie de reconfigurări. Astfel, a fost accentuată flexibilitatea amortizorului SyRB în contracararea riscurilor de natură sistemică, prin posibilitatea de a le raporta direct la expunerile sectoriale. Amendamentele introduse de CRD V accentuează diferența dintre riscurile abordate de amortizorul O-SII și SyRB. Totodată, CRD V stabilește aplicarea valorii cumulate a amortizorului O-SII și a SyRB în cazul băncilor sistemice care fac obiectul implementării unui amortizor pentru risc sistemic. În cazul în care suma dintre rata amortizorului O-SII și rata SyRB este mai mare de 5 la sută, autoritățile naționale competente/desemnate trebuie să solicite aprobarea Comisiei Europene înainte de intrarea în vigoare a măsurii.

Un amendament deosebit de important din perspectiva calibrării instrumentului în scopul atingerii obiectivelor intermediare ale politicii macroprudențiale se referă la introducerea posibilității de aplicare multiplă a amortizorului SyRB pe mai multe categorii de expuneri sau la nivelul expunerilor totale, valoarea amortizorului fiind determinată ca sumă a cerințelor individuale (art. 133 alin. (2) din CRD V):

⁶² [The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector](#)

$$B_{SR} = r_T \cdot E_T + \sum_i r_i \cdot E_i$$

Unde B_{SR} reprezintă valoarea cumulată a amortizorului aplicabilă unei instituții, $r_T \cdot E_T$ reprezintă cerința aplicată la nivelul expunerilor totale (calculată ca produs între rata amortizorului și volumul total al expunerilor), iar $r_i \cdot E_i$ reprezintă cerința aplicată la nivelul unui set/subset de expuneri i (calculată în mod similar cerinței pentru expunerile totale).

Metodologia de aplicare sectorială a amortizorului de capital pentru risc sistemic a fost stabilită la nivel european prin emiterea Ghidului ABE privind subseturile adecvate de expuneri sectoriale cărora autoritățile competente sau desemnate le pot aplica un amortizor de risc sistemic în conformitate cu Articolul 133 alineatul (5) litera (f) din Directiva 2013/36/UE – EBA/GL/2020/13, care statuează aspecte precum modul de implementare, principiile urmărite și categoriile de expuneri eligibile.

Experiența europeană

La sfârșitul anului 2022, un număr de 14 state aplicau sau anunțau aplicarea unei rate a amortizorului pentru risc sistemic mai mare ca zero, printre acestea fiind regăsite Slovenia și Germania care urmau să aplice o rată pozitivă începând cu 1 ianuarie 2023 și respectiv februarie 2023. Mai mult, începând cu anul 2022, modificările aduse cadrului de reglementare CRD au permis introducerea unui amortizor de capital pentru risc sistemic sectorial (sSyRB), astfel încât 5 state au decis diversificarea setului de instrumente macroprudențiale aflat la dispoziția autorității naționale prin optarea pentru un asemenea amortizor (experiența acestor state membre este prezentată în Caseta F).

Pe lângă modificările apărute ca urmare a introducerii unui SyRB sectorial, comparativ cu anul precedent, a mai fost înregistrată o schimbare în privința acestui amortizor, Slovacia apelând la dezactivarea amortizorului SyRB. În Norvegia, autoritatea macroprudențială a decis implementarea unui amortizor SyRB cu creșterea graduală a ratei SyRB (*phase-in*), astfel încât în prima fază (perioada 2021-2022) a fost aplicată o rată diferențiată a SyRB (3 la sută sau 4,5 la sută) în funcție de modelele interne folosite de bănci pentru a-și determina necesarul de capital (abordare standard versus modele interne proprii), urmând ca începând cu anul 2023 să se implementeze o rată unică a amortizorului SyRB de 4,5 la sută pentru toate băncile.

Experiența acumulată până în prezent la nivel european demonstrează un interes crescut al statelor membre pentru utilizarea amortizorului pentru risc sistemic având în vedere gradul ridicat de flexibilitate în implementarea și calibrarea sa. Printre statele membre se observă un grad ridicat de eterogenitate atât în privința ratei (Tabel 3.6), cât și a riscurilor în funcție de care se iau deciziile privind calibrarea acestui amortizor. Totuși, autoritățile naționale utilizează cu prioritate amortizorul de capital pentru risc sistemic în scopul diminuării vulnerabilităților generate de caracteristicile structurale ale sectorului bancar, urmate de riscurile ce provin din economia reală. Această ultimă categorie de risc este invocată de majoritatea țărilor din regiunea Europei Centrale și de Est, având în vedere

faptul că volatilitatea macroeconomică internă mai ridicată sau apariția unor șocuri externe poate avea un impact semnificativ asupra sectoarelor bancare din această regiune.

Tabel 3.6. Aplicarea amortizorului de capital pentru risc sistemic în statele SEE

Stat ce aplică SyRB	Rata SyRB (%) la finalul anului 2019	Rata SyRB (%) la finalul anului 2022	Dinamica ratei SyRB din 2019 până în prezent	Modul de aplicare
Austria	1 – 2	0,5 – 1	↓	Expuneri totale
Belgia	–	9	↑	Sectorial – Expuneri imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative
Bulgaria	3	3	→	Expuneri interne
Croația	1,5 – 3	1,5	↓	Expuneri totale
Cehia	1 – 3	–	↓	Expuneri totale
	1 – 3	1 – 3	→	Expuneri totale
Danemarca	3	3	→	Expuneri interne (Insulele Feroe)
Estonia	1	–	↓	Expuneri interne
Finlanda	1 – 3	0	↓	Expuneri totale
Germania	–	2	↑	Sectorial – Expuneri garantate cu proprietăți imobiliare
Ungaria	0	0	↓	Expuneri interne
Islanda	3	3	→	Expuneri interne
			↓	Sectorial – Expuneri față de persoane fizice garantate cu proprietăți rezidențiale și expuneri față de persoane juridice garantate cu proprietăți imobiliare comerciale
Liechtenstein	2,5	1	↓	
Lituania	–	2	↑	Sectorial – Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale
Țările de Jos	3	0	↓	Expuneri totale
Norvegia	2 – 5	4,5	↑	Expuneri interne
Polonia	3	–	↓	Expuneri interne
România	0 – 2	0 – 2	→	Expuneri totale
Slovacia	1	–	↓	Expuneri interne
			↑	Sectorial – Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale sau Alte expuneri față de persoane fizice
Slovenia	–	1 sau 0,5	↑	
Suedia	3	3	→	Expuneri totale

Sursa: CERS, prelucrare BNR

Din punctul de vedere al modului de implementare, dintre cele 17 state care au activat SyRB, șapte îl aplică asupra expunerilor totale, cinci asupra expunerilor interne, iar celelalte cinci asupra expunerilor de tip sectorial. Un singur stat, Danemarca, aplică diferențiat SyRB în funcție de expuneri, băncile din cadrul regiunii autonome Insulele Feroe aplică o rată a SyRB de 3 la sută asupra expunerilor interne, în timp ce în restul statului sunt impuse rate cuprinse între 1 la sută și 3 la sută asupra expunerilor totale. De menționat că tuturor instituțiilor din Danemarca cu expuneri în Insulele Feroe mai mari de 200 milioane de DKK le este solicitat să aplice prin reciprocitate această măsură.

Caseta F. Experiența UE cu privire la amortizorul pentru risc sistemic aplicat sectorial (sSyRB)

În urma modificărilor cadrului de reglementare CRD V, multe state membre au decis implementarea unui amortizor de risc sistemic sectorial. Autoritățile macroprudențiale pot, în baza noilor prevederi, să abordeze riscuri sistemice multiple, intervenite concomitent pe paliere diferite ale sistemului financiar, prin posibilitatea de aplicare multiplă a amortizorului SyRB, pe mai multe categorii de expuneri sau la nivelul expunerilor totale, valoarea amortizorului fiind determinată ca sumă a cerințelor individuale (art. 133 alin. (2) din CRD V).

În acest context, până la sfârșitul lunii februarie 2023 a fost adoptată decizia de implementare a unui amortizor pentru risc sistemic sectorial de către cinci state membre (Tabel F.1). Un exemplu în acest sens este dat de autoritatea desemnată din Lituania, care a decis implementarea unui amortizor sectorial pentru risc sistemic (sSyRB) de 2 la sută aplicabil tuturor expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative, începând cu data de 1 iulie 2022. Un alt stat care abordează în aceeași manieră riscurile în creștere de pe piețele imobiliare este Belgia. Astfel, Banca Națională a Belgiei a dispus implementarea unui sSyRB cu o rată de 9 la sută aplicată expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative, începând cu data de 1 mai 2022, cu scopul de a atenua riscurile provenite din expunerile băncilor către sectorul imobiliar rezidențial. Nivelul ridicat al ratei amortizorului sectorial este explicat de faptul că instrumentul de politică macroprudențială are rolul de a înlocui o altă măsură, mai strictă, implementată în baza art. 458 din CRR, care expirase la 30 aprilie 2022. Totodată, începând cu 1 mai 2022, Liechtenstein a introdus un sSyRB de 1 la sută, ce are în vedere toate expunerile față de persoane fizice și juridice garantate cu proprietăți rezidențiale, respectiv comerciale. Alte exemple de state europene, care au adoptat până în prezent decizia de implementare a unui sSyRB, sunt Slovenia (sSyRB de 1 la sută pentru toate expunerile față de persoane fizice garantate cu proprietăți rezidențiale, respectiv de 0,5 la sută pentru toate expunerile față de persoane fizice mai puțin cele menționate anterior; măsură ce este aplicată începând cu 1 ianuarie 2023) și Germania (sSyRB de 2 la sută începând cu 1 februarie 2023).

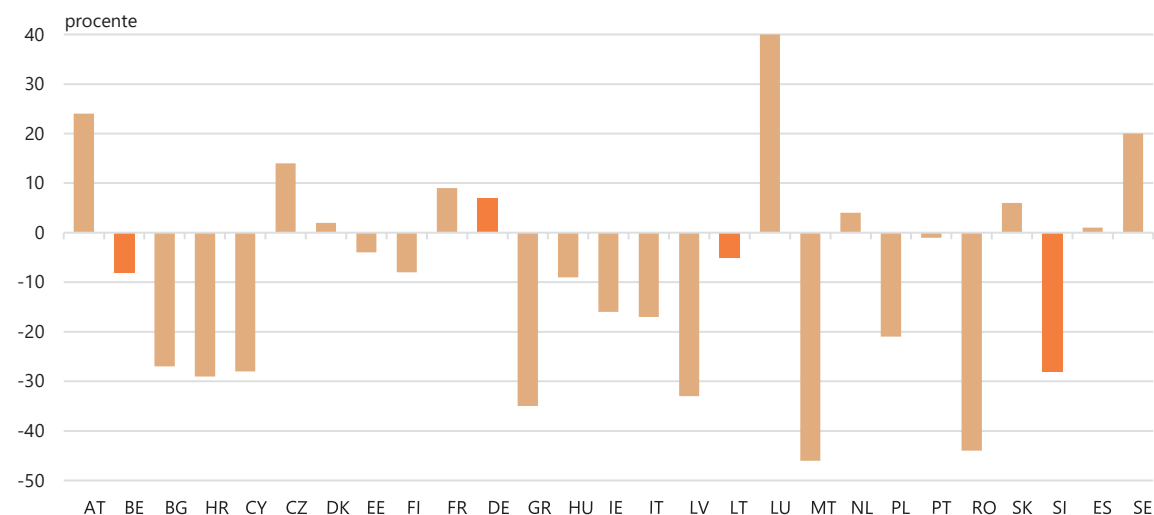
Tabel F.1. Principalele aspecte privind calibrarea sSyRB – februarie 2023

Țară	Rata sSyRB (%)	Modul de aplicare	Motivul aplicării	Indicatori utilizați în calibrare
Belgia	9	Expuneri imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	Vulnerabilitățile asociate expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	Indicatorii principali sunt: prețul imobilelor rezidențiale (inclusiv indicatori aferenți evaluării prețului), gradul de îndatorare a gospodăriilor, rata de creștere a creditului ipotecar, indicatori aferenți standardului de creditare (LTV, DSTI, maturitatea creditelor ipotecare, marja de dobândă practică de bănci)
Germania	2	Expuneri garantate cu proprietăți imobiliare	Vulnerabilități asociate expunerilor garantate cu proprietăți imobiliare rezidențiale	O serie de indicatori printre care dinamica supraevaluării bunurilor imobiliare rezidențiale, dinamica creșterii prețurilor imobilelor, rata de creștere a creditării ipotecare, îndatorarea gospodăriilor
Liechtenstein	1	Expuneri față de persoane fizice garantate cu proprietăți rezidențiale și expuneri față de persoane juridice garantate cu proprietăți imobiliare comerciale	Vulnerabilități asociate pieței imobiliare, atât rezidențiale, cât și comerciale	O serie de indicatori printre care volumul creditelor ipotecare, rata de creștere a creditelor ipotecare, îndatorarea gospodăriilor, dinamica prețurilor proprietăților imobiliare rezidențiale, evoluția activității de construire a imobilelor
Lituania	2	Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale	Vulnerabilitățile asociate pieței imobiliare, creditele ipotecare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	O serie de indicatori aferenți: 1) caracteristicilor structurale ale sectorului bancar, 2) sistemului financiar, 3) unor sectoare specifice economiei reale ce ar afecta sectorul bancar
Slovenia	1 sau 0,5	Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale sau Alte expuneri față de persoane fizice	Vulnerabilitățile asociate pieței imobiliare rezidențiale	O serie de indicatori printre care dinamica supraevaluării bunurilor imobiliare rezidențiale, dinamica creșterii prețurilor imobilelor, rata de creștere a creditării ipotecare, îndatorarea gospodăriilor, raportul dintre prețurile imobilelor și venitul disponibil, dinamica expunerilor băncilor față de piața imobiliară, distribuția LTV pentru creditele ipotecare noi

Sursa: CERS

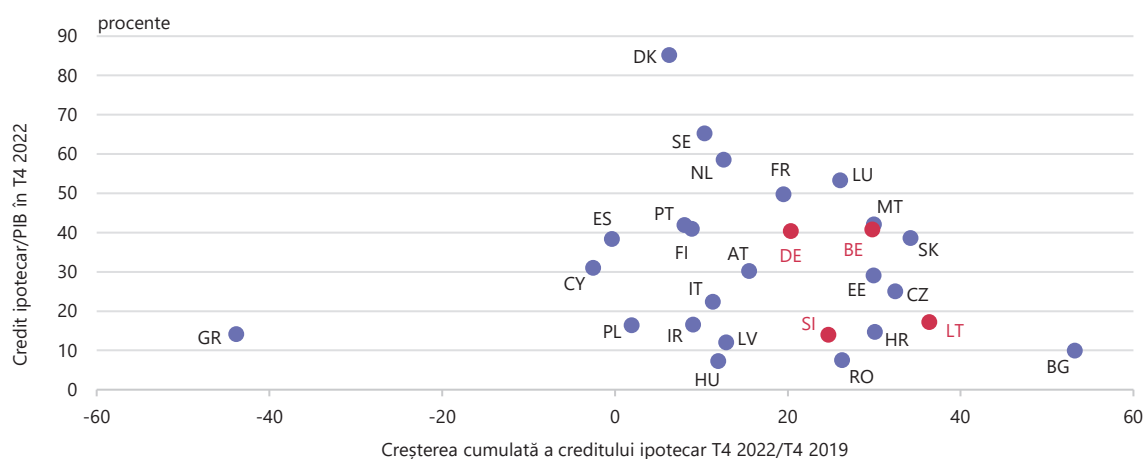
Trebuie menționat că în aceste cazuri nu este aplicată și o rată SyRB pentru expunerile totale. Dacă în cazul Germaniei, Belgiei și Lituaniei, amortizorul SyRB a fost introdus pentru prima dată, în cazul statului Liechtenstein, rata pentru SyRB sectorial a fost introdusă în locul unei rate SyRB aplicabile tuturor expunerilor.

Grafic F.1. Gradul de supra/subapreciere a pieței imobiliare în trimestrul III 2022

Sursa: BCE

Grafic F.2. Creditarea ipotecară în UE

Notă: Țările marcate cu roșu sunt cele care au implementat un SyRB sectorial.

Sursa: CERS, BNR, calcule BNR

În toate aceste cazuri, scopul amortizorului este de a spori reziliența sectorului bancar la anumite riscuri sistemice ce ar putea proveni din piețele imobiliare. Potrivit evaluărilor BCE, gradul de supra/subapreciere a pieței imobiliare indică diferențe între statele

membre (Grafic F.1). Vulnerabilitățile din sectorul imobiliar, respectiv posibilele scăderi severe ale prețurilor activelor imobiliare, ulterioare fazelor de boom din perioadele de expansiune, pot avea un impact substanțial asupra pozițiilor de solvabilitate ale instituțiilor de credit, generând un risc serios pentru sistemul financiar și economia reală.

O parte dintre cei mai importanți indicatori utilizați în determinarea existenței unui potențial risc asociat pieței imobiliare este reprezentată de ponderea creditului ipotecar în PIB și rata de creștere a creditării ipotecare (Grafic F.2). La nivelul UE, se poate observa că dintre statele ce au implementat SyRB sectorial, atât Germania, cât și Belgia au o pondere de peste 40 la sută a creditului ipotecar în PIB și o creștere cumulată a creditării ipotecare în ultimii trei ani de aproximativ 21 la sută, respectiv 30 la sută. Totodată, Slovenia, deși înregistrează o pondere a creditului ipotecar în PIB relativ redusă, comparativ cu celelalte țări, și o creștere cumulată a creditării ipotecare în ultimii trei ani de aproximativ 25 la sută, a decis introducerea unui amortizor sectorial bazându-se pe alți indicatori (prezentați în Tabelul F.1) cu scopul de a contracara eventualele vulnerabilități apărute în urma relaxării parțiale a cerințelor privind DSTI.

Implementarea în România

În cazul României⁶³, amortizorul SyRB, în forma actuală, se aplică începând cu 30 iunie 2018, în baza recomandărilor CNSM, având un dublu rol: (i) asigurarea unei administrări adecvate a riscului de credit din perspectivă macroprudențială și (ii) menținerea stabilității financiare, în contextul tensionării echilibrelor macroeconomice interne și al incertitudinilor regionale și mondiale cu potențial de a persista.

Din punctul de vedere al metodologiei de calibrare, cerința de capital aferentă amortizorului se determină pe baza ratei creditelor neperformante și a gradului de acoperire cu provizioane. Astfel, în funcție de media înregistrată de cei doi indicatori pentru o perioadă de 12 luni anterioare aplicării, amortizorul SyRB este stabilit la 0 la sută, 1 la sută sau 2 la sută. Încadrarea pentru fiecare dintre aceste rate ale amortizorului se face prin raportare la pragurile de referință stabilite (Tabel 3.7).

Tabel 3.7. Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic

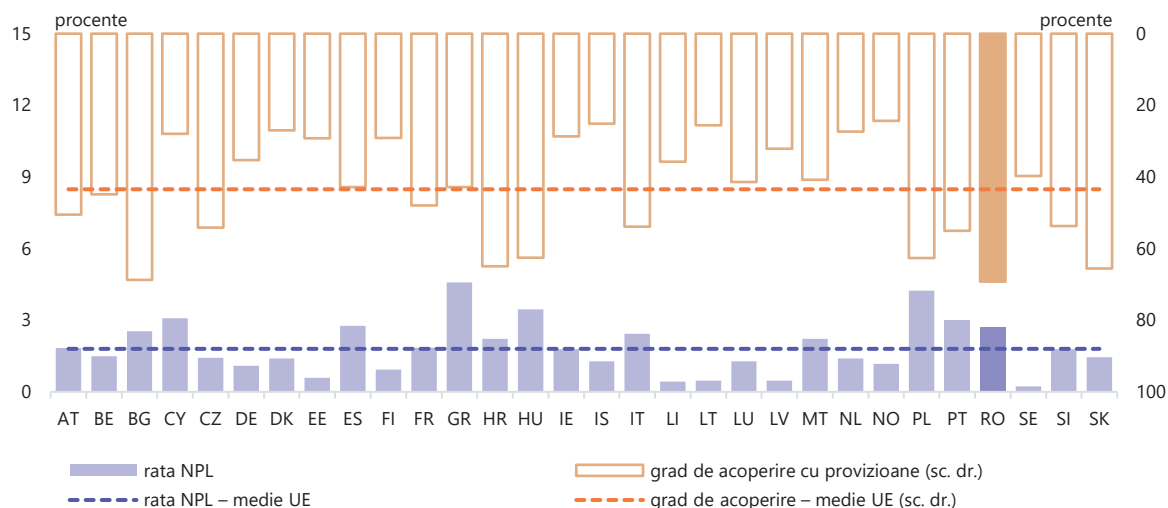
Rata creditelor neperformante	Gradul de acoperire cu provizioane	Rata amortizor ⁶⁴
<5%	>55%	0
>5%	>55%	1
<5%	<55%	1
>5%	<55%	2

Sursa: CNSM

⁶³ Recomandarea CNSM nr. 9/2017 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic în România

⁶⁴ Ratele amortizorului se aplică asupra expunerilor totale ale instituției de credit, calculate la cel mai înalt nivel de consolidare.

Grafic 3.13. Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul UE (decembrie 2022)

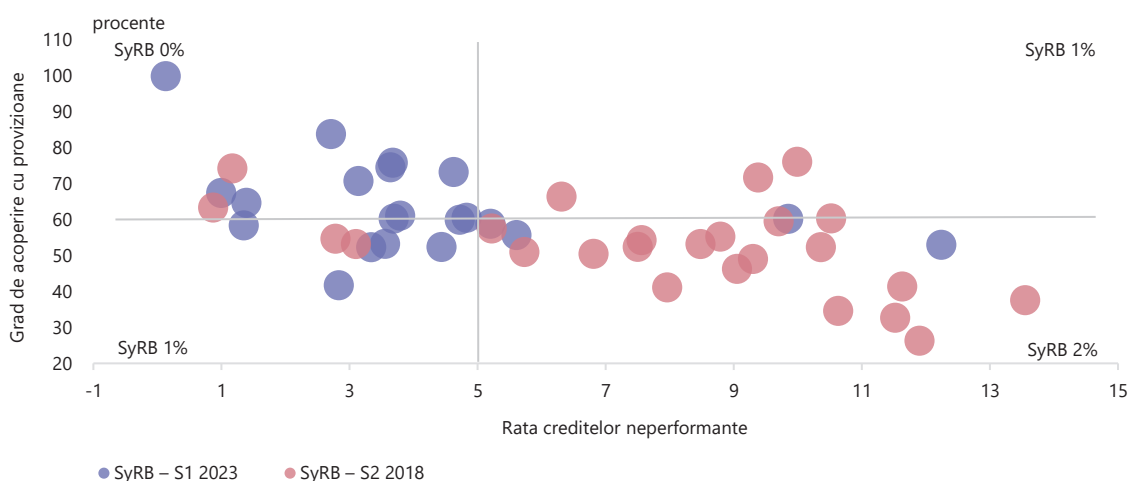

Sursa: ABE

Totodată, conform recomandărilor CNSM, Banca Națională a României reevaluează semestrial nivelul amortizorului de capital pentru risc sistemic.

În pofida eforturilor susținute ale instituțiilor de credit în procesul de curățare a bilanțurilor și a dinamicii pozitive a ratei NPL, România încă se situează peste nivelul mediu înregistrat pe ansamblul Uniunii Europene (Grafic 3.13). În schimb, se poziționează în topul țărilor din UE în privința gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante. În decembrie 2022, gradul de acoperire cu provizioane a ajuns la 69,2 la sută (conform datelor ABE care utilizează un eșantion restrâns de bănci pentru România), cu mult peste valoarea medie la nivelul UE, unde gradul de acoperire cu provizioane se plasează la 43,4 la sută.

Grafic 3.14. Situația instituțiilor de credit din perspectiva celor doi indicatori în funcție de care se determină rata SyRB

Sursa: BNR

Distribuția instituțiilor de credit în funcție de rata SyRB indică, de asemenea, o îmbunătățire în cursul anului 2022, fiind observată o migrare a acestora către categorii cu rate mai mici ale amortizorului. Totuși, trebuie menționat faptul că, deși evoluția de la nivelul întregului sector bancar este una pozitivă, în direcția scăderii ratei creditelor neperformante și a creșterii gradului de acoperire cu provizioane, atunci când privim situația la nivel individual, se poate observa că încă mai există spațiu pentru realizarea de demersuri în procesul de curățare a bilanțurilor instituțiilor de credit. Astfel, în prima jumătate a anului 2023, o singură instituție de credit aplică rata maximă a amortizorului, de 2 la sută. Se observă, totodată, comparativ cu ratele aplicate în al doilea semestru din 2018 (moment în care s-a introdus pentru prima dată SyRB), o migrare a numărului instituțiilor de credit de la o rată a amortizorului SyRB de 2 la sută spre o rată de 0 la sută. Astfel, numărul instituțiilor ce aplică o rată de 0 la sută, a crescut de la 2, în al doilea semestru din anul 2018, până la 13, în primul semestru din 2023 (Grafic 3.14).

3.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare

Analizele descrise în continuare au rolul de a sprijini aplicarea politicii macroprudențiale, referindu-se la instrumente pentru care inițiatorul măsurii poate fi o altă entitate macroprudențială națională (de exemplu, reciprocitatea în cazul măsurilor macroprudențiale) sau la informații cu caracter prospectiv, care pot orienta deciziile CNSM pentru perioada următoare.

3.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre

Sistemul financiar european caracterizat de interdependența sistemelor financiare naționale, prin liberalizarea fluxurilor de capital și circulația liberă a bunurilor și serviciilor, a condus la transmiterea mai rapidă a efectelor politicilor economice. Gradul ridicat de interconectare poate comporta riscuri la adresa stabilității financiare prin intensificarea fenomenului de contagiune financiară. Astfel, având în vedere contracararea riscurilor care pot veni din partea măsurilor macroprudențiale adoptate în anumite state membre, respectiv riscul de externalizări transfrontaliere sau arbitrajul de reglementare, conceptul de reciprocitate voluntară a fost încorporat în cadrul normelor de politică macroprudențială din Uniunea Europeană. Mai mult, scopul acestui concept este de a asigura condiții concurențiale echitabile (*level playing field*) în domeniul macroprudențial.

În acest sens, Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis Recomandarea CERS/2015/02 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri. Cadrul de reciprocitate voluntară

se bazează pe principiul potrivit căruia autoritățile naționale pot trimite Comitetului European pentru Risc Sistemic o solicitare de aplicare a măsurilor macroprudențiale și de către celelalte state membre ale UE. În urma acestei solicitări, CERS poate recomanda autorităților macroprudențiale desemnate din statele membre recunoașterea măsurilor adoptate. În Recomandarea CERS/2015/2 este prevăzut principiul de minimis în baza căruia autoritățile naționale pot acorda derogări instituțiilor financiare din aria lor jurisdicțională de la aplicarea anumitor măsuri macroprudențiale în situația în care acestea au expunerile eligibile nesemnificative față de statul care activează măsura. De asemenea, pot fi exceptate de la impunerea măsurii și instituțiile financiare individuale dacă nu au expuneri semnificative față de riscul macroprudențial identificat. În situația aplicării acestui principiu, autoritățile naționale desemnate sunt obligate să monitorizeze expunerile viitoare, din perspectiva arbitrajului de reglementare și a materializării de pierderi, aplicând un tratament prudențial expunerilor cu risc similar.

La sfârșitul anului 2022, lista măsurilor în vigoare recomandate de CERS statelor membre pentru reciprocitate era alcătuită din 7 măsuri (Tabel 3.8).

Tabel 3.8. Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02

Țara	Măsura	Prag de materialitate	Țări care au acordat reciprocitate
Germania	Impunerea unui amortizor pentru risc sistemic (SyRB) de 2 la sută expunerilor către persoanele fizice și juridice care au drept garanție un imobil rezidențial situat în Germania, tuturor instituțiilor de credit care utilizează abordarea bazată pe ratinguri interne (IRB), cât și celor standard	• 10 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	Până la finalul anului 2022 niciun stat membru SEE nu a acordat reciprocitate măsurii macroprudențiale
Belgia	Impunerea unui amortizor pentru risc sistemic sectorial (SyRB) de 9 la sută tuturor instituțiilor de credit care utilizează abordarea bazată pe ratinguri interne (IRB), aplicabil expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative situate în Belgia	• 2 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	Franța
Lituania	Introducerea unui amortizor pentru riscul sistemic sectorial (SyRB) de 2 la sută aplicat tuturor expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	• 50 milioane euro, pentru valoarea expunerilor provenite din credite acordate debitorilor din Lituania	Belgia și Suedia
Țările de Jos	Aplicarea unei limite inferioare a ponderii de risc de 12 la sută expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu ipotezi rezidențiale localizate în Țările de Jos celor care au un LTV mai mic de 55 la sută. Pentru restul expunerilor cu un LTV mai mare de 55 la sută se aplică o pondere minimă de risc în valoare de 45 la sută	• 5 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	Belgia

Țara	Măsura	Prag de materialitate	Țări care au acordat reciprocitate
Franța	Restrângerea la 5 la sută din capitalul eligibil a limitei pentru expuneri mari în cazul expunerilor față de societăți nefinanciare mari, foarte îndatorate, cu sediul social în Franța. Măsura se aplică instituțiilor globale de importanță sistemică (G-SII) și altor instituții de importanță sistemică (O-SII), la cel mai înalt nivel de consolidare a perimetrului prudențial	• 2 miliarde euro pentru expunerile inițiale totale ale G-SII și O-SII autorizate la nivel național • 300 milioane euro, aplicabil G-SII și O-SII, pentru expunerile ce îndeplinesc anumite condiții • un prag de 5 la sută din capitalul eligibil al G-SII sau O-SII pentru expunerile identificate în măsură	Belgia, Danemarca, Irlanda, Lituania, Norvegia, Suedia și Regatul Unit
Luxemburg	Limite obligatorii pentru creditele ipotecare noi, acordate în scopul achiziționării unor imobile rezidențiale situate în Luxemburg, cu limitarea raportului dintre valoarea creditului imobiliar și garanții (LTV) diferențiat astfel: (i) o limită a LTV de 100 la sută pentru cumpărătorii care achiziționează pentru prima dată o locuință; (ii) o limită a LTV de 90 la sută pentru debitorii care nu se încadrează în categoria expusă anterior, dar locuința pe care o vor achiziționa devine domiciliu; (iii) o limită a LTV de 80 la sută pentru alte credite ipotecare (inclusiv segmentul <i>buy-to-let</i>)	• 350 milioane euro (1 la sută din totalul pieței imobiliare luxemburgeze) • 35 milioane euro (pragul de semnificație specific instituției pentru totalul împrumuturilor ipotecare transfrontaliere acordate Luxemburgului)	Belgia, Franța, Germania, Norvegia și Portugalia
Norvegia	(1) o rată a amortizorului pentru risc sistemic de 4,5 la sută pentru expunerile din Norvegia; (2) o limită inferioară de 20 la sută a ponderii de risc aplicate expunerilor imobiliare rezidențiale din Norvegia tuturor instituțiilor de credit autorizate care utilizează abordarea bazată pe ratinguri interne (IRB); (3) o limită inferioară de 35 la sută a ponderii de risc aplicate expunerilor imobiliare comerciale din Norvegia tuturor instituțiilor de credit autorizate care utilizează abordarea bazată pe ratinguri interne (IRB)	(1) 32 miliarde coroane norvegiene (2) 32,3 miliarde coroane norvegiene (3) 7,6 miliarde coroane norvegiene	(1) Belgia, Franța și Portugalia (2) Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța și Suedia (3) Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța și Suedia

Sursa: CERS

La nivel național, în anul 2022 CNSM a evaluat măsurile adoptate de Țările de Jos, Lituania, Belgia și Germania în vederea aplicării reciprocității prin recunoaștere voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate în aceste state (celelalte măsuri prezentate în Tabelul 3.8. au fost discutate în anii precedenți)⁶⁵.

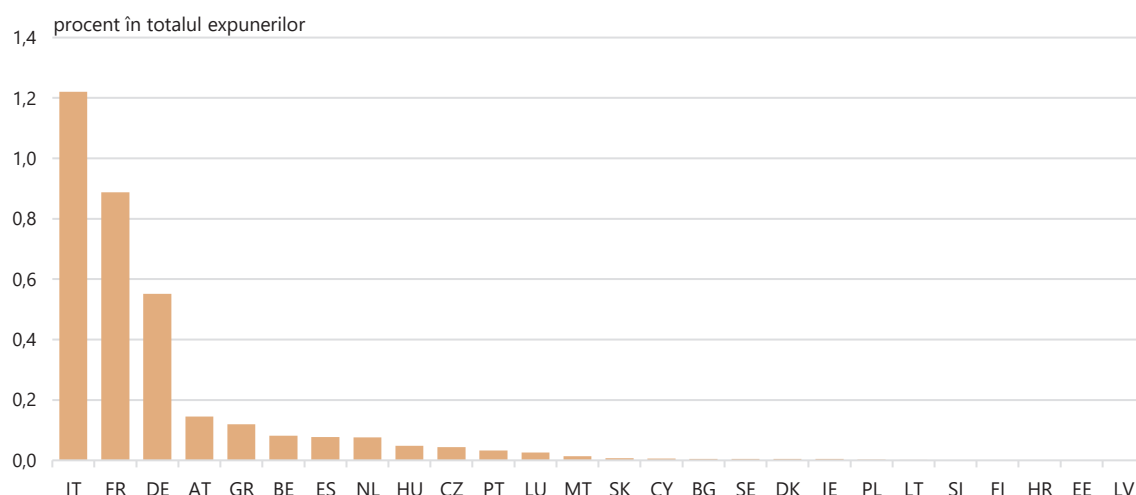
În ședința CNSM din data de 31 martie 2022 a fost emisă Decizia CNSM nr. D/2/2022 potrivit căreia măsurile adoptate de Țările de Jos și Lituania nu sunt aplicate prin reciprocitate la nivel național. Măsura Țărilor de Jos se referă la introducerea, în cazul băncilor care utilizează o abordare bazată pe modele interne de rating, a unei limite inferioare a ponderii de risc aplicate expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu ipotecă rezidențiale localizate în Țările de Jos. Ponderea medie minimă de risc de 12 la sută este aplicată expunerilor cu un LTV mai mic de 55 la sută. Pentru restul expunerilor cu un LTV mai mare de 55 la sută se aplică o pondere minimă de risc de 45 la sută. De la această măsură sunt exceptate creditele garantate de Sistemul Național de Garantare Ipotecară din Țările de Jos. Având în vedere datele de la 31 decembrie 2021, pe baza cărora a fost luată decizia, respectiv faptul că expunerea sectorului bancar autohton față de Țările de Jos a fost de 56,5 milioane euro, cu mult sub pragul de materialitate al măsurii de 5 miliarde euro, și că în România un număr mic de bănci folosesc abordarea IRB, expunerea relevantă pentru această măsură fiind nesemnificativă, nu s-a impus aplicarea reciprocității. În cazul măsurii Lituaniei, aceasta se referă la implementarea unui amortizor pentru risc sistemic sectorial de 2 la sută aplicat tuturor expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative. Pragul de materialitate asociat măsurii este în valoare de 50 milioane euro reprezentând expuneri provenite din credite acordate gospodăriilor cu garanții imobiliare rezidențiale situate în Lituania. La 31 decembrie 2021 expunerea totală a băncilor din România însuma 15 418 euro, reprezentând 0,03 la sută din pragul de materialitate sugerat, astfel că nu se impunea aplicarea măsurii de reciprocitate în acest caz.

Cu ocazia ședinței CNSM din 28 iunie 2022 s-a emis Decizia CNSM nr. D/4/2022 de neacordare a reciprocității voluntare pentru măsura macroprudențială adoptată în Belgia, care constă în: introducerea unui amortizor pentru risc sistemic sectorial (sSyRB) cu o rată de 9 la sută pentru expunerile imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative situate în Belgia. Măsura se aplică tuturor instituțiilor de credit ce utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating pentru calcularea cerințelor de capital reglementat, iar pragul maxim de materialitate era de 2 miliarde euro la nivel de instituție. Conform datelor din martie 2022, pe baza cărora a fost fundamentată decizia, expunerea totală față de Belgia era de 59,9 milioane euro, în vreme ce expunerile gospodăriilor garantate cu bunuri imobiliare înregistrau 1,4 milioane euro, cu mult sub pragul de materialitate pentru aplicarea prin reciprocitate a măsurii.

Măsura autorităților macroprudențiale din Germania de a introduce un amortizor pentru riscul sistemic (SyRB) de 2 la sută, aplicat tuturor expunerilor către persoanele fizice și juridice care au drept garanție un imobil rezidențial situat în Germania, a fost supusă analizei și

⁶⁵ A se vedea secțiunile dedicate măsurilor de reciprocitate din *Rapoartele anuale* ale CNSM din anii precedenți, precum și secțiunea specifică a site-ului CNSM. [Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02 în intervalul 2017-2022 | Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială \(cnsmro.ro\)](#)

Grafic 3.15. Ponderea expunerilor sectorului bancar românesc către statele membre ale UE

Sursa: Raportările aferente bilanțului monetar, BNR

deciziei membrilor Consiliului general al CNSM în ședința din data de 20 octombrie. Astfel, prin decizia CNSM nr. D/6/2022 nu s-a recunoscut prin reciprocitate voluntară această măsură, întrucât expunerile garantate cu un imobil rezidențial către persoanele fizice și juridice germane, cele vizate de această măsură, au atins valoarea de 7,4 milioane euro, pragul de materialitate fiind stabilit de către autoritățile germane la 10 miliarde euro la nivel de instituție.

Analizând expunerile totale⁶⁶ ale instituțiilor de credit persoane juridice române, conform datelor din bilanțul monetar la 31 decembrie 2022, acestea înregistrau valoarea de 537,8 miliarde lei (108,7 miliarde euro). Dintre aceste expuneri, cele naționale reprezentau 96,64 la sută, iar din rândul celor europene, cele mai importante se regăsesc către Italia, Franța, Germania și Austria (Grafic 3.15). Astfel, se poate remarca probabilitatea redusă de manifestare a riscului de contagiune financiară din alte state membre asupra sectorului bancar românesc prin prisma canalului creditelor externe. CNSM va monitoriza periodic expunerile către aceste state și va adopta măsurile necesare în cazul în care devin semnificative.

3.2.2. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital

Date fiind interacțiunile transfrontaliere ale sistemului financiar românesc cu sistemele financiare din alte state, conform cadrului european care presupune coordonarea la nivel comunitar între statele membre privind adoptarea deciziilor macroprudențiale pentru asigurarea unei abordări uniforme la nivelul UE, CNSM ia în considerare în fundamentarea politicii sale și măsurile adoptate de alte state, alături de riscurile generate de expunerile externe. În cazul amortizorului anticiclic de capital, pe lângă stabilirea trimestrială a ratei amortizorului aferent expunerilor interne, CNSM poate adopta recomandări privind

⁶⁶ Către sectorul real și cel financiar.

recunoașterea prin reciprocitate voluntară a măsurilor adoptate de alte state membre sau poate să stabilească o rată a amortizorului anticiclic pentru expunerile față de o țară terță. Mai multe detalii privind mecanismul european de determinare a amortizorului anticiclic de capital specific instituției și a procedurilor referitoare la implementarea unei rate a amortizorului anticiclic de capital pentru expunerile față de țările terțe se regăsesc în Secțiunea 3.2.2.2 a *Raportului anual* al CNSM pentru anul 2021.

Evaluările elaborate de BNR pe baza datelor disponibile aferente finalului anului 2021, ca urmare a Recomandării CNSM nr. 2/14.06.2017⁶⁷, au fost discutate în ședința CNSM din 28 iunie 2022, în urma analizării informațiilor prezentate fiind adoptată Decizia CNSM nr. 5/2022, potrivit căreia nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Un element de noutate din perspectiva analizelor derulate l-a constituit includerea datelor furnizate de Banca Națională a Moldovei în baza Acordului de cooperare încheiat în anul 2021 între băncile centrale din România și Republica Moldova, acord ce conține prevederi care să asigure un schimb de informații între cele două țări în vederea monitorizării evoluției expunerilor provenite din activitatea filialelor și sucursalelor deschise în țara vecină.

Sectorul bancar românesc s-a menținut predominant orientat către finanțarea economiei naționale, expunerile externe sub forma creditelor acordate sectorului real având în continuare o importanță redusă, concluzia fiind susținută atât de rezultatele aplicării metodologiei standard⁶⁸, cât și de cele ale utilizării metodologiei alternative. Mai mult, expunerile către țările terțe au o semnificație marginală pentru sectorul bancar românesc, de sub 1 la sută din expunerile inițiale și ponderate la risc, respectiv de 1,23 la sută pentru expunerile neperformante (Tabel 3.9).

Tabel 3.9. Expunerile către sectorul real din țările terțe potrivit metodologiei standard (% din total)

C 09	Decembrie 2021	Expuneri inițiale	Expuneri neperformante	Expuneri ajustate la risc
Total țări terțe		0,83%	1,23%	0,75%
Top 3 expuneri ale țărilor terțe		Moldova: 0,47%	Moldova: 1,21%	Moldova: 0,63%
		Elveția: 0,31%	Elveția: 0,01%	SUA: 0,09%
		Guernsey ⁶⁹ : 0,05%	SUA: 0,01%	Marea Britanie: 0,04%

⁶⁷ Prin aceasta se recomandă ca Banca Națională a României să evalueze periodic țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, urmând a propune măsurile care se impun dacă expunerile către statele respective devin semnificative.

⁶⁸ Procedura utilizată de BNR pentru identificarea țărilor terțe semnificative pornește de la metodologia folosită de CERS pentru stabilirea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar european în ansamblu (descrisă în Decizia CERS/2015/3 privind evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sistemul bancar al Uniunii în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital), care a fost completată prin includerea unor indicatori suplimentari.

⁶⁹ Expunerea provine din credite retail și credite corporate acordate de două bănci.

– continuare –

C 09	Expuneri inițiale	Expuneri neperformante	Expuneri ajustate la risc
Iunie 2021			
Total țări terțe	0,92%	1,19%	0,72%
Top 3 expuneri ale țărilor terțe	Moldova: 0,53%	Moldova: 1,17%	Moldova: 0,56%
	Elveția: 0,33%	Elveția: 0,015%	SUA: 0,09%
	Marea Britanie: 0,06%	Turcia: 0,005%	Marea Britanie: 0,06%

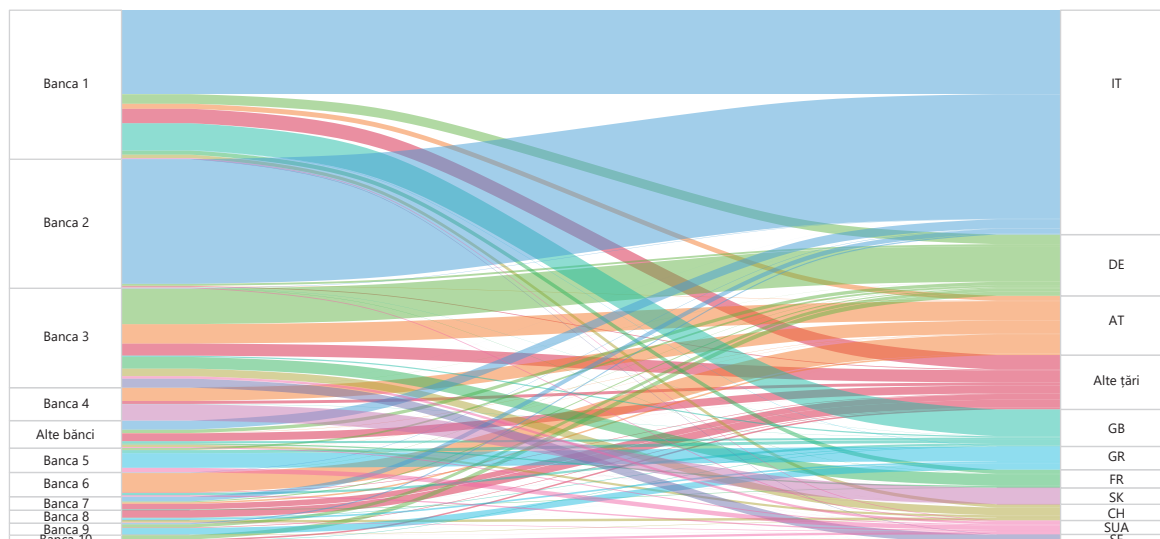
Sursa: COREP, calculele BNR

Țara cu care băncile românești au consemnat cele mai importante legături este Republica Moldova, pentru toate cele trei categorii de expuneri vizate, conform metodologiei standard. Este de notat că marea majoritate a expunerilor către această țară apar în mod indirect, prin intermediul creditelor acordate de filialele și sucursalele pe care grupurile bancare românești le dețin în Republica Moldova. Deși pragul minim de 1 la sută a fost depășit în două perioade din 2021 pentru expunerile provenite din credite aflate în stare de nerambursare, disponibilitatea datelor nu permite confirmarea expunerii semnificative în opt trimestre consecutive, conform procedurilor interne de lucru ale BNR. În plus, utilizând datele transmise de către BNM nu se confirmă depășirea pragului de 1 la sută a expunerilor totale ale sectorului bancar românesc, indicând anumite diferențe în abordările de risc ale grupurilor autohtone și ale băncilor din Republica Moldova. Alte două țări terțe cu o ușoară însemnătate pentru băncile din România sunt Elveția, mai ales pentru expunerile inițiale, și Statele Unite ale Americii, în special din cauza expunerilor ponderate la risc.

Pe lângă abordarea CERS, procedura dezvoltată la nivel național include o serie de indicatori adiționali și surse de date alternative pentru asigurarea robusteții rezultatelor și pentru a avea o imagine cât mai cuprinzătoare asupra expunerilor transfrontaliere. De exemplu, datele aferente raportării specifice bilanțului monetar al instituțiilor de credit reprezintă o sursă importantă de date pentru expunerile directe, la nivel individual ale băncilor românești, aducând informații adiționale cu privire la legăturile sectorului bancar românesc cu alte state, în ceea ce privește atât finanțarea sectorului real, cât și relațiile cu sectoarele financiare sau guvernamentale, principalul avantaj fiind dat de faptul că nu există o limită în funcție de care se raportează expunerile externe⁷⁰. Raportările aferente finalului anului 2021 indică o pondere dominantă a creditului intern în structura portofoliului sectorului bancar românesc (de 93,6 la sută). Distribuția creditului extern al băncilor românești indică faptul că cele mai importante expuneri externe sunt orientate către statele membre ale UE (86 la sută), precum Italia, Germania, Austria, Grecia, Franța, Slovacia și Suedia. Statele extracomunitare cu expunerile cele mai însemnate sunt Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Elveția, însă fiecare sub nivelul de 0,5 la sută din total credite (Grafic 3.16). Mai mult, raportările bilanțului monetar nu înregistrează niciun credit direct acordat sectorului real din țări terțe.

⁷⁰ Spre deosebire de metodologia CERS care folosește date din formularele COREP referitoare la localizarea expunerii, pentru care obligația de raportare apare doar dacă se depășește un anumit prag al expunerii, raportările de bilanț monetar nu presupun un prag minim de raportare. Totuși, un dezavantaj al acestei surse de date este dat de faptul că raportările sunt realizate la nivel individual, fără a include în perimetrul de raportare datele aferente filialelor din cadrul grupurilor.

Grafic 3.16. Legătura dintre băncile românești și alte state prin intermediul creditelor bilanțiere

Sursa: BNR, raportarea specifică bilanțului monetar al instituțiilor de credit

În general, se remarcă o legătură strânsă a instituțiilor de credit de tip subsidiară a unor grupuri străine cu țările în care activează băncile-mamă. Se pot deosebi unele tendințe în ceea ce privește diversificarea expunerilor: (i) bănci care desfășoară relații predominant cu un singur stat, (ii) bănci cu o strategie de plasament predominant în două state și (iii) bănci care își diversifică expunerile pe statele în care plasează fondurile. De asemenea, din perspectiva statelor față de care se înregistrează expunerile, se remarcă: (i) state în care majoritatea expunerilor provin din plasamentele a unui număr limitat de bănci (Italia, Marea Britanie, Franța, Grecia Slovacia și Suedia) și (ii) state care atrag expuneri de la un număr mai mare de instituții de credit (Austria, Germania, Elveția și SUA).

Pentru sectorul bancar european, în urma ultimului exercițiu de identificare a țărilor terțe efectuat în iunie 2022, CERS a stabilit o listă de 10 state terțe semnificative pentru SEE, respectiv: Brazilia, China, Hong Kong, Mexic, Rusia, Singapore, Elveția, Turcia, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii.

3.2.3. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală

Evaluarea anuală privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală a fost înaintată în cadrul ședinței Consiliului general al CNSM din data de 20 octombrie 2022. Această analiză este realizată în contextul subrecomandării A3 din Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic din 20 decembrie 2012 (CERS/2012/2) privind finanțarea instituțiilor de credit, prin care se recomandă autorităților naționale de supraveghere și altor autorități cu mandat macroprudențial „să evalueze impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală”. Pentru aplicarea acestei recomandări la nivel național, CNSM a emis Recomandarea CNSM nr. 10/2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, prin care se recomandă ca Banca Națională a României să evalueze periodic acest impact.

Pentru politica macroprudențială această analiză este utilă datorită informațiilor de tip *forward looking* privind evoluția creditării pe care le conține și cu ajutorul cărora se pot identifica în timp util vulnerabilități și eventuale acumulări de riscuri, autoritățile macroprudențiale putând astfel să utilizeze eficient instrumentarul de politici pentru atingerea scopului privind salvagardarea stabilității financiare. Mai mult, monitorizarea anuală a planurilor de finanțare: (i) oferă o imagine asupra perspectivelor de creștere a creditării, pe ansamblu și pe componente, și a eventualelor modificări structurale în activitatea instituțiilor de credit, (ii) are rolul și de măsură de *backtesting*, prin realizarea de comparații între valorile realizate și cele previzionate de instituțiile de credit, în vederea stabilirii fiabilității datelor și (iii) permite identificarea unor modificări în apetitul la risc al instituțiilor de credit.

Exercițiul anual de raportare a planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit se desfășoară în primul trimestru al anului și cuprinde raportări pe un orizont de trei ani. Este de menționat că în acea perioadă, efectele economice ale conflictului din Ucraina și criza energetică erau încă într-un stadiu incipient. Întărirea politicii monetare pentru combaterea inflației este un alt element care poate influența raportările instituțiilor de credit și ale cărui efecte nu au putut fi surprinse în totalitate în efectuarea previziunilor financiare.

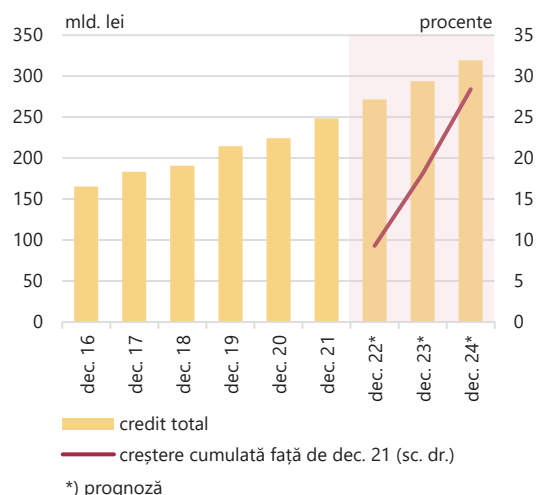
Cu ocazia acestui exercițiu de evaluare a impactului planurilor de finanțare au existat un număr de 10 instituții de credit raportoare⁷¹. Acestea cumulau la data de 31 decembrie 2021 aproximativ 81 la sută din activele totale și 79 sută din creditele acordate sectorului privat, fapt ce conferă eșantionului o bună reprezentativitate pentru sectorul bancar românesc.

Din analiza planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit care au raportat prognoze cu privire la activitatea de creditare a reieșit faptul că rata de creștere a sectorului real, cumulată pe cei trei ani, este de 29,3 la sută. Această creștere este susținută atât de creditarea pe segmentul populației, care ar urma să înregistreze un avans de 32,4 la sută pe orizontul de prognoză, cât și de creditarea companiilor nefinanciare, cu un avans cumulativ de 25,7 la sută (Graficele 3.17 și 3.18). În ceea ce privește decalajul dintre creditele acordate gospodăriilor și cele acordate societăților nefinanciare în totalul activelor, acesta s-a diminuat de la 5,2 puncte procentuale în 2020 la 3,3 puncte procentuale în 2021. Conform datelor raportate, decalajul este așteptat să reintre pe un trend crescător (creditarea sectorului populației să fie mai rapidă decât creditarea societăților nefinanciare, ca procent în total activ), maximum urmând a fi atins în 2024 (+4,6 puncte procentuale).

Ritmul de creștere a creditului ipotecar acordat rezidenților este așteptat să încetinească în următorii ani, înregistrând o creștere cumulată de 34,4 la sută, o ușoară scădere comparativ cu ritmul de creștere a acestui tip de credit în perioada 2018-2021, de 36,6 la sută pentru băncile raportoare. Ponderea în totalul creditelor acordate gospodăriilor populației este previzionată să crească de la 69,3 la sută în decembrie 2021 la 70,4 la sută la finalul

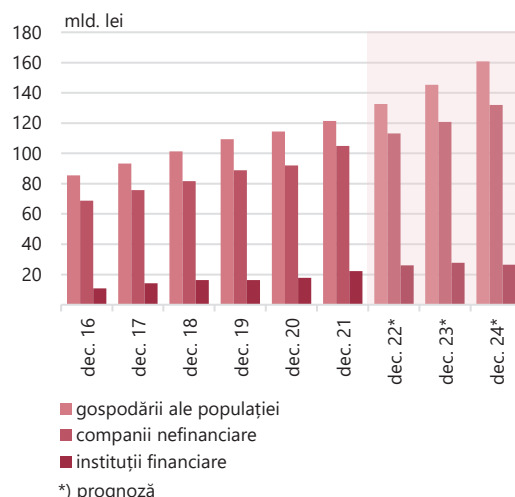
⁷¹ Raportarea privind planurile de finanțare a fost transmisă, la nivel individual, de următoarele instituții de credit din sectorul bancar românesc: Banca Transilvania S.A., Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupé Sociétés Générale S.A., Raiffeisen S.A., Unicredit S.A., CEC Bank S.A., Alpha Bank S.A., OTP Bank S.A., Banca de Import-Export a României EXIMBANK S.A. și Credit Agricole Bank S.A.

Grafic 3.17. Activitatea de creditare

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Grafic 3.18. Evoluția creditului pe componente

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

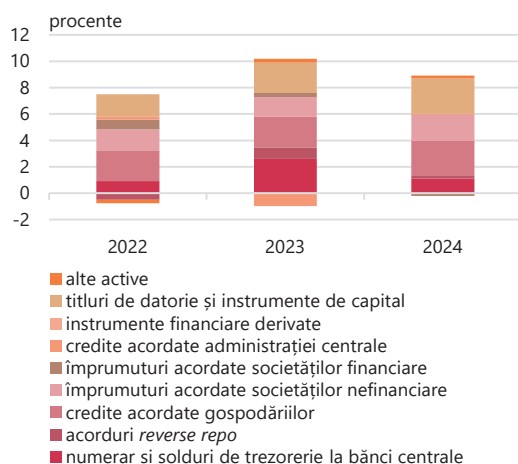
anului 2024. Pentru următorii trei ani nu se întrevăd schimbări semnificative în strategia băncilor de creditare a companiilor nefinanciare, proporția creditelor către IMM rămânând în jurul valorii de 57 la sută.

În perioada 2022-2024, cele 10 bănci raportoare au previzionat o creștere cumulată a activului de 26,7 la sută față de decembrie 2021. Analiza pe componente a evoluției bilanțiere indică faptul că principalele elemente de activ care contribuie la creșterea bilanțului sunt creditele acordate sectorului real, titlurile de datorie și instrumentele de capital, alături de numerar (Grafic 3.19). Creditele pentru gospodăriile populației contribuie cu 7,9 puncte procentuale la creșterea activului total, titlurile de datorie cu 7,2 puncte procentuale, în vreme ce activitatea de creditare a societăților nefinanciare contribuie cu 5 puncte procentuale. Se poate observa schimbarea ordinii primelor trei categorii de active față de raportarea precedentă și creșterea importanței titlurilor de datorie în detrimentul creditării societăților nefinanciare, ca o consecință a creșterii randamentelor pentru titlurile de stat, dar și a unei nevoi mai mari de finanțare din partea statului. Deținerile de numerar contribuie și ele într-o măsură importantă la creșterea activelor (5 puncte procentuale, față de 4,3 puncte procentuale în anul precedent). Acest lucru poate semnală o orientare a băncilor către active sigure și lichide din cauza mediului economic incert.

Analiza amănunțită a prognozelor realizate de către bănci⁷² referitoare la creșterea creditării acordate sectorului real relevă o eterogenitate sporită pentru tot intervalul de prognoză 2022-2024, fapt ce poate fi pus pe seama dimensiunii instituțiilor de credit și a aversiunii acestora la risc, coroborat cu incertitudinile cauzate de conflictul geopolitic din Ucraina și nivelul ridicat al inflației ce a determinat o întărire a politicii monetare. Este de remarcă faptul că, pentru anul 2022, doar două bănci au preconizat o temperare a ritmului de creștere a portofoliului de credite față de anul 2021, urmată de un ritm mai accentuat în anii 2023 și 2024. În general, tendința primelor 3 bănci ca mărime, care dețin deja portofolii

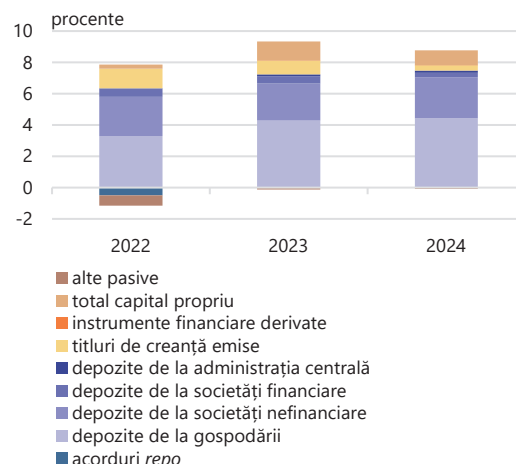
⁷² În calculul mediei au fost considerate doar 8 instituții de credit, din cauza unei raportări incomplete a acestor valori de către două bănci.

Grafic 3.19. Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (prognoză)

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Grafic 3.20. Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (prognoză)

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

importante de credite, este de a prognoza rate de creștere mai conservatoare comparativ cu restul băncilor care urmăresc o dezvoltare mai rapidă.

În ceea ce privește contribuțiile la creșterea anuală prognozată a pasivului, depozitele gospodăriilor (între 3,28 și 4,41 la sută) și cele ale societăților nefinanciare (între 2,36 și 2,63 la sută) au cele mai importante aporturi (Grafic 3.20). Astfel, pentru perioada 2022-2024, principalele surse de finanțare a activității vor continua să fie depozitele, care își vor menține ponderea în pasiv la circa 81 la sută. În ceea ce privește proporția depozitelor acoperite de o schemă de garantare, aceasta va rămâne în jurul valorii de 58 la sută pe tot orizontul de raportare 2022-2024.

Din perspectiva contului de profit și pierdere, așteptările băncilor pot fi sintetizate astfel: (i) profitul băncilor va crește în perioada analizată atât pe fondul unei majorări a rezultatului din exploatare peste dinamica cheltuielilor operaționale, cât și datorită reluărilor de provizioane constituite în anii precedenți, (ii) indicatorii ROA și ROE vor crește ușor în anii următori și (iii) indicatorul de eficiență a activității cost/venituri se va îmbunătăți, scăzând sub valoarea de 50 la sută pentru acest grup de bănci.

4. Implementarea politicii macroprudențiale

Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național conferă Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială misiunea de a asigura coordonarea în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, prin stabilirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru punerea în aplicare a acesteia (art.1 alin. 2 din lege). În vederea implementării la nivel național a măsurilor necesare pentru prevenirea sau diminuarea riscurilor sistemice, în conformitate cu prevederile art. 4 alin.1 lit. a) și lit. b) din Legea nr. 12/2017, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială este împuternicit: a) să emită recomandări și avertizări adresate Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară, în calitate de autorități naționale de supraveghere financiară sectorială; b) să emită recomandări adresate Guvernului, în scopul menținerii stabilității financiare.

În România, autoritatea macroprudențială națională a fost înființată ca structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, context în care implementarea recomandărilor emise de Consiliul general al CNSM este realizată de autoritățile membre (Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară, Guvernul), care sunt destinatari ai recomandărilor CNSM. În conformitate cu prevederile art. 4 alin. 2 din Legea nr. 12/2017, destinatarii recomandărilor sau avertizărilor CNSM pot să adopte măsurile corespunzătoare, inclusiv emiterea de reglementări, în vederea respectării recomandărilor sau, după caz, pot să întreprindă acțiuni în vederea diminuării riscurilor asupra cărora au fost avertizați. Destinatarii trebuie să informeze CNSM cu privire la măsurile adoptate sau, în cazul în care nu au adoptat astfel de măsuri, informarea va cuprinde motivele neadoptării acestora. În cazul în care CNSM constată că nu s-a dat curs recomandării sale sau că destinatarii nu au justificat în mod adecvat lipsa lor de acțiune, acesta informează, în condiții de strictă confidențialitate, destinatarii (art. 4 alin. 3 din Legea nr. 12/2017).

Consiliul general al CNSM are competența⁷³ de a asigura monitorizarea măsurilor luate de destinatari, în urma avertizărilor și recomandărilor adoptate, prin intermediul celor două Comisii tehnice (art. 30 alin. 1 din ROF CNSM). Comisiile tehnice evaluează măsurile adoptate și/sau justificările în cazul neadoptării măsurilor pe baza informațiilor comunicate de destinatarii recomandărilor și prezintă Consiliului general o informare în acest sens. În scopul îndeplinirii acestei atribuții de monitorizare, se impune elaborarea unor analize periodice cu privire la modul de implementare a recomandărilor emise de CNSM.

⁷³ Regulamentul nr. 1 din data de 9 octombrie 2017 privind organizarea și funcționarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (forma actualizată conform Deciziilor CNSM nr. D/1/2018 și nr. D/1/2020)

În perioada ianuarie-decembrie 2022, CNSM a emis un număr de 7 recomandări, după cum urmează:

- ➔ în ședința din data de 31 martie 2022 – Recomandarea CNSM nr. R/1/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România;
- ➔ în ședința din data de 28 iunie 2022 – Recomandarea CNSM nr. R/2/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare;
- ➔ în ședința din data de 20 octombrie 2022 – Recomandarea CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România;
- ➔ în ședința din data de 15 decembrie 2022 – Recomandarea CNSM nr. R/6/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/7/2022 privind conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică.

În vederea evaluării modului de îndeplinire a cerinței prevăzute de art. 4 alin. 2 din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, a fost inițiată analiza privind stadiul implementării recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2022, prin solicitarea informațiilor de la destinatari.

Situația privind stadiul implementării de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2022, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare, este următoarea:

- (i) un număr de șapte recomandări au fost implementate de către autoritățile destinate, respectiv: Recomandarea CNSM nr. R/1/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/2/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România; Recomandarea CNSM nr. R/6/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/7/2022 privind conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică; Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19;

(ii) 5 recomandări sunt în curs de implementare, respectiv:

- a) Recomandarea CNSM nr. 3/2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară – CERS a emis Recomandarea din 21 martie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (CERS/2019/3), care stabilește noi termene limită pentru raportările către CERS privind disponibilitatea indicatorilor. Astfel, obligația autorităților macroprudențiale naționale de a transmite rapoartele finale privind subrecomandarea D este scadentă la data de 31 decembrie 2025 (dacă informațiile privind punctul a) din subrecomandarea D punctul 2 nu sunt disponibile până la data de 31 decembrie 2021);
- b) Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare – cea mai mare parte a măsurilor aflate în responsabilitatea Guvernului, respectiv cele legate de implementarea strategiei în domeniul agriculturii au termen de implementare între 1-3 ani, iar măsura privind implementarea unei politici industriale pentru sectorul alimentar care să conducă la îndeplinirea mai bună a rolului statului în susținerea sectorului agroalimentar are termen de implementare între 3-5 ani. De asemenea, responsabilitățile aflate în sarcina BNR referitoare la revizuirea, cel puțin o dată la doi ani, a metodologiei pentru identificarea firmelor care ar putea fi potențiali campioni naționali în domeniul agroalimentar și diseminarea de date statistice suplimentare pentru îmbunătățirea accesului la finanțare al firmelor din domeniul agroalimentar au termen de implementare periodic, începând cu decembrie 2020, ceea ce conferă un caracter permanent sarcinilor care derivă din subrecomandările menționate; direcțiile de acțiune sunt în linie cu recomandările; o parte din subrecomandări au fost finalizate, restul fiind în curs de realizare, în diferite stadii. Unele dintre propuneri necesită modificări legislative, fiind în curs demersuri pentru definitivarea acestora;
- c) Recomandarea CNSM nr. R/5/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice – recomandarea a fost, în mare măsură implementată, cu o singură excepție, reprezentată de reproiectarea registrelor instituțiilor financiare nebankare (Registrul general și Registrul special) astfel încât acestea să includă coloana LEI (*Legal Entity Identifier*), operațiune care se află în sarcina BNR și a cărei finalizare este estimată în cursul anului 2023;
- d) Recomandarea CNSM nr. R/6/2021 privind sprijinirea finanțării verzi – subrecomandarea 15 privind încurajarea raportării nefinanciare de către IMM, prin: (i) publicarea unui model de raportare simplificat, (ii) digitalizarea raportării și (iii) alocarea de fonduri pentru creșterea capacității de raportare a IMM, inclusiv prin realizarea de ghiduri și crearea unui cadru automatizat de monitorizare a raportării declarației nefinanciare, adresată Guvernului, are ca

termen de implementare data de 30 iunie 2023; o parte din subrecomandări au fost finalizate (subrecomandarea I-1, I-2, I-6, II-8, II-11, III-12, III-13, III-16), restul fiind în curs de realizare, în diferite stadii;

- e) Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare – un număr de 6 subrecomandări au termen de implementare stabilit în cursul anului 2023. Este de menționat faptul că dintre subrecomandările cu termen de implementare în anul 2022 există câteva care nu au fost realizate (de ex.: subrecomandarea III.11 cu termen 31 decembrie 2022) sau pentru care au fost întreprinse acțiuni însă nu neapărat în direcția potrivită. Măsurile implementate ar trebui să asigure o mai bună ținere a obiectivelor recomandării;

- (iii) 3 recomandări au termen permanent, presupunând elaborarea unor analize periodice de către destinatari. Toate cele trei recomandări din această categorie (Recomandarea CNSM nr. 2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, Recomandarea CNSM nr. 10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială) au fost puse în aplicare de către destinatari prin analizele elaborate în anii 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 și 2022, care au fost supuse analizei Consiliului general al CNSM.

În legătură cu recomandările CNSM care se află în curs de implementare, este de menționat faptul că o parte dintre termenele stabilite pentru punerea în aplicare a unor subrecomandări sunt depășite, ceea ce necesită eforturi mai consistente din partea autorităților destinate în vederea finalizării implementării acestora.

Detaliile privind măsurile adoptate de destinatari în vederea implementării recomandărilor CNSM emise în anul 2022, precum și a celor care au un termen permanent, a căror punere în aplicare este finalizată, sunt prezentate în Anexă.

În ceea ce privește recomandările care sunt în curs de implementare, detaliile privind măsurile adoptate până în prezent de autoritățile care au calitatea de destinatari sunt publicate pe website-ul CNSM, la Secțiunea Politică macroprudențială/Modul de implementare de către destinatari a recomandărilor emise de CNSM/Situația privind modul de implementare a recomandărilor emise de CNSM – anul 2022 (<http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/modul-de-implementare-de-catre-destinatari-a-recomandarilor-emise-de-cnsm-2/>).

Anexă

Situația privind recomandările emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2022 și a celor care au termen permanent, a căror implementare este finalizată

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin efectuarea unor evaluări periodice de către BNR, supuse analizei și deciziei Consiliului general al CNSM, în urma cărora au fost emise: (i) Decizia CNSM nr. D/8/2018 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (ii) Decizia CNSM nr. D/2/2019 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (iii) Decizia CNSM nr. D/3/2020 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (iv) Decizia CNSM nr. D/5/2021 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (v) Decizia CNSM nr. D/5/2022 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Prin deciziile menționate s-a stabilit că, aferent anilor 2018, 2019, 2020, 2021 și 2022, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.
Recomandarea CNSM nr. R/10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin analizele realizate în anul 2018 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2017), în anul 2019 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2018), în anul 2020 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2019), în anul 2021 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2020) și în anul 2022 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2021) cu privire la impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, inclusiv din perspectiva politicii macroprudențiale, care au fost prezentate în ședințele Consiliului general al CNSM. Analizele au relevat evoluția prognozată a creditului acordat sectorului real (atât pe componenta companiilor nefinanciare, cât și pe aceea a gospodăriilor populației) și a gradului de intermediere financiară, gradul total de îndatorare raportat la PIB, dinamica profilului de finanțare și de lichiditate al instituțiilor de credit, impactul planurilor de finanțare asupra indicatorilor de solvabilitate și profitabilitate.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politici macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (termen permanent)	BNR, ASF	BNR realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul sistemului financiar și al economiei reale, precum și oportunitatea implementării/recalibrării/dezactivării instrumentelor macroprudențiale, care sunt prezentate Consiliului general al CNSM pentru analiză și decizie. Până în prezent, BNR a implementat următoarele instrumente macroprudențiale: amortizorul de conservare a capitalului; amortizorul anticiclic de capital (CCyB); amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII); amortizorul pentru risc sistemic (SyRB); cerințe privind raportul împrumuturi/garanții (LTV); cerințe privind raportul serviciul datoriei/venituri (DSTI). ASF realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul celor 3 piețe financiare nebankare supravegheate, precum și privind oportunitatea implementării instrumentelor macroprudențiale existente. Până în prezent, au fost implementate următoarele măsuri macroprudențiale: (i) la nivelul societăților de servicii de investiții financiare (SSIF): amortizorul de conservare a capitalului (implementat în 4 rate anuale egale de 0,625 la sută din valoarea totală a expunerilor ponderate la risc, în perioada 1 ianuarie 2016 – 1 ianuarie 2019); (ii) în cazul societăților de asigurare: indicele de lichiditate al societăților de asigurare; planul de redresare; Fondul de Garantare al Asiguraților; (iii) în cazul pieței pensiilor private: restricții privind expunerile semnificative; (iv) în cazul administratorilor fondurilor de pensii private: limitarea expunerii față de un emitent la 5 la sută din activul net; expunerea față de un grup de emitenți și persoanele afiliate acestora nu poate depăși 10 la sută din activele fondului de pensii private; (v) pentru toate entitățile supravegheate ASF aplică cerințe privind siguranța sistemelor IT.
Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19	BNR, ASF, Guvern	Recomandarea a fost implementată de către destinatari. În ceea ce privește partea A a Recomandării CNSM R/4/2020, Banca Națională a României a avut un rol proactiv în evaluarea impactului moratoriului de creditare asupra stabilității financiare, concentrându-se pe sectorul bancar și pe cel al IFN (prin elaborarea unor analize de testare la stres a solvabilității și lichidității, monitorizarea indicatorilor prudențiali relevanți și a fluxului de credite noi). Alături de moratoriul public (introdus prin OUG nr. 37/2020), au fost propuse și alte inițiative legislative cu scopul de a proteja debitorii și de a amâna plățile, BNR realizând analizele de impact aferente. Totodată, BNR a introdus o raportare specială, cu frecvență săptămânală, prin care băncile să transmită informații privind numărul și volumul de cereri acceptate pentru amânare la plată, fiind de asemenea adăugate cereri suplimentare de informații în raportările lunare la Centrala Riscului de Credit (CRC) ale băncilor și IFN cu scopul de a le monitoriza portofoliile de credit și schimbările intervenite în nivelul indicatorilor de risc. O altă sursă importantă de date o reprezintă noile raportări bancare specifice măsurilor fiscale, înființate ca urmare a recomandărilor ABE. În plus, BNR derulează analize periodice asupra situației companiilor non-financiare, pe baza datelor financiare semianuale, precum și asupra sectorului populației, monitorizând totodată și evoluțiile din piața muncii și piața imobiliară.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		Autoritatea de Supraveghere Financiară a adoptat o serie de măsuri microprudențiale ca răspuns la pandemia COVID-19, care nu sunt de natură fiscală și nu fac obiectul Recomandării CNSM R/4/2020. Aceste măsuri se referă, în principal, la: prorogarea unor termene pentru raportare pentru piața de asigurări; recomandări privind transparența emitenților; utilizarea mijloacelor de comunicare electronică; reducerea cu 25 la sută a tuturor taxelor percepute de către ASF pe perioada stării de urgență; introducerea posibilității activării unor instrumente excepționale pentru participanții în industria fondurilor de investiții; emiterea unor alerte privind riscul cibernetic; derogarea temporară de la plafonul maxim de investiții în titluri de stat pentru fondurile de pensii private. Din perspectiva ariei de responsabilitate a Guvernului/MF, în vederea combaterii efectelor economice negative generate de pandemia COVID-19, au fost aprobate o serie de programe guvernamentale de sprijin pentru susținerea activității IMM și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie, prin intermediul garanțiilor de stat. De asemenea, prin OUG nr. 99/2022 a fost aprobată schema de ajutor de stat „IMM INVEST PLUS” și a componentelor acesteia – „IMM INVEST ROMÂNIA”, „AGRO IMM INVEST”, „IMM PROD”, „GARANT CONSTRUCT”, „INNOVATION” și „RURAL INVEST”, prin care s-a instituit un mecanism de acordare de ajutor de stat sub forma garanțiilor și creditelor cu dobândă finanțată de la bugetul de stat care vor permite accesul la lichiditate al companiilor afectate direct sau indirect de efectele invaziei Rusiei în Ucraina, inclusiv cele generate de sancțiunile impuse Rusiei de către Uniunea Europeană și partenerii săi internaționali. Principalele măsuri adoptate se referă la: Moratoriu suspendare rate Ca urmare a prelungirii efectelor negative generate de pandemia COVID-19, Guvernul României a aprobat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 227 din 30 decembrie 2020 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 37/2020 privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori, prin care au fost extinse măsurile prin care debitorii pot solicita suspendarea plății ratelor, în următoarele condiții: – Debitorii au posibilitatea solicitării suspendării plății ratelor de capital, dobânzilor și comisioanelor pentru o perioadă cuprinsă între minimum 1 lună și maximum nouă luni; suspendarea poate fi solicitată atât pentru creditele pentru care a fost deja obținută suspendarea obligațiilor de plată, cât și pentru creditele pentru care nu s-a solicitat anterior accesarea facilității de suspendare; – Perioada maximă de nouă luni include și perioada suspendării efective a obligațiilor de plată în baza moratorului legislativ instituit prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 37/2020 și/sau perioadele de suspendare acordate în cadrul moratoriilor non-legislative; – Solicitățile pentru suspendarea plății obligațiilor au putut fi transmise creditorului până la data de 15 martie 2021, acesta urmând a efectua analiza și a emite decizia până cel târziu la data de 31 martie 2021; – Beneficiază de aceste facilități debitorii care au încheiat un contract pentru obținerea unui credit acordat până la data de 30 martie 2020, care nu a ajuns încă la scadență și pentru care creditorul nu a declarat scadența anticipată la data de 31 decembrie 2020, inclusiv;

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		– În cadrul programului privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori – OUG nr. 37/2020 s-au emis 48 de garanții de stat cu o valoare de 499,38 milioane lei. În contextul actual, caracterizat de creșterea prețurilor inclusiv la alimente și utilități, determinată direct sau indirect de criza energetică și/sau de războiul generat de invazia Rusiei în Ucraina, prin OUG nr. 90/2022 au fost aprobate facilitățile acordate debitorilor persoane fizice și juridice, de suspendare a obligațiilor de plată scadente aferente creditelor, reprezentând rate de capital, dobânzi și comisioane, astfel: Acordare de facilități de suspendare la plată a ratelor aferente creditelor acordate în cadrul programului „Prima casă”/„Noua casă”: Perioada pentru care se acordă facilitățile de suspendare la plată a ratelor scadente aferente creditelor acordate în cadrul programului „Prima casă”/„Noua casă” este cuprinsă între minimum o lună și nouă luni. Perioada de rambursare a ratelor de dobândă eșalonate cu termene de plată suspendate este de 60 de luni. Condiții de acordare Facilitatea este aferentă creditelor care au fost acordate până la data de 30 aprilie 2022, inclusiv. Data scadenței finale a obligațiilor de rambursare a ratelor, prevăzută în contractele de credit, este ulterioară datei aprobării de către creditor a solicitării suspendării obligațiilor de plată. Debitorii pot beneficia o singură dată de suspendarea obligațiilor de plată pentru fiecare împrumut. Perioada pentru care se acordă facilitățile de suspendare la plată a ratelor scadente aferente împrumuturilor, reprezentând rate de capital, dobânzi și comisioane se stabilește pe baza opțiunii debitorului și este cuprinsă între o lună și nouă luni. În cadrul programului privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebancare anumitor categorii de debitori – OUG nr. 90/2022 s-au emis 11 garanții de stat cu o valoare de 1,8 milioane lei. Programe guvernamentale de garantare În vederea continuării programului „IMM INVEST ROMÂNIA” și în anul 2022, au fost notificate și aprobate de către Comisia Europeană prelungirea schemei de ajutor de stat până la data de 30 iunie 2022, precum și introducerea în cursul anului 2021 a subprogramului „AGRO IMM INVEST” în scopul susținerii IMM și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie din domeniile agricultură, pescuit, acvacultură și sectorul alimentar. În anul 2022, în cadrul programului „IMM INVEST ROMÂNIA” au fost emise un număr de 10 195 garanții de stat cu o valoare de 5 963,52 milioane lei, iar în cadrul Subprogramului „AGRO IMM INVEST” au fost emise 2 385 garanții de stat, cu o valoare de 1 667,43 milioane lei. În cadrul programului „IMM INVEST ROMÂNIA”, de la debutul programului în anul 2020 și până la data de 30.06.2022 s-au emis un număr de 56 543 garanții în valoare de 31,80 miliarde lei, din care: numărul total al garanțiilor emise aferente programului „IMM INVEST ROMÂNIA” este de 51 712 în valoare totală de 28,05 miliarde lei, iar în cadrul subprogramului „AGRO IMM INVEST” s-au emis un număr de 4 831 garanții, în valoare de 3,75 miliarde lei. Totodată, din numărul total de

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		56 543 garanții emise până la data de 30.06.2022, 208 IMM au intrat în procedură de insolvență, iar Ministerul Finanțelor a efectuat plăți în contul valorii de executare a garanției pentru un număr de 179 IMM în sumă totală de 51,27 milioane lei. De asemenea, în cursul anului 2022 a fost aprobată finanțarea unor programe de garantare în domeniile prioritare (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2022) – scheme de garantare cu componentă de ajutor de stat, care au ca obiectiv deblocarea accesului la finanțare al beneficiarilor care se confruntă cu dificultăți generate de pandemia COVID-19, în vederea realizării proiectelor de investiții și asigurării continuității în desfășurarea activității acestora. Schema de ajutor de stat aferentă programelor guvernamentale aprobate prin OUG nr. 24/2022 a fost valabilă până la data de 30.06.2022 pentru următoarele programe guvernamentale: – Programul „IMM PROD” pentru asigurarea lichidităților și finanțarea investițiilor realizate de către IMM, inclusiv <i>start-up-uri</i>, din zona urbană. De la debutul programului în luna mai 2022 și până la data de 30.06.2022 s-au emis un număr de 539 garanții în valoare de 1,13 miliarde lei. – Programul „RURAL INVEST” pentru asigurarea lichidităților și finanțarea investițiilor realizate de către beneficiarii eligibili care își localizează producția în mediul rural și urban mic, pentru încurajarea dezvoltării afacerilor în aceste zone. De la debutul programului în luna mai 2022 și până la data de 30.06.2022 s-au emis un număr de 588 garanții în valoare de 0,90 miliarde lei. – Programul „GARANT CONSTRUCT” destinat proiectelor privind îmbunătățirea eficienței energetice, investiții în domeniul energiei verzi și aliniere la obiectivele de mediu implementate de IMM din sectorul construcțiilor și unități administrativ-teritoriale. În cadrul subprogramului „GARANT CONSTRUCT” pentru IMM, de la debutul programului în luna mai 2022 și până la data de 30.06.2022 s-au emis un număr de 241 garanții în valoare de 0,41 miliarde lei. În cadrul subprogramului „GARANT CONSTRUCT” pentru UAT, de la debutul programului în luna mai 2022 și până la data de 30.06.2022 s-a emis o garanție în valoare de 0,005 miliarde lei. – Programul „INNOVATION” în vederea sprijinirii capacității de inovare, susținerii activităților la export ale IMM cu activitate în domenii de comerț și servicii, cu cifra de afaceri mai mică de 1 milion euro, care activează în industria exportatoare, nepoluantă. De asemenea, în cursul anului 2022, prin OUG nr. 99/2022 a fost aprobată schema de ajutor de stat „IMM INVEST PLUS” și a componentelor acesteia – „IMM INVEST ROMÂNIA”, „AGRO IMM INVEST”, „IMM PROD”, „GARANT CONSTRUCT”, „INNOVATION” și „RURAL INVEST”, instituindu-se un mecanism de acordare de ajutor de stat sub forma garanțiilor și creditelor cu dobândă finanțată de la bugetul de stat care să permită accesul la lichiditate al companiilor afectate direct sau indirect de efectele invaziei Rusiei în Ucraina, inclusiv cele generate de sancțiunile impuse Rusiei de către Uniunea Europeană și partenerii săi internaționali. Schema de ajutor de stat este elaborată în baza Cadrului temporar de criză, adoptat de Comisia Europeană în contextul invaziei Ucrainei de către Rusia, fiind valabilă până la 31 decembrie 2023.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		– Componenta „IMM INVEST ROMÂNIA” „IMM INVEST ROMÂNIA” este un program de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie, care are ca obiectiv acordarea de facilități de garantare de către stat pentru creditele acordate întreprinderilor mici și mijlocii și întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie de către instituțiile de credit. De la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 4 929 garanții în valoare de 5,14 miliarde lei. – Componenta „AGRO IMM INVEST” „AGRO IMM INVEST” este un program de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie din domeniile agricultură, pescuit, acvacultură și sectorul alimentar, care are ca obiectiv acordarea de facilități de garantare de către stat pentru creditele acordate acestor tipuri de întreprinderi. De la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 160 garanții în valoare de 0,20 miliarde lei. – Componenta „IMM PROD” „IMM PROD” este un program destinat asigurării lichidităților și finanțării investițiilor realizate de către întreprinderile mici și mijlocii, inclusiv start-up-uri, din zona urbană. De la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 603 garanții în valoare de 743,99 milioane lei. – Componenta „RURAL INVEST” „RURAL INVEST” este un program de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii, a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie și a întreprinderilor mari din domeniile agricultură, pescuit, acvacultură și sectorul alimentar prin acordarea de facilități de garantare de către stat pentru creditele acordate de către instituțiile de credit. De la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 1 008 garanții în valoare de 0,9 miliarde lei. – Componenta „GARANT CONSTRUCT” „GARANT CONSTRUCT” este un program destinat proiectelor privind îmbunătățirea eficienței energetice, investiții în domeniul energiei verzi și aliniere la obiectivele de mediu implementate de IMM și întreprinderile mici cu capitalizare de piață medie din sectorul construcțiilor și unitățile administrativ-teritoriale, cu două subcomponente: • subcomponenta de susținere a proiectelor de investiții pentru IMM și întreprinderile mici cu capitalizare de piață medie din sectorul construcțiilor; • subcomponenta de susținere a proiectelor de investiții de scară mică pentru unitățile administrativ-teritoriale (UAT), care presupun finanțarea unor activități din sectorul construcțiilor. În cadrul subprogramului „GARANT CONSTRUCT” pentru IMM, de la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 809 garanții în valoare de 0,91 miliarde lei. În cadrul subprogramului „GARANT CONSTRUCT” pentru UAT, de la debutul Programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-a emis o garanție în valoare de 0,009 miliarde lei.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		– Componenta „INNOVATION” „INNOVATION” este un program destinat sprijinirii întreprinderilor mici și mijlocii și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie care dețin o componentă de inovare, a celor care realizează invenții și inovații, și a susținerii activității IMM care să conducă la stimularea exporturilor românești, respectiv la susținerea tranzacțiilor internaționale și a investițiilor românești în străinătate. De la debutul programului în luna octombrie 2022 și până la data de 31.12.2022 s-au emis un număr de 3 garanții în valoare de 0,003 miliarde lei. În contextul pandemiei de COVID-19, în conformitate cu cadrul temporar al Comisiei UE pentru măsurile de ajutor de stat pentru sprijinirea economiei, prin intermediul EXIMBANK, au fost puse în practică măsuri de sprijin pentru companii mari și întreprinderi mici și mijlocii cu cifra de afaceri peste 20 milioane lei prin acordarea, în numele și în contul statului, de garanții în proporție de maximum 90 la sută pentru credite noi sau deja acordate de bănci comerciale și finanțări cu componentă de ajutor de stat. Schema de ajutor de stat a fost disponibilă până la de 30 iunie 2022, conform Cadrului Temporal al UE modificat, cu un număr estimat de 425 beneficiari. EXIMBANK a înregistrat 555 de solicitări din partea societăților comerciale eligibile, din care au fost aprobate 218 dosare (companii mari – 84 la sută, IMM – 16 la sută), fiind semnate și implementate 180 de dosare (139 de clienți unici). Valoarea totală a facilităților de finanțare și garantare acordate pe întreaga durată a schemei este de 3,53 miliarde lei. În contextul crizei economice generate de agresiunea Rusiei asupra Ucrainei, Guvernul României a aprobat Memorandumul cu tema: Încadrarea schemei cadru de ajutor de stat în contextul crizei economice generate de agresiunea Rusiei asupra Ucrainei în politicile economico-bugetare și financiare ale statului român, conform căruia EXIMBANK să poată utiliza sumele disponibile rămase ca urmare a finalizării la data de 30 iunie 2022 a implementării setului de măsuri de ajutor de stat în contextul pandemiei COVID-19 pentru noi măsuri de ajutor de stat în contextul economic mondial actual. Măsurile de sprijin propuse în cadrul acestei scheme de ajutor de stat constau în: a) acordarea de garanții în numele și în contul statului, în proporție de maximum 90 la sută din principalul împrumutului pentru creditele acordate companiilor de către bănci comerciale pentru realizarea investițiilor și/sau pentru capital de lucru, bugetul estimat fiind de 1,5 miliarde lei și adresându-se unui număr de aproximativ 120 de beneficiari; b) acordarea de credite cu dobândă subvenționată, în numele și în contul statului, pentru companii, în scopul realizării de investiții și/sau pentru capital de lucru cu un buget estimat la 1 miliard lei pentru circa 100 de beneficiari. Beneficiarii vizați de această schema sunt companiile mari și IMM cu capitalizare de piață medie. În baza notificării transmise de EXIMBANK, Comisia Europeană a emis decizia de autorizare a schemei în data de 17.11.2022. În conformitate cu prevederile Legii nr. 96/2000, schema va fi implementată în baza unor norme care definesc produse de finanțare și garantare specifice ce au fost supuse aprobării CIFGA. Pentru transparență, Normele au fost publicate în <i>Monitorul Oficial</i>, Partea I, din 28.11.2022.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*													
		În data de 19.12.2022, Guvernul României a aprobat HG nr. 1513 pentru realocarea unei sume de bani pentru schema de ajutor de stat Ucraina în contextul crizei economice generate de agresiunea Rusiei asupra Ucrainei. La data de 06.10.2022, Comisia Europeană a inițiat o consultare cu statele membre cu privire la proiectul de revizuire și prelungire a Cadrului temporar cu privire la ajutoarele de stat pentru susținerea economiei UE în contextul invadării Ucrainei de către Rusia prin care se propune prelungirea cadrului temporar de criză până la 31.12.2023, respectiv până la 30.06.2024 pentru conversia în subvenții a unor ajutoare rambursabile (de ex.: garanții sau împrumuturi). Consiliul general al CNSM a fost informat cu periodicitate trimestrială asupra măsurilor fiscale adoptate de România, conform raportării transmise CERS în acest sens, folosind următorii indicatori: tipul de ajutor acordat, beneficiarii acestora și condițiile de eligibilitate, durata și alte informații (volumul măsurii), fiind totodată analizate posibile implicații asupra stabilității financiare ale măsurilor fiscale. De asemenea, Secretariatul CNSM a transmis către CERS raportările trimestriale conținând informațiile privind măsurile fiscale adoptate în România, care au fost elaborate de autoritățile naționale competente (BNR, ASF, Guvern), după cum urmează: <table><tr><th>Data de referință aferentă raportării privind măsurile fiscale adoptate în România</th><th>Data transmiterii raportării la CERS</th></tr><tr><td>Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T1 2021</td><td>29.04.2021</td></tr><tr><td>Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2021</td><td>29.07.2021</td></tr><tr><td>Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T3 2021</td><td>28.10.2021</td></tr><tr><td>Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T4 2021</td><td>31.01.2022</td></tr><tr><td>Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2022</td><td>29.06.2022</td></tr></table> Începând cu semestrul II 2022, Comitetul European pentru Risc Sistemic nu a mai solicitat autorităților naționale să transmită raportări privind măsurile fiscale adoptate în contextul pandemiei COVID-19, în conformitate cu Recomandarea CERS/2020/08.		Data de referință aferentă raportării privind măsurile fiscale adoptate în România	Data transmiterii raportării la CERS	Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T1 2021	29.04.2021	Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2021	29.07.2021	Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T3 2021	28.10.2021	Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T4 2021	31.01.2022	Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2022	29.06.2022
Data de referință aferentă raportării privind măsurile fiscale adoptate în România	Data transmiterii raportării la CERS														
Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T1 2021	29.04.2021														
Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2021	29.07.2021														
Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T3 2021	28.10.2021														
Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T4 2021	31.01.2022														
Raportare Recomandare CERS/2020/8 – T2 2022	29.06.2022														
Recomandarea CNSM nr. R/1/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 0,5 la sută al amortizorului anticiclic de capital prin emiterea Ordinului BNR nr. 6/2021 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I nr. 1130 din 26.11.2021).													
Recomandarea CNSM nr. R/2/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 0,5 la sută al amortizorului anticiclic de capital prin emiterea Ordinului BNR nr. 6/2021 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 1130 din 26.11.2021).													
Recomandarea CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022).													

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin emiterea Ordinului BNR nr. 8/2022 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII), publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022.
Recomandarea CNSM nr. R/6/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022).
Recomandarea CNSM nr. R/7/2022 privind conformarea cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12 de modificare a Ghidului EBA/GL/2020/14 privind detalierea și publicarea indicatorilor de importanță sistemică	BNR, ASF	În considerarea recomandării CNSM în sensul conformării cu prevederile Ghidului EBA/GL/2022/12, Consiliul de administrație al BNR a decis, în ședința din 9 decembrie 2022, ca, la data la care va exista o instituție de tip G-SII, persoană juridică română, direcția de specialitate din cadrul BNR să asigure opozabilitatea față de instituțiile de credit vizate de prevederile Ghidului EBA, prin derularea unei analize în vederea identificării unei soluții optime de completare a cadrului de reglementare (emitere de instrucțiuni sau regulament/ordin ce va include sarcinile de raportare aplicabile G-SII). Până în prezent, în sectorul bancar românesc nu au fost identificate instituții de importanță sistemică globală (G-SII), ca urmare a dimensiunii relativ reduse a instituțiilor care activează pe piața bancară națională. Pragul de la care o entitate poate fi clasificată în categoria G-SII, astfel cum este stabilit la pct. 6 din Ghidul EBA/GL/2020/14, este de 200 miliarde euro, pe bază consolidată sau individuală, aplicabil la indicatorul de măsurare a expunerii utilizat pentru calcularea indicatorului efectul de levier.

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive
BVB	Bursa de Valori București
CBR	Combined Buffer Requirement
CCoB	Capital Conservation Buffer
CCyB	Countercyclical Capital Buffer
CE	Comisia Europeană
CEE	Central and Eastern Europe
CERS/ESRB	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CET	Common Equity Tier
CISS	Indicele compozit de stres sistemic
CLIFS	Country Level Index of Financial Stress
CNSM	Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială
COREP	Common Reporting
CRC	Centrala Riscului de Credit
CRD	Capital Requirements Directive
CRD IV	Directiva 2013/36 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE
CRD V	Directiva 2019/878/UE de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului
CRR	Capital Requirements Regulation
CRR I	Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012
CRR II	Regulamentul nr. 876/2019 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește indicatorul efectului de levier, indicatorul de finanțare stabilă netă, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari și cerințele referitoare la raportare și la publicarea informațiilor, și a Regulamentului (UE) nr. 648/2012
CSALB	Centrul de Soluționare Alternativă a Litigiilor în Domeniul Bancar
DSTI	Debt service-to-income

DTI	Debt-to-income
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
ESMA	European Securities Market Authority
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FDI	Fonduri deschise de investiții
FGDB	Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare
FIA	Fonduri de investiții alternative
FINREP	Financial Reporting
FÎ	Fonduri închise de investiții
FMI	Fondul Monetar Internațional
FNGCIMM	Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru IMM
G-SII/O-SII	Global/Other Systemically Important Institutions
IFN	Instituție financiară nebanară
IFRS	Standarde Internaționale de Raportare Financiară
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
IRB	Internal Rating Based (abordarea bazată pe modele interne de rating)
ISD	Investiții străine directe
ISO	Organizația Internațională de Standardizare
LCR	Liquidity coverage ratio
LR	Leverage ratio
LTV	Loan-to-value
MCR	Minimum Capital Requirements
MF	Ministerul Finanțelor
MREL	Cerințe minime pentru fonduri proprii și datorii eligibile
NGFS	Rețeaua pentru ecologizarea sistemului financiar
NPL	credite neperformante (non-performing loans)
NSFR	Net stable funding ratio
OCR	Cerința globală de capital
OPC	Organisme de plasament colectiv
OUG	Ordonanță de urgență
PBS	Prime brute subscrise
PIB	Produs intern brut
PNRR	Planul Național de Redresare și Reziliență
PPA	Power purchase agreements
PSC	Pactul de Stabilitate și Creștere
ROA	Rentabilitatea activelor
ROBOR	Rata dobânzii de referință a pieței monetare interbancare
ROE	Rentabilitatea capitalului propriu
RW	Ponderi de risc
SAI	Societate de administrare a investițiilor

SCR	Solvency Capital Requirements
SEE	Spațiul Economic European
SIF	Societăți de investiții financiare
SME/IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
SRMR	Single Resolution Mechanism
SSIF	Societățile de servicii de investiții financiare
SyRB	Systemic Risk Buffer
sSyRB	Sectoral Systemic Risk Buffer
TFST	Task Force on Stress Testing
UE	Uniunea Europeană

Listă tabele

Caseta B

Tabel B.1	Numărul de garanții și valoarea garanțiilor acordate prin schemele de garantare a creditelor	16
-----------	--	----

Caseta C

Tabel C.1	Prezentare generală a cadrelor paralele stabilite de legislația europeană	19
-----------	---	----

Tabel 1.1	Măsurile propuse de Grupul de lucru CNSM privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare	22
-----------	---	----

Tabel 2.1	Randamentele burselor de acțiuni la 30 decembrie 2022	49
-----------	---	----

Tabel 3.1	Centralizator măsuri macroprudențiale 2022	56
-----------	--	----

Tabel 3.2	Amortizoarele de capital aplicabile instituțiilor de credit	59
-----------	---	----

Tabel 3.3	Ratele CCyB aplicate de statele SEE la finalul anului 2022 și cele anunțate pentru perioada 2023-2024	63
-----------	---	----

Tabel 3.4	Calibrarea amortizorului O-SII prin metoda intervalelor de valoare	74
-----------	--	----

Tabel 3.5	Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2023	75
-----------	--	----

Tabel 3.6	Aplicarea amortizorului de capital pentru risc sistemic în statele SEE	80
-----------	--	----

Caseta F

Tabel F.1	Principalele aspecte privind calibrarea sSyRB – februarie 2023	82
-----------	--	----

Tabel 3.7	Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic	84
-----------	---	----

Tabel 3.8	Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02	87
-----------	--	----

Tabel 3.9	Expunerile către sectorul real din țările terțe potrivit metodologiei standard (% din total)	91
-----------	--	----

Listă figuri

Figura 2.1	Volatilitatea indicilor BVB-GARCH (1,1)	50
------------	---	----

Figura 3.1	Principiile recomandate de CERS în vederea calibrării ratei CCyB60	
------------	--	--

Figura 3.2	Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital	61
------------	--	----

Listă grafice

Caseta A

Grafic A.1	Rata amortizorului anticiclic de capital și rata dobânzii de politică monetară, decizii anunțate până la 31 ianuarie 2023	12
Grafic A.2	Diferența între momentul începerii majorării CCyB și momentul declanșării ciclului de întărire a politicii monetare în perioada 2021-2022	12
Grafic 2.1	Creșterea economică la nivel global	28
Grafic 2.2	Indicator privind nivelul de risc financiar (CLIFS)	28
Grafic 2.3	Modificarea datoriei publice (% în PIB) în statele UE în perioada postpandemică	29
Grafic 2.4	Deficitul bugetar	31
Grafic 2.5	Deficit de cont curent	31
Grafic 2.6	Îndatorarea sectorului privat	32
Grafic 2.7	Structura de finanțare a companiilor nefinanciare în anul 2021	33
Grafic 2.8	Distribuția gradului de îndatorare pentru creditele ipotecare, după indicii de referință al dobânzii variabile, decembrie 2022	34
Grafic 2.9	Indicatorul preț/venit (<i>price-to-income</i> , PTI) în plan regional (T3 2022)	34
Grafic 2.10	Evoluția principalilor indicatori de lichiditate (LCR și NSFR)	37
Grafic 2.11	Indicatori privind calitatea activelor	39
Grafic 2.12	Efectul asupra solvabilității dat de disiparea măsurilor prevăzute în <i>CRR Quick Fix</i>	42
Grafic 2.13	Ciclul de relaxare și întărire a politicii monetare. Dinamica piețelor de capital	47
Grafic 2.14	Indicatori de incertitudine economică (UE) și de tensiune financiară (România)	47
Grafic 2.15	Influența burselor externe asupra randamentelor pieței naționale de acțiuni (descompunerea istorică a șocurilor primite – model VAR)	48
Grafic 2.16	Evoluția randamentelor obligațiunilor suverane cu maturitatea de 10 ani	50
Grafic 2.17	Evoluția volumului de prime brute subscrise în perioada 2018-2022	52
Grafic 2.18	Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private	55

Grafic 3.1	Amortizorul de capital combinat aplicabil în ianuarie 2022 și ianuarie 2023 – comparații europene	58
Grafic 3.2	Rata CCyB în țările SEE la sfârșitul anului 2020	62
Grafic 3.3	Rata CCyB în țările SEE anunțată pentru perioada 2023-2024	62
Caseta E		
Grafic E.1	Deviația de la trend a indicatorului credit/PIB în momentul ultimei decizii de majorare a CCyB din intervalul 2021-2022	66
Grafic E.2	Poziția ciclului financiar la prima și ultima decizie de majorare a CCyB în intervalul 2021-2022	66
Grafic 3.4	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T1 2000 – T4 2022), în ipoteza unui ciclu financiar lung (Indicator Basel)	68
Grafic 3.5	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T1 2000 – T4 2022), în ipoteza unui ciclu financiar scurt (Indicator alternativ)	68
Grafic 3.6	Ratele anuale de creștere a soldului creditelor acordate companiilor nefinanciare	69
Grafic 3.7	Ratele anuale de creștere a soldului creditelor acordate populației	69
Grafic 3.8	Contribuția la dinamica anuală a creditului neguvernamental, pe sectoare instituționale	70
Grafic 3.9	Numărul de instituții identificate ca fiind O-SII în statele SEE pentru anul 2023	72
Grafic 3.10	Rata maximă a amortizorului O-SII în statele SEE pentru anul 2023	72
Grafic 3.11	Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (dec. 2022)	76
Grafic 3.12	Rata de creștere anuală a creditelor și avansurilor acordate populației și societăților nefinanciare de instituțiile de tip O-SII și non-O-SII	77
Caseta F		
Grafic F.1	Gradul de supra/subapreciere a pieței imobiliare în trimestrul III 2022	83
Grafic F.2	Creditarea ipotecară în UE	83
Grafic 3.13	Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul UE (decembrie 2022)	85
Grafic 3.14	Situația instituțiilor de credit din perspectiva celor doi indicatori în funcție de care se determină rata SyRB	85

Grafic 3.15	Ponderea expunerilor sectorului bancar românesc către statele membre ale UE	90
Grafic 3.16	Legătura dintre băncile românești și alte state prin intermediul creditelor bilanțiere	93
Grafic 3.17	Activitatea de creditare	95
Grafic 3.18	Evoluția creditului pe componente	95
Grafic 3.19	Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (prognoză)	96
Grafic 3.20	Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (prognoză)	96

